

Nymbo: multitudinē telorū comparat nymbo: nō tā densus imber cadere solet: quā tela in ro. coniecta ceciderunt. Pondere: ferri: nedū acie ferri: sed pondere ipso ro. cadebant: Ergo acies: ergo quia undiq; circunue ti erant ro. ut sensim in eos hostes ruerent effectū est ut quanto magis eos inuaderent: tāto densiori orbe in angustū coarctarent. Ac si quis: is qui metu percussus ex militib; Curionis se intra suos recepisset uulnerabat a suis. Vix in: adeo densi & iuffocati erant. Metuens: metu percussus. Correpit: idest recepit se intra suos. De fanturq; .g. sicuti densabant hostes qui circunueuerant. Gyros quanto magis primi referebant pedem a me dio: tanto orbis breuior & densior efficiebat. Terunt: p̄munt ab hostib; & ipsi iter se Pectus: ro. Pectore: hostiū. Nō tā læta tulit: dicit magnū uictoriæ fructū amisisse iubā cū præstringerent ac suffocarent potius quā uulnerarent occisi qđ hostiū sanguinē fluentē uideri nequuerit. Fluuios nō ille: uincit qđ iuba: sed nō potuit spectari uictoriā: ut ex ea læticiā caperet. Feriētia terrā qđ oppræssi & suffocati moriebāt. Cōpræssi in media terra cōdensatū ab hostib;. Stetit: nō cecidit. Excitet inuisas: nunc poeta qđi detestāt hāc uictoriā regis iubā: quæ nō uidebat esse p. S. P. q. R. dicit. n. ex hac uictoria ro. nihil capiunt utilitatis: sed fiunt qđi quædā inferiæ carthaginensiu & Hannibalis: ut umbræ eorum qđ ro. cæsi fuerunt: ex hac uictoria læticiā capiant: & pars nulla ad Pompeiū pueniat: nec ad senatū populūq; ro. p. quorū ptibus nunc rex iuba pugna re uidebat. Inferiæ: ppriæ dicunt iacrificia quæ diis manib; exhibent: & p. mortuis fieri cōsueuerunt unde in feriæ quasi diis inferis dicebant.

SVLPI. Excitet inuisa: præ dolore hosti læticiā elicit: & ad insultandā inuitat Excitet: eliceat uelut ad sacrū: In uisas umbras: inimicas carthaginensium animas. Inferis: sacris & harum uictimarū piaculis. Ferat piacula: accipiat purgationes & sacra. Romanā superi: in deos exclamat qđ tantā cedē passi sunt fieri nulla reip. utilitate melius enim aphri romā subiugauissent quam quod libertate amissa perpetuo sub cæsaribus seruiamus. Compræssus: sedatus cruoris copia nā antea per puluerē cedēs uideri nō poterat. Producere animā: ulterius uiuere. Afflictis: aduersis miseris. Cedit: nō quod se percusserit: sed cū oraret a Gn. Domitō ut suæ salutē parceret & in castra confugeret. Curio nunquā amisso exercitu quē a Cæsare fidei cōmissum acceperat se in eius conspectū reuersurū confirmat: atq; ita prælians interficit. Coacta: cōpulsā a necessitate uel coacta collecta. Quid nūc epicoedion siue nænia qua per uariā commiserationem accusat Curio & laudat. Rostra turbata: forū & pulpita unde populū tribunus alloquebaris & collegis te apponebas. Plæbeius signifer. Tribun; cū insignib; tribunitiis. Arte astutia. Dabas cōcitādo. Proditā: tradita cæsari. Ante iaces: añ mortu; es qđ i pharsalia cōfugat. Cōfert: cōmittat i præliū.

OMNIBO. Excitet: ad læticiā. Inuisas umbras. idest animas iam pridem inimicas ro. Nouis inferiis idest ut sanguis ro. nunc a iuba effusus sit quasi inferiæ umbrarū carthaginis. Hannibal: qui infestissimus hostis ro. fuerat. Ista: mala quæ nūc ro. occiderunt. Manes. idest aphricanæ umbræ. Piacula expiationes uide licet quod sanguis ro. fulus fuit quasi quoddā piaculū umbrarum carthaginensiu: ut nūc purgent iniuriam quā a ro. acceperunt. Libyca tullere quæ facta est in aphrica. Votiq; senatus. indignū est quod senatus cupiat hanc ruinā ro. illatā sibi a iuba rege numidarū. Sibi: ad utilitatem suā magis quā Pompei. Curio fusas: curio postquā uidit suorū stragem nec sp̄e ullam esse relicta nō potuit superstes esse: sed in fortissimos ruit: & fortiter dimicans occubuit: historiā ex Appiano superius recitauimus. Fusas campis: idest stratas iacēt p. campos. Sanguine puluis: quia ipse sanguis præ nimia multitudine puluerem humore suo compresserat.

Compressus: congelatus cū puluere. Afflictis rebus: post cædem suorū. Sperare fugā: idest spem ponē in fuga & uitæ suæ contulere. Fortis: quia ipsa in desperatione factus est fortis. Quid nunc rostra tibi: nunc apostrophat ad Curionem dicens o curio: quid utilitatis aut quem fructū cœpisti ex tribunita potestate: in qua te gessisti ut auctor bellorū ciuiliū fieres. Ecce nunc pœnas meritas dedisti: ut te mors præueniret: an tequā bellū ciuile uidere potueris. Rostra turbata. cū populum conuocata contione cōtra senatū concitabas: rostra sunt sedilia populi in quæ concionabūdi tribuni plebis sedere solebāt: sic dicta quod deuiētis bello nauali anciantibus. C. Menio consule: anno urbis. cccc. xvi. ex rostris captarum nauium sedilia in suggestu populi. ro. sunt ornata: unde a rostris nauium sedilia & forum rostra appellata sunt. Vnde: a quo foro. Plæbeius signifer idest tanquam signifer: quia tribunus plæbis erat. Arte tribunitia: idest tribunitia potestate.

Arma dabas po. idest armabas populū contra senatū. Proditā: scilicet plebi. Bello concurrere: quia ipse auctor fuerat ciuilis belli nam semp intercesserat senatusconsulto: ne successor mitteretur cæsari. Pharsalia: idest campi philippici in quibus bellum ciuile gestū est. Dira: in qua bellum dirum inter parentes & affines gestum fuerit. Spectandumq; tibi: idest negatum est ne belli ciuilis spectator fieres.

Excitet inuisas diræ carthaginis umbras
Inferis fortuna nouis. ferat ista cruentus
Hannibal. & pœni tā dira piacula manes.
Romanam superi libyca tellure ruinam
Pompeio pdesse nefas uotiq; senatus.
Aphrica nos potius uincat sibi curio fusas
Ut uidit campis acies: & cernere tantas
Permisit clades cōpressus sanguine puluis
Non tulit afflictis animam pducei rebus.
Aut spare fugam: ceciditq; in strage suorū
Impiger ad lethū & fortis uirtute coacta.
Quid nūc rostra tibi possūt turbata forq;
Vnde tribunitia plæbeius signifer arte
Arma dabas populis: qđ pdita iura senat;
Et gener atq; focer bello concurrere iussi
Ante iaces qđ dira duces pharsalia confert
Spectandūq; tibi bellū ciuile negatum est.

CVLPI. Has ubi: deterret potētes a seditiōibus quā solent esse primi qui pereant. Luitis arma iugulo datis pōenas mortis ex bellis ciuilibus. Felix roma: beata esset roma cū ciuibus suis si dii tantā curā hērent libertatis seruandae: quāta ulciscendi illos qui in libertatē insurgūt: Vindicta: ultio nocētium patriae. Libycas en. en e diuersis caulis affectus miserationeque elicit: Corpus: curiōis. Pascit aues: insepultus enim fuit & uolucrum praeda. At tibi: nos uero te o iuuenis laude psequimur immortalitāque cōmēdamus nā silentio praeterire uirtutes tuas nihil pdesset. Praecōia digna: hypallage si uis merita praecōia dignae uite. Praecōia: laudationes. A quibus: praecōiis. Repellit omne senium: tollit sitū & obliuionē ac gloriā immortalē & nō senescentem

Has ubi miseræ uestro de sanguine pōenas
Ferre datis. luitis iugulo sic arma potentes
Felix roma quidē ciuesque habitura beatos
Si libertatis supis tam cura placeret

Quā uindicta placet libicas en nobile corp⁹
Pascit aues nullo contentus curio busto.

At tibi nos quando non pderit ista silere
A quibus omne aui senium sua fama repellit
Digna dāus iuuenis meritae praecōia uitae.

Haud alium tanta ciuem tulit indole roma
Aut cui plus leges deberent recta sequenti.

Perdita tunc urbi nocuerūt saecula: postq̄
Ambitus & luxus & opū metuēda facultas

Trāuerso mētem dubiā torrente tulerūt.
Momētūque fuit mutatus curio rex

Gallogꝝ captus spoliis & caesaris aruo
Ius licet in nros iugulos sibi fecerit ense

Sylla potēs. mariusque ferox. & cinna cruēt⁹
Caesareaque domus series cui tanta potestas

Cōcessa ē. emere oēs: ast hic uēdidit urbē

affert quantū ut ait Ouidius carmina morte carent. & Horatius. Virtus & fauor & lingua potētium Vātū diuinitib⁹ cōsecrat insulis. Dignū laude uirū musa uetat mori. Caelo musa beat. Non pderit: nocet enim ciuitati egregiorū laudes ciuiū ignorari. Indole: inditio probitatis & incremento. Deberent: illis debēt leges qui iusti sunt & optimi iterprætes legū ut de Seruo Sulpitō Ci. scribit. Recta: iustitiā. Perdita sae. Corruptorū tēporum culpa uitiosus euasit. Perdita: de quibus nulla spes. Vrbi: quae aucta fuisset & potuisset multū de Curione spare. Ambitus luxus: ambitio & luxuria. Opum facultas: auaritia cū superbia inuasceat quae sunt ciuib⁹ metuēda. Tulerūt: abstulerūt. Torrente trāuerso: in obliquo & contrario iustitiæ translatio est. Curio mutatus. Corruptus a Caesare magna mercede & a recto desistēs. Fuit momētū: impulsio motus & causa bellorū. Spoliis gallorū: praeda Caesaris. Et auro: suetonius ait a milium paulū: C. q. Curionē uiolētissimū tribunorū ingēti mercede Caesar defēsores parauit. Ius licet: Curionē omnibus tyrānis urbis potētiorē fuisse eo argumēto demonstrat quia uēdidit urbem. Fecerit uis in nros iugulos: uel libertatem occupauerit ita ut arbitrio suo iugulare nō posset minus tamē quā Curio potuit. Series dōus Cæ. cōtinu⁹ ordo Cæ. ut august⁹ Tyberius Caius Claudi⁹ Nero. Tāta summa est enim cū imperiū reliquāt hereditariū. Emere: largitionibus & claudibus acceptis. Hic uēdidit Curionē uēdisse urbē cae. scribūt septē & .xx. milia aureorū ad q̄ alludit. Vir. quī dixit. Uēdidit hic auro patriā dñmque potētē iposuit:

COMNIBO. Has ubi miseræ: nunc alloquit generaliter poeta oēs principes ciuitatū. qui statum reip. perturbant. dicit. n. ita contingere solere ut patriae dent pōenas quas etiā ipsa patria nō mediocriter passa est si cui nūc cōtingit curioni: q̄ quia auctor belli ciuilis extiterat dedit pōenas patriae ex quibus ipsa quoque patria nō mediocriter dolorē & iniuriā accepit. Ferre datis: ut ferat: quia hoc ipso patria dolet q̄ quāuis iniuriā accepta uobis tñ uos pderere nollet. Luitis arma. i. pōenas datis bellorū quorū auctores fuistis. Libertatis. s. tuenda. Quā uindicta. s. offensae libertatis: si ita dii libertatē Po. Ro. defendere uoluissent sicuti uindictā sumperūt de his qui libertatē offenderūt: i. perpetuū resp. maneret sed qui cōtra libertatē fecerūt pōena quidē dederūt: nā mari⁹ & Sylla & Cyna: & paulo ante saturnin⁹ tr. pl. postea cae. & M. anto. crudeli morte perierūt dicit ergo q̄ dii uindicāt eos qui cōtra libertatē faciūt: & rep. puertunt pbans exēplo curionis. Pascit: quia iacet i sepultū. At tibi nos: & ne quis forte existimet hoc me de curione dixisse q̄ seditiosus fuerit: & auctor bellorū: ciuiliū: quasi cōtra eū inuehi uoluerim tñ nō fraudabo eū meritis laudibus nā etiā si ego tacuissē q̄ paulo ante exposui tamē fama ipsa uulgasset: unde q̄ ad laudē eius p̄tinet: nō praeteribo. Nos ego lucanus nisi ista narrarē: fama ipsa uulgasset. Ista. i. facta tua o curio. Omne senium. i. oēm uetustatē: quae nūc est post tot annos narrat quasi recens fuerit clades curionis. Meritae uictae: quia multa tibi bona partim fortuna partim natura data fuerūt: si modo bonis in meliorē ptem ut: uoluisses: nō omnino tibi culpa est ascribēda sed tēporibus: nā illis t̄pibus natus es quibus disciplina bene uiuendi de suo curriculo labi cōeperat. Haud aliū tanta laus maxima curioni. dicit nullū unquā in urbe ro. adolescentē tantae indolis fuisse quā curio si recta secutus fuisset: fuit enim eloquētissima curionū familia & in ea tres cōtinua serie oratores claruerūt Solin⁹. Indoles: pprie est species futurae probitatis. Leges deberent: si ipse ingenii acumine leges ciuitatis defendere uoluisset. Nunc enim frustra sperauit Cicero remp. a phricam & oppressam miseris t̄pibus & perditis moribus in ueterē libertatē uendicaturū. Perdita. i. p̄niciosa: nam corrupti mores ciuitatis nocere tibi o curio: neq; ab his te cauere didicisti: sed aliorū cōsuetudinem secutus es. Ambitus. i. superflua cupiditas honorum. Luxus: luxuriose uiuendi consuetudo quae ciuitatem oēm corrumpebat. Metuenda facultas: quia diuites usque adeo facti erant potentes ut formidolosi essent reipublice. Dubiam: incertam: quia hinc te trahebat reipublicae amor: inde uero cupiditas honorum sed tandem parua cupiditas. Tulerunt tor. quasi excusat eum: quod illa consuetudo ad malū omnes contraheret nimia cupiditate incensos: tanquā torres.

qui liquefactis nubibus & effusis. Imbribus tanto impetu fertur: ut nullum prorsus obstaculum resistere possit Mutatus. s. a pposito honesto. Fuit momentum: idest inclinatio rerum. Gallorum captus spoliis: quia magna munera a caesare accepit curio ut partes suas defenderet: cum tr. pla. esset. Caesaris auro quod ingens ex puincia quam delectauerat secum attulerat: Nam auctore Appiano curionem ut pro se ageret. plurimo aere alieno oppressum facile adegit caesar. Ius licet: non parua enim nunc uituperatione onerat. dicit. n. quis alii principes quam bella ciuilia mouerit patriae libertatem emerint tamen cum caeteri emerit libertatem hic solus inuenit est qui uenderet. Licet intelligitur tamen. Ius: idest partem sibi fecerunt armis. In. no. iug. idest in ciues. Sylla marius: quia marius sylla de imperio paribus uiribus decertarunt. Cinna: qui Octavianum collegam suum trucidauit ipsum Marium e Libya uocauit ad pendendam urbem. Caesarea domus series: quia de nerone usque caesares imperauerant nam omnes imperatores caesares dicti sunt a iulio caesare primo. Tanta potestas: ut ipsi imperium romanum teneant in quo totus terrarum orbis continetur. Emerere omnes urbem quam uis isti libertatem nostram usurpauerint tamen emergere eam. Hic: scilicet curio uendit urbem quod intellexisse creditur. Virgilius in aeneide Vendidit hic auro patriam acceptis. scilicet muneribus a caesare nam plurimo aere alieno oppressum facile adegit caesar ut pro se pugnaret.

Io. Sulpi. Verulani in Quintum Lucani interpretatio.

Ic alterna duces: Acceptis mutuis in bello calamitatibus duces. Nam Pompeius italia pulsus fuerat & exercitum cum hispania massiliaque amiserat: & caesar in adriaco classem quam exercitum cum Curione in aphyrica reseruati sunt pares ut mox confligerent in epyro. ubi cum instaret ianuarius mensis. Lentulus Consul apud senatores undique conuocatos orauit alterna uulnera: mutua damna. In terras macedum: in pugnam thessalicam Methonymia est locum enim pro negotio ponit. Iam bruma: iam hyemis uenerat. Haemo: monte thessaliae. Atlantis cadens: atlantides occidentes iam inquit praerierat nouember & erat finis decembris atlantides enim quae & Virgiliae appellantur tertio idus nouembris apud Plinium quinto apud columellam occidunt. & brumae solstitium est octauo fere calendas ianuarii.

Ic alterna duces: hic continetur quomodo caesar atque Pompeius se in epiro receperunt: nec procul alter ab altero erat. Primum quidem conatus est caesar Pompeium obsidere & eum magno uallo & fossa intercludere: quod fecit sed ita ut maiorem inopiam obsidentes pateretur quam obsessi. Cum interim caesar cum suis fame maxima laboraret: adeo ut radices herbarum in usum conuerteret. Tandem Pompeius tametsi omnia abunde sibi suppeditarentur indignatus quod a caesare intercedere. cum bene gerenda rei occasione cepisset adhortatus suos: uenit extra uallum ubi aliquandiu pugnatum est tandem in fugam conuersis caesarianis Pompeius eos persecutus est usque ad uallum: & nisi Pompei humanitas & commiseratio fuisse eo die actum erat de caesare: sed iussit militibus suis ut ciuibus percerent. Appianus tamen id dicit. Pompeium conuersis militibus caesaris in fugam uoluisse bellum uno opere conficere nisi a labieno prohibitus fuisset caesarque dixisset: bellum ea die finem habiturum fuisse: si hostes ducem qui uictoria uti sciisset habuissent post hanc pugnam se in thessaliam uterque recepit. ibique rursus cum caesar magna inopia laboraret: nec dubium esset quin necessitate ipsa cogente ad omnes conditiones pacis accipendas uenturus esset: qui cum Pompeio erant quasi uictoriam in manibus haberent non prius destiterunt quam ipsum impulerunt: ut in caesarem bellum moueret: quod ubi presens caesarem licet fame ingeri laboraret: tamen magna laetitia effectus est: & uniuersos milites suos ad pugnam adhortatus. Sic fortuna seruauit pares duces: actenus fortuna non magnopere: aut caesarem. aut Pompeio fauit: ideo pares. Alterna uulnera quae in hispania Pompeius cladem acceperat amissis Petrei & afranii exercitibus in illyrico mari cladem peressus erat caesarem. amissa naue opiterginorum in aphyrica amisso curione cum exercitu. In macedum terras. id est fortuna dubiam se praestitit ut siquidem donec uentum est in macedoniam & a uicinitate thessalia intelligit in qua nunc caesarem. fortuna se totam concessit. aut macedum terras uocat epiro: nam macedonia epiroticas terras in solis occasum recedit auctore. Pli. Iam sparferat habeo iam inquit appropinquabat principium anni: quo noui magistratus creari solent. & noui consules inire magistratum: antequam magistratus consulum exieret uidelicet Lentuli & Marcelli curiam habuere in epiro ut de summa rerum consultarent. Haemo: monte thessaliae cuius est sex milium passuum excelsitas Pli. Cadens atlantis: scilicet sparferat. idest occidens: sumit tempus quo res gesta fuerit uidelicet in fine nouembris. nam stellae quae sunt inter finitionem tauri & caueam arietis pleiades dicuntur. Iam autem uergiliae haec. xi. nouembris occidere incipiunt & ix. die gladius orationis occidere incipit. Per atlanticas ergo. id est per pleiadas filias atlantis ex pleione signi

Io. Sulpi. argumentum in Quintum Lucani Volumen

Vit in epyro narrat te magne senatum
constituisse. ducem tum delphica
ca consulit antra

Appius & domitis rediens iam caesar iberis
componit sauos intra sua castra tumultus.
Et dictator abiit nec non & consul ab urbe
Brundisium: classem recepit pharsalia cymba
Pene ducis perit temeraria. nauigat inde
Marcus. & in lesbum te uir cornelia mittit.

M. Annei Lucani Pharsaliae Liber Quintus.

Ic alterna duces bello uulnera passus
In macedum terra miscens aduersa
uersa secundis
Seruant fortuna pares. iam sparferat haemo
Brumae niues gelidoque cadens atlantis olympo

ficat nouembrē: in decembri autē finis ē magistratū: nā calendis Ianuarii noui consules magistratū inib. it.
Gelido olympo: quia incipiebat hyems. Atlantis patronymicū est scē. & unā p omnib⁹ posuit.

Instabatq; dies qui dat noua nomina fastis
Quiq; colit primus ducentem tpa ianum.
Dum tñ emeriti remanet ps ultima iuris
Consul uterq; uagos belli p munia p̄res
Elicit epyg. pegrina ac sordida sedes.
Romanos cœpit p̄ceres. secretaq; rez
Hospes in externis audiuit curia tectis
Nā qs castra uocet tot strictas iur̄ secures
Tot fasces. docuit pp̄los uenerabilis ordo
Non magni ptes sed magnū in ptibus esse.
Vt primum mœstum tenuer̄ silentia cœtū
Lentulus excelsa sublimis sede p̄fat.
Indole si dignum latia: si sanguine prisco
Robur inest animis. non qua tellure coacti
Quāq; pcul tectis captæ sedeāus ab urbis
Cernite. sed uestræ faciē cognoscite turbæ
Cūctaq; iussuri primū hoc decernite p̄res
Q̄ d regnis populisq; liquet nos eē senatū
Nā ul hypboreæ plaustrū glaciale sub ursæ

CSVLPI. Dies: calendæ ianuarii in qbus creant̄ noui magistratus: quorū nomina affigunt̄ in fastis idest ī libris quibus anni descriptio cōtinet̄ & in ipsis annalibus. Quiq; colit primus primo ianuarii anniq; die celebrat̄ festū iani dei principiorū. Ducentū tempora est enim caput anni & est reliqui menses sequunt̄. Vterq; lentulus & marcellus. Pars ultima: ultimū tempus magistratus quasi peracti. Iuris emeriti: consulatus iā iā finiti. Elicit: educit & conuocat in epyg. Vagos patres senatores dispersos. Munia: officia. Sordida: respectu romanæ. Cœpit. continuit. Curia: hospes senatores hospites ī alienigenis urbibus. Nā quis castra: antiphora q̄ poti⁹ tecta q̄ castra appellauerit. Tot secures tot legitimos magistratū cū securib⁹ lictoribus & fascibus. Ordo: senatorū. Nō magni partes: hoc est senatū nō esse ex factione Pompeii eūq; sequi: sed p̄p̄eū esse unū ex fautoribus senatus. Silentia tenuerunt: hypallage hoc est cœtus mœstus tenuit silentia: Indole oratio suasoria qua primū adhortat̄ senatū lentulus ut decernat eos qui in epyro sunt uerū senatū cōficere: nā q̄ cæ. fauent hostes sunt patriæ. Cōfirmatq; animos hominū ab auxiliū magnitudine & fortiter pugnandū fore censet: pponitq; Pompeiū belli ducē esse continendū. Indole si dignū: sensus est si ea magnanimitas est in uobis q̄ in ro. esse debet: nō aduertendū ē qua simus in terra: ubicūq; n. sumus senatū referimus. Indole: in ditio & in cremeto uirtutis. Nō cernite: nolite aduertere. Coacti: coadunati: Faciē: habitū & apparentiā se

natorū. Liqueat. manifestū est. Ferat sub plaustrū: extrahat in ultimū septentrionē in scythia ubi sunt mōtes & populi hyperborei. idest supra boreā. Plaustrū glaciale. frigidus septentriones:

COMNIBO. Instabat: quia mensis unus cū dimidio erat: ab occasu nouembris usq; ad principiū sequentis anni quo magistratū noui consules ineunt. Fastis: fastis libri sunt quibus nomina consulū continent̄: bene ergo nomina fastis dicit: quia cū noui consules creant̄ etiā eorū nomina fastis inscribunt̄. Colit: obseruat tanquā diem festū. Ianū: mēsem ianuariū a iano dictū. Dum: tñ quāuis instaret finis: consulatus anni illius: tñ antequā finirent magistratū suū consules senatū uocarunt in epirū: & ibi curiā ro. statuerūt. Cōsul. uterq; s. Lentulus & Marcellus. Epirū: subaudi in. Pars ultima. s. mensis unius cū dimidio. Emeriti iuris. i. potestatis suæ p̄pe iam finite: emeritus dicit̄ qui sui officii debita officia peregit: sicut emeriti milites. Per mu. i. uagos p̄pter diuersa belli officia: quia alii in alteram promissam missi fuerant. Peregrina ac. s. quasi cōmiseratio est quā misera conditione fuit nunc temporis po. ro. quia coactus est ī epirum misera ac sordida sede curiam ponere. Sordida: comparatione urbis ro. Hospes curia: pro hospita quia in aliena regione. inueniūt hic & hæc hospes: & hic hospes & hæc hospita. Secreta. i. consilia quæ secreta esse cōsueuerunt. Nā quis: quis. n. appellare ausus fuerit castra: ubi senatus fuit omnis. Tot fasces: uidelicet. xxiiii. secures: nā duo cōsules erant: & uterq; habebat. xii. lictores qui p̄cedebant gestantes manibus secures. ut reos punirēt. Quis uocet. q. d. nemo appellaret castra. Venerabilis ordo: senatus ille uerendus facile declarauit omnibus nō se esse in partibus Pom. sed p̄. esse in partibus senatus: quia Pom. est sub senatu. Vt primū mœstū hæc Lentuli q̄ ad senatū habet in deliberatio genere est constituta refert. n. de bello contra cæ. gerendo & sn̄iam suā dicit pro libertate aduersus eos qui hostes patriæ facti & iudicati sunt habet etiā suasionē. Suadet enim pro patria fortiter pugnandū: & nihil omnino omittendū quod ad libertatē tuendā & conseruādā pertineat: deinde argumētū sumit ab honesto: postea a possibili quod uidelicet etiā uiribus superiores sint senatores: cum maior pars senatus & ciuitatis cū ea parte sentiat quæ libertatē tueat deinde etiā imperiū magna ex pte populi romani cū eo sentiat ut iam p̄pe uictoriam certā in manibus habere uideant̄: primū igitur lentulus hortat̄ patres consules: ut magno animo esse uelint: nec p̄tātē & ius suum ex loci qualitate in tueri: sed ex dignitate ipsorum qui ubicūq; fuerint eandem p̄tātē habent. Lentulus: alter consul. Vt. p. m. quā primum ptes mœsti siluerunt: statim in excelsum locū Lē. cōscendit: ut eius sn̄iam oēs audire possent. Tenuere sil. c. hypallage: p̄ mœstus cœtus silentiū tenuit. Indole si. d. & quia mœsti erant pa. quod in alterna ac peregrina sede curiā hēbāt ipsos cōsolat̄: ut p̄pea nō uelint maiestātē suā diminutā creder̄: qd̄ pcul a p̄ria in aliena regione sedem p̄fuerit: ordo tendit usq; ad eum locū ptes cernite. Indole: idest incremēto uirtutis qā in doles non solū significat speciē future p̄bitatis in adolescente: sed et̄ in adulto uirtutis cremētū: ut apud Liuiū: tāta idoles ī Lauinia erat. Robur inest. i. si uirtutis aliqd̄ uestigiū maiore uestigiū ī uobis remanet. Coacto:

congregati. Captæ sedeamus: a. u. beniuolentiã comparat a persona aduersariorũ. cũ eos dicat impios qui contra patriã arma tulerint & eã quasi ab hoste captã teneant. Primũ hoc: ut nos p arbitrio nro quicquid in remp. uisum fuerit statuere ac decernere possimus. Nã uel hy. in eo persistit ut ostendat eos ius & ptatem habere imperandi populis cũ cãm suã honestã ostendit: a causa nostra beniuolentiã captamus si eã laudando extollemus aduersariorũq; per contempcionẽ deprimemus extollit cãm suã quod arma pro patria: p libertate: pro diis penatibus: pro rep. sumpserunt. ideoq; ubicũq; fuerint: existiment se eos esse qui ptatem hãant recte & pie gerendi bellũ aduersus hostes patriæ siue sub frigida: siue sub torrida zona fuerint: deniq; in remotissimis orbis terrarũ partibus constituti ibi curia esse intelliget. non enim locus senatũ facit: sed senatus curiã. Nã uel hy. siue sub frigida: siue sub torridã zonã delati fuerimus ibi & curia. & senatus erit. Hiper. ur. sã. idest septentrionalis nã hyperborci montes dicunt a septentrione quasi supra boreã: Hyperborei incolunt peneptheraphorõ que ultra Aquilonẽ dicunt iacẽ: gens beatissima: eã Asiã magis quã Europã quidã dederunt: sunt Europa auctoẽ Solino apud quos mundi cardines esse credunt: & existimos syderũ ambitus sunt qui putent nã quotidie ibi solẽ ut nobis: sed uernali æ quioctio exoriri: autunnali occidere: ita sex mensibus infinitũ diẽ: sex aliis continuã esse noctẽ de celo magna clamẽtia auræ spirant salubriter: nihil noxiũ flatus habent. domus sunt nemora uel luci in diẽ uictis arbores subministrant: discordiã nesciunt: ægritudine nã inquietant. Plaustrũ glatiãle: quia regio frigidissima & rigescit. Vrsæ quæ circa polũ arcticũ uerget ad similitudinẽ rotæ & stellæ quæ præcedunt Bootes appellat quasi dux & gubernator plaustri.

SVLPI. Plaga: regio zona. Axis torrens & clausus uaporibus. idest torridã zona ubi semper e equinoctium & dies sunt pares ut apud Meroen in egypto summa potestas. Tarpeia sede perusta. Confirmat exemplo loci mutationẽ nõ tollẽ potestã senatus. Nã cũ Galli Senones romã cobussissent Veiosq; Senatores se contulissent. Illic erat senatus & illic camillus dictator est constitutus. Sede tarpeia: urbe roma nã re uera Capitoliũ combustũ n̄ fuit. Camillo: furio: Veios: opidũ etruria nõ pcul ab urbe. Illic: ueiis. Iura: potestã. Mœrentia tecta: Cæsar possidet urbẽ mœstã. Silentes: Tunc silere leges dicunt quũ nõ seruant & nõ administrant iustitia: Fora: iudicialia. Iustitio: iuris dicẽdi intermissione. Illa. in senatu cæsariano soli illi sunt q exulauerunt: & iudicati sunt hostes ante q senatus ex urbe discessisset. Ordine: senatorio. Prius furor: nos pios & abhorrentes a bellis quo primus armorũ motus in diuersa sparserat in unũ locũ conuenimus. Ignaros scelerum: innocentes & pios.

OMNIBO. Torrens pla. feruida zona. Axis: antarcticus axis. Vaporibus: feruoribus zonæ torentis: Nec patitur noctes: quia ibi semper in eodẽ statu nox & sol permanet: idest semper equinoctiũ est. Iniquos: intemperatos Vir. dirimit plaga solis iniqui. Summa rerũ. idest imperiũ. Tarpeia: sede probat a simili: nã sicuti capta reliqua urbe capitoliõ incolumi ibi senatus permanebat: & ideo curia in capitoliõ erat. idem eẽt nunc dicit capta urbe ab hostibus hic nos habitãtes curiã facimus. Nota est historia: an. Aliã fluuiũ Galli fabiũ consulẽ cũ exercitu fuderunt: & ad urbẽ ro. con tenderunt: & primo quidẽ metuentes insidias nonnullos præmiserunt: qui diligenter omnia scrutarentur: quibus exploratis neminem exire uidentes statim ingressi sunt mœnia: & uastã urbem atq; desertã reliquerunt: nã ro. relictis senibus & imbelli turba cæterisq; qui arma per ætatẽ ferre nõ possent capitoliũ conscenderãt: sed eo tempore camillus qui ardeã exulabat ppter prædã uenientanã male diuisam Dictator absens creatus postquã audiuit urbẽ captã a gallis miserus est patriæ: & cũ aliquot copiis gallos ppter uictoriã negligentes inuasit & eos partim sopitos ac temulentia oppressos occidit. Illic roma fuit: ubi ergo fuit camillus Dictator cũ exercitu romano illic roma esse consueuit: pari ratione & nos hic romã esse putemus. Mutato solo: idest regione: Mœrentia tecta: hætenus beniuolentiã auditorũ comparauit a sapientia eorũ quia senatus sapienter iudicauit & ubicũq; essent: se ius imperii tenere decreuerit. nũc beniuolentiã captat a psona aduersariorum cũ adducit eos in inuidiã ostendens eorũ uim potentiã: nobilitates: affinitates ostendit potentiã & uim cæ. qui patriã tanquã hostilẽ occupauerit armis. Tecta cæ. habet: non est dicendũ ro. senatũ esse & curiã: cũ in potestate cæ. sit deliberare quicquid uoluerit: Vacuas. s. senatoribus. Legesq; quã nõ possunt uim suã obtinere. postquã semel armis oppressæ sunt. Tristi iustitio: qua semp iustitium tristitiã significat: quasi iuris statũ. Curia: in qua nos senatores cõsistimus. Ordine de tanto. adhuc in eo persistit ut in inuidiã adducat de tanto ordine senatorio nemo abest a nobis: nisi qui exul est cũ cæ. nam qui hostes patriæ adiudicati sunt: hi eẽt exules sunt. Nõ exulat: cũ cæ. Hic: apud nos. Ignaros scelerũ: ante inquit cum maxima trepidatione ciuitas plena esset: sparsi fuimus in diuersa loca: prout quemq; impetus tulit nũc deniq; cum respirauimus in unum eundẽq; locũ omnes conuenimus. Ignaros. scilicet senatores: qui diu a sceleribus huiusmodi alieni fuimus uel ignaros: idest qui nunquã timere poterunt tantum scelus ut contra: patriã Cæ

Vl'plaga. q̄ torrens claususq; uaporibus axis
Nec patitur noctes. nec iniquos crescit solis
Si fortuna ferat. rex nos summa sequetur.
Impiumq; comes. tarpeia sede pusta
Gallosq; facibus. ueiosq; habitante camillo
Illic roma fuit. nõ unquam pdidit ordo
Mutato sua iura loco: mœrentia tecta
Cæsar habet. uacuasq; domos legesq; silentes
Clausaq; iustitio tristi fora. curia solos
Illa uidet p̄res plena quos urbe fugauit
Ordine de rãto quisquis nõ exulat hic e.
Ignaros scelesq; longaq; in pace quietos
Belloq; primus sparsit furor. omnia rursus

far arma sumere: postquā audiuerunt q̄ rubiconē transiit contra leges & iura ciuitatis: Longa pace: quia oēs qui diu in pace cōstitērūt omni tumultu facile cōmouentur atq; perturbant. Rursus: postq̄ respirauim⁹.

Membra loco redeūt: en totis uirib⁹ orbis
Hespiam supi pensant. iacet hostis in undis
Obrutus illyricis. libyæ squalentis in aruis
Curio cæsareī cecidit pars magna senatus.
Tollite signa duces fatorū impellite cursum
Spem ueltrā præstate deis. fortunaq; tātos
Det uobis animos quātos fugiētibus hostē
Cā dabat. nostrū exhausto ius claudī anno
Vos quoq; finem non est sensura potestas
Cōsulite in mediū patres. magnūq; iubete
Esse ducem lato nomen clamore senatus
Excipit. & magno fatum patriæq; suūq;
Imposuit. tūc in reges populosq; merētes
Sp̄sus honor. pelagiq; potēs phœbeia dōis
Exornata rhodos. gelidūq; inculta iuuetus
Taygeti fama ueteres laudantur athenæ
Massiliæq; suæ donatur libera phocis
Tunc sadalē fortēq; cotim fidūq; per arma
Deiotarū. & gelidæ dominū. racipalim ore
Collaudant. libyamq; iubēt auctore senatu

SVLPI. Membra nos ipsi senatores. En totis: con-
firmat senatū a spe uictoriæ & damnorū cōpensationē
nā pro amissa italia & hispania reliquū orbē deorū be-
neficio obtinent. Pensant: compensant. iacet hostis
propter opiterginorū ratē hoc dicit. Squalentibus: sic-
cis desertis. Impellite cursū: nolite deserere propitios
deos: & bene sperare: Fortunaq; tantos: idest & succes-
sus rerū sic uos animet ad psequēdū hostē ut iusta cau-
sa animabat ad fugiendum ex urbe. Ius: consularis po-
testas. Claudī: finit. Exhausto: cōsumpto. Vos quo-
rū finē: uos qui eritis perpetuo senatores. In mediū: in
commune. Lato nomen: magna cū lætitia pompeius
est dux declaratus. Suū & patriæ: priuatū & publicū.
Imposuit: commisit. Tunc in reges: deinde reges ami-
ci laudati sunt & eis honos est habitus populiq; liberi fa-
cti. Merentes: quia miserant auxilia. Rhodos: insula
in mari carpathio i qua colit phœbus sic appellata a ca-
pulo rosæ quod in fundamentis inuentū fert. Potens
pelago: quæ classe plurimū ualet. Taygeti: taygetus
mons lachonū inter lacedæmona & mare. Iuuentus in
cultu: lacedæmones nō sumptuosi in ueste ex ueteri isti-
tuto lycurgi. Phocis libera: phocis regio in boetia a
qua massylienses sunt oriundi donata est libertate. Sa-
dalē: regē ponti qui miserat equites. Cotim: regē thra-
cia. Deiotarū: regē cœthe ut ait ruffus: sed postea gaia-
ciā idest gallogræciā tenuit. Racipalim: qui preerat ei
parti macedonia: quæ in thraciā uergit & frigidissima
est. Libyāq; iubet: & iubā regem toti libyæ præfecere:

OMNIBO. Membra: scilicet totius senatorii or-
dinis. En totis uiribus: idest pro toto orbe terrarū superi cōpensant italiā: bene dixit: nā omnis terrarū orbis
cōmotus est italiæ gratia. iacet hostis postq̄ cām suā honestā ostendit extollendoq; illā habuerit: & aduersa
riorū p cōtemptionē deprimendo: nūc arguit a possibili: nā ostendit toti⁹ terrarū orbis uires cū senatu Po-
q; Ro. cōsensisse: ut dubitari nō possit quin ab ea pte consecuturi sint uictoria & cōmemorat uictorias quas
pauloante in illyrico & aphyrica ptes senatus habuerūt. sed nullā mentionē facit cladiū: quas habuere p̄fertī
amissorū exercituū in hispania: oratione enī facit: ut ea quæ causæ suæ p̄sunt cōmemoret: quæ aut oblunt p̄-
tereat. Hostis in undis obrutis: quos Octauius Libro uicerat: & opiterginos p̄cipue qui se ipsos occiderunt
Curio a rege iuba cū exercitu deletus. Squalentibus: sterilibus aridis ap. Pars ma. se qa curio erat patrici⁹
nobili & magna indole fax & caput bellorū. Tollite signa duces: postquā semel fortuna nobis obsequi cœ-
pit sequamur eā. Fatorū impellite cursū: urgete fata ut festinātius uictoriā ex hoste obtineamus. Fortunaq;
tantos: si magno animo patriā deseruimus maiore nunc animo retentūs: qn̄ aspirare fortuna nobis cœpit:
& est argumentū a minori ad maius. Causa. scilicet melior. quia meliorē causam uolui mus sequi potius de-
serendo patriā: quā contra libertatem aliquid & dignitatē ueltrā facere. Nostrū ius. idest potestas cōsularis
nos iam inquit uenimus ad finē magistratus nostri. Vos quorū: uos o patres conscripti qui p̄petuo duratis
(nō enim ad tempus senatores erant) cōsulite in mediū: & in commune quid uobis de rep. uideatur. Lato
no. c. nunc dicit quomodo in sentētiam Lentuli consulis factum est senatuscon. ut magnus Pom. exercitus
imperator decerneret: tunc enim omnes maximo clamore læticiā suā significabant: deinde decretū est ut ho-
nor haberet his ciuitatib⁹ & populis: qui senatum populūq; Romanū sequerent. Magno fatū: & summā re-
rū Pompeio demandauit senatus. Fatū: fortunā. Tunc in reges: deinde decreuerunt ut honores haberent
his qui in fide & officio senatus populiq; Romani permanerent. Sparsus: diuisus. Merentes: bene de popu-
lo romano. Rhodos phœbeia: quia ibi fuit colossus Apollinis miræ magnitudinis a chare lydio tanta ar-
te fabrefactus ut inter. xii. mirabilia mundi connumeret quauis Strabo hanc statuā iouis fuisse dicat: aut
phœbeiam appellat q̄ cœlū nunquā ita nubilū est: ut in sole rhodos nō sit: ut ostendit Solinus. Potens:
quæ potentissima fuit classe & nauali bello: Iuuentus taygeti: idest laconica. nā taygeti montes sunt laconi-
cæ regionis. Inculta. idest modico cultu contenta: utpote: quæ legibus Ligurgi adrigiditatē instituta fue-
rat. Fama ueteres laudantur: q̄ non solum ciuitas fuit bonarū artium inuentrix sed etiam fama q̄ in officio
populi romani permanebat: Athenienses enim ut libro nono ostendit Strabo regali prius gubernabantur
imperio in popularem postmodum transire statum. Romanus senatus eos popularem statum agentes acci-
piens proprias ipsis leges institutaq; seruauit & libertate donauit. Veteres athenæ: idest uetustate ipsa nobi-
lis nā ex Asia. ciuib⁹. athenis. corcyra ponto. & bithinia magnā classē coegerat p̄picius. Phocis: unde ue-
nerant qui in Gallia Massiliā condiderunt: donat libertate in gratiā Massiliæ. Suæ massiliæ: quia ex pho-

centibus originem traxerunt massilienses. Phocis auctore Strabone libro nono apposta est Boetiae. phocē
 sum aedificiū est Massilia: ut idē refert: petroso in loco sita: cui qdem pontus subiacet de qua plura superius
 Tunc sadalim: sadalis & cothis ex thracia duces auxilia cū equitibus suis miserant. Deiotarū: quia cū septē
 milia equitū haberet Pompeius deiotarus quia pedibus plurimū utebant antiqui: milia multa peditū ei mi
 sit Ariobarzanes ex Cappadocia ad eūdē numerū miserat equites & Rhasipolis ex Macedonia praerat du
 centis equitibus: qui cū Pompeio militabant. Deiotarus orientaliū Galatharū Tetarcha. Ariarathes Cap
 padociū Rex: Armeniorū intra Euphratē incolentiū taxiles princeps: Armeniorū uero supra Euphratem
 Megabates: alii p̄terea inferiores potentia dynastae ad belli ciuilibus laborē sub Pompeio militauerunt: ut re
 fert Appianus libro secūdo & quicumq; in circuitu maris orientē uersus incolunt fere omnes ad eū uenerāt
 Collaudant senatores. Fidū deiotarū: quia donec bella ciuilia durarūt semper fidelissimus Populo Roma
 no fuit Gelidæ orae. scilicet Macedonū. Rhasipolis enim ex Macedonia equitibus ducentibus praerat Li
 byamq; iubent: et iubam regem esse Numidiae quia pauloante pro senatu curionem cū exercitu deleuerat.

SV PPI. En tibi: inuenit poeta i ptolomeū ingra
 tum pōpeio quē iussit interfici quāquā eius esset bene
 ficio in regno cōfirmatus ipsumq; regno fuisse idignū
 ob multa scelera quae factitauit exclamat. Fuit autē hic
 ei⁹ Aulethae filius quē Alexandrini e regno eiecerāt &
 Gabini⁹ reduxit. Sororē Cleopatram habuit. Pudor for
 tunae poterat. n. pudere fortunā quod indignū illū in
 dignitatē regiā euexisset: eratq; id sup̄is crimini & cul
 pae. Diademate pelleo: corona regia alexadrina Pelle
 us enim Alexander magnus a pella patria dict⁹ ē: cui
 successit in regno aegypti Ptolomeus lagi militis gre
 garii filius: a quo reliq; Ptolomei deducti sunt: hic enī
 filios hūit Ptolomeū Ceraunū & philadelphū doctissi
 mū qui ei successit & cōstituit in Alexandria bibliote
 cā egregiā Hunc euergetes quē philopater secut⁹ est.
 inde epiphanes: post quē philopater Tū secūdus euer
 getes quē physconē dicūt. Cui ptolomeus cognomē
 to lathurus successit. Quē quidē secutus ē Aulethes
 huius Dionisii pueri pater. ut strabo libro. xvii. tradit. Sauiū: nā crudeliter imperauit. Utinā in populos: ut
 delictet solos. Regia lagi: imperiū quod obtinuit lagi filius. Magni iugulus: mors pom. Sorori: cleopatrae
 quae ex dimidia regni parte relicta fuerat haeres a patre. Soceroq; nefas: cedes pom. subtracta Cae. Soluta
 coetu: dimisso senatu & congregatione. Coeca sorte: ignoto & obscuro euentu. Appius: huius meminit
 Ci. in tusculanis his uerbis. Inde ea quae meus amicus Appius Necromantia faciebat. In uentus ancipites:
 in casus duhios nam uoluit ea apollinis oraculo certior esse. Expromere finem: aperire futura.

OMNIBO. Proh tristia fata: in exclamationē prorumpit: quod inter ceteros Reges Ptolomeus quo
 q̄ rex declaratus sit qui deinde magni Pompei causa fuit mortis. & auctor cuius caput obrūcatū caesari ob
 tulit. Tristia: idest miserrima & aduersa populo romano. Dignissime regno. dignissimus prope Rex eras gē
 tis. Nō fidae. idest perfidae. quae tibi similima esset: Pudor fortuna: nā fortunā pudere debuit: quod ad regiā
 maiestatem te peruexerit. Crimēq; deorū: quia dii in hoc peccasse uident quod ipsum Regem dici passi fue
 rint. Pellaeo diademate: idest Alexandrino: nā pella (ut refert Strabo) Macedonū metropolis fuit philippi
 & Alexandri patria: unde pellaeus idest aegyptius: Alexandria enim de noīe suo condidit Alexander. iuue
 nalis. Vnus pellaeo iuueni sufficit orbis pellae igitur. idest Alexandrino quia urbē ipsam āplificauit. Puer ac
 cipis ensem: adhuc puer sub tutela aliorum uiuebat. Principes autē erant Photinus & Achilles: quorum cō
 filio res omnes Ptolomeus gerebat. Atq; utinam: scilicet accipias in populo & non in Pompeium. Dona
 ta: scilicet patri tuo senatusconsulto: quo pater acceperat regnum aegypti: in eum postea tantū nefas ausus
 es perpetrare. Regia lagi: quia primus inter Aegypti Reges lagus fuit nam cum multos annos perman
 sisset lagidarum imperium tandem euersum est: nam Ptolomeus lagi filius Alexandro successit Ptolomeo
 autem (ut refert Strabo) philadelph⁹ philadelpho euergetes: postea philopater agatoclae: postea Epipha
 nes: postea philomator filio a patre imperium accipiente: hinc uero frater successit secūdus Euergetes no
 minatus: hunc physconem dicunt: cui Ptolomeus Cognomento lathurus successit. Lathuro auletes Cleo
 patrae pater qui praeter alia flagitia: etiam choraulum exercuit hic est quem Alexandrini exegerunt. quem
 Romam profectum Pompeius suscepit: & Senatui commendauit: Ptolomeus itaq; a Gabinio reductus:
 non multo post morbo absumptus: relictis duobus filiis & totidem filiabus: quarum grandior erat Cleopa
 tra: Alexandrini & puerum natu grandiorē & Cleopatram regno praefecerunt sed pueri familiares. mo
 ta seditione Cleopatram eiecerunt: Caesar adolescentulum interemit: & Cleopatram ab exilio reuocatam
 aegypti Reginam constituit: Iugulus magni: quia simul cum regno factus es potens Caedi Pōpeii. Accessit
 f. potestati tuae. Regnumq; sorori: & quia te regem senatus Po. q; ro. declarauit: ereptū est regnū sorori tuae
 Cleopatrae. Soceroq; nefas: quia q̄ nefas erat Cae. occidere generum. eripuisti tuo Ptolomeae. Tunc tur
 nūc dicit quando senatu dimisso omnes se ad arma parabant. sed appius unus ex omnibus oraculum sisci

tari cōstituit: quid nā factus esset: an bello ciuili interesset: an a bellis segregat⁹ recessum aliquē eligeret: ubi quietus ab omni cura & periculo redderet. Venit igit^r delphos. & oraculū illud ausus est mouere quod per multos annos tacuerat. Diuinū ipsum domiciliū: auctores certi memorāt pfundā & curuā esse spelūcā: nō admodū lato ore patētē: uñ aurū qdē referri sacro efflāte nūine: excelsū at ostio imineē tripodē. quē cū Pythia uates iscederit hausto diuinatōis spiritu. dei nūsa referre: & metro & orōne soluta: auctore Strabōe: sed añq̄ narret: qd agnouerit i antro delphici apollinis: describit priō locū ubi añ thēis nūsa dare cōsueuerat de inde Apollo delphicus. Soluto cœtu. i. dimisso senatu. Ancipites euent⁹ q̄ martis euent⁹ semp̄ icertus est.

Sollicitat supos⁹ multosq; obducta p annos
Delphica fatidici referat penetralia phœbi
Hesprio tantum quātum semotus eoo
Cardine parnasus gēino petit athera colle
Mōs phœbo bronioq; sacer. cui nuie misto
Delphica thebāe referūt triaterica bacchæ
Hoc solū fluctu terras mergente. cacumē
Eminuit p̄ntoq; fuit discrimen & astris
Tu quoq; uix sūmā seduct⁹ ab æquo rupē
Extuleras unoq; iugo parnase latebras.
Vltor ibi expulsa p̄meret quū uiscera ptus

CSVLPI. Referat penetralia: aperit apollinis tēplū q̄ multis fuerat clausum & sine oraculo. Quadragesimo. n. ab hīc āno fuerat a thracib⁹ cōbustū & Iuuealis ait Quomō delphis oracula cessant & gen⁹ hūanū dā nat caligo futuri. Delphica: quæ in parnasi radicibus apud delphos oppidū sunt. Hesprio: parnasus boetiae mōtē in medio mūdi eē ait: sic & Statius Audiit & medius coeli sparnasus: Strabo lib. viiii. refert missas duas a ioue aquilas alterā ab occidēte alterā ad illic recta li nea coiuisse. Brōio: baccho a brōi q̄ est cōsumere. Vi nū nāq; modeste sūptū hūorū superfluitates iminuit imodeste uero bonā hūiditatē desiccāt: & atterit uires sunt q̄ dicāt a sōitu ductū nomē q̄ βρω αωδ̄ dr̄. Bacche sacerdotes cōes. Triaterica delphica: sacra apollinea delphis i triēniū repetita Ouidius Hismariae celebrāt repetita triēnia bacche. Misto numine: cōi cultu Apollinē & bacchū eūdē eē Erupides tradit & Aristo

teles in Telogūinis & Varro & Grāius flaccus cōfirmāt auctore Macrobio. Cui: brōio: Hoc so. solā parnasi sūmitas diluuii tpe submersa nō ē: Fluctu: aquis: Discrimē: iterstitio & medius termin⁹ inter aquas & cœlū Seductus ab. eminens sup equor uix sūmo cacūine alterius iugi extabas. Vbero. altero laudauitq; ipsum & altitudie S. Oui. Mōs ibi uerticib⁹ petit ardu⁹ astra duob⁹ Nōine parnasus supatq; cacūine nubes. Ibi: apud parnasū. Phœb⁹ puer pythōa spētē deogorgōis trax⁹ filiū q̄ mrem latonā iunōis iussu fuerat psecut⁹ ne pereret itrem. Pean: apollo ordo ē pean ultor miris expulsa pt⁹. Quū pra meret par. uisce. cū eēt uicina partui:

COMNIBO. Sollicitat: cū sollicitudie inquirat. Expromere finē rerū. i. ut exprimāt & aperiāt quē finem res habituræ sint. Multosq; obducta: q̄ iter cœtera signa aduētus dñi Iesu christi: hoc eēt præcipuum fuit q̄ statim oīa oracula tacuerūt. Hesperio: dicit at petiisse antrum cyrrheum. ubi colebat apollo: in quo adytum erat illud nobile quo phœbas cū aduenisset numine apollinis afflata futura oīa resisceret: atq; ex his quæ cōsulētes scire uolebāt aperire: dicit at locū esse in umbilico orbis terrarū. Hesperio eoo: nā parnasus mōs est in medio orbis terrarū: nā (ut refert pindarus) cū iuppiter scire uellet: ut nā esset mediū orbis terrarū aq̄las duas alterā ab oriēte alterā ab occidēte misit: & ubi iuicē occurrerēt: ibi mediū orbis terrarum eē itelligeret: occurrerunt: at in parnaso mōte: hinc appellat umbilicus orbis: q̄ & si Varro plāe inficiaē. Vir. tamen ait: Delphos phytius orbis umbilicum. Hic mōs ut libro nono refert strabo usq; ad occiduos phocidis montes locat⁹ est eius lat⁹ in occasum p̄spectās Locri & Azolæ possident: australe uero Delphi: loc⁹ fane petrosus spectaculi formā habēs in eius cacūine tēplū surgit & oppidū: in circuitu stadia. vii. ac. x. cōplectēs supra illud lycorica sira est quo in loco antiquit⁹ delphi supra tēplū cōsistebāt hoc at tpe circa ipsum affines castalii fontis sua locarunt dōicilia. añ urbē at cirphis ex australe pte periacet rupes sane prærupta. at sub cirphim urbs uetusta iacet cyrrha ad mare locata: ab ea incipit ad delphos ascētio stadia fere. lxxx. Gēino colle ē enī parnasus biceps (ut antea dictū est) parnasusq; iugo misit desertus utroq;. Nā ab australi pte habet cirphim præruptā rupem: cum pfunda ualle p quam plurimus annis effundit. Aqua diuersione biceps cognominat illic phœbus & bacchus colebant ut asserit Macrobius: qui tamē eiusdem numinis sunt & potestatis: auctore diodoro. Bromio: baccho βρω αωδ̄ significat impetum uel sonitum uel q̄ ebrii impetiosi sint & uocem inc̄mpositā emittant: aut quomodo in bacchi ortu tonitru insonuit. Numine: ipsius bacchi: quia propter unum in furorem uersæ sacrificia bacchi colebant. Mixto: inserto ipsis bacchis. Bacchæ: sacerdotes bacchi græce. Moenades: dicit quasi insanientes: αἰο αἰ infanio. Referunt: repræsentant. Trieterica: sacrificia bacchi triēnalia quæ ternis q̄busq; ānis celebrātur: a τρεις & εἰς ānus. Thebanæ: nā thebanæ mulieres hæc sacrificia colebāt sicut delphicæ. Solū eminuit. i. apparuit supra terras tpe diluuii quo oēs terræ obrutæ sunt. Pontoq; fuit: q̄ mare a cœlo discerneret. Discrimen: iteruallū & separatio. Extuleras. extra diluuiū. Sūmam rupē: cacumina. Vno: alterū quidem iugum obrutum erat: alterum apparebat. Vltor ibi: dicit ibi phytone serpētē ab Appolline occisum fuisse cū primū e uentre matris educt⁹ est. nā ut i fabulis est iuno irata q̄ latona grauida esset ex ioue: ipsam p totam orbem psecuta est quæ terrā nullā inuenit a qua excipere: timentebāt enim oēs rem ingrātā facere iunoni sed cū ad Ortigiā uenisset (Sic enī tūc appellabat) cognouit sororē suā Latonā: & eam benignissime: accepit ortygiā. n. fuerat soror Latonæ: q̄ cū iuppiter uitat⁹ uellet illa auersata eēt aufugere cœpit: cūq; ad mare puenisset deos petit ut miserent⁹: quæ statim conuersa ē in coturni

cēcorū enim græce coturnix dicitur Iuppiter autē cōuersus in accipite m̄isequi cœpit auē: & cū in medio mari esset: nec diutius posset ex unguibus Iouis euadere. Rursus mente sua precata est deos: & statim cōuersa est in lapidē: lapis statim crescere cœpit ī insulā: & excepit sororē suā latonā Ortygia: quæ ibi gemellos peperit apollinē & Dianā. Apollo igit̄ loco beneficii q̄ matrem excepisset: eā duabus insulis illigatā stabilem fecit scilicet Gyaro & Mycone: & phytonē serpentē: quæ Latōæ iuno immiserat: sagittis occidit: & matri suæ iā tunc diana obstetricis præbuit officium.

¶ SVLPI. Explicuit: interemit. Adhuc rudibus: nouis & inexpertis. Themis: dea quæ iubebat hominib⁹ peterent quod fas esset themis enim fas interpretatur. Eis templū iuxta cephusum amē fuit. Vastos hiatus: magnā cauernā. Nā est illic media saxi rupes in formā theatri in media fere montis altitudine planitieq; exigua atq; in ea pfundū terræ foranē quod oraculo patet: ex quo frigidus spiritus ut quadam uelut uento in sublime expulsus mentes uatis in uecordiā uertit impletq; deo responsa consulentibus dare cogit: hec iustinus libro. xxiii. & Strabo libro nono inquit Auctores certi memorant diuinū ipsum domicilium pfundā curuā esse speluncā: nō tamē lato ore patētē. Vnde aurū quidē referrī sacro efflante numine. Excelsū at hostio iminere tripodē: quē quū phytia uates inscēderit hausto diuinationis spiritu dei responsa refert & merito & oratione solute. Sperare diuinā fidē: emitte oracula: Ventos loquaces: uētū & spiritū qui loquacitatē excitaret Cice. in diuinatione inquit Credo etiā anhelitus quosdā fuisse terrarū quibus inflatæ mentes oracula funderent. Condidit: immisit. Incubuitq; adyto: inclinauit se in locū secretū ut uentos exciperet & diuinaret. Factus uates: diuinator & denūtiator futurore. Quis latet: quā supradicta fabulosa sunt rei ueritatem conat̄ elicere. Quis superū: quis deus. Præsis ab enere: manes sub cœlo nā dii supra ethera sunt. Cœcas cauernas: antrū obscurū. Quis terrā cœli patit̄ deus: quæ cœlestis uult terrā habitare. Secreta: præterita præsentia & futura. Cursus æterni: fati quod est herens reb⁹ mobilibus dispositio p̄ quā p̄uidencia suis quæq; neçtit ordinibus ut ait Seuerinus: est & fatū ut Cicero de finit̄ Ordo seriesq; causarū. Causa at̄ est ex omni æternitate fluens ueritas sempiterna. Ferens contactus: patiens tangi ab homine nā ingrediū uirgines. Siue canit fatū: seu dicit futura seu quicquid uaticinat̄ est fatū necessarioq; futurū. Forsan terris putat poeta mentē iouis siue animā mundi: quæ diffusa est per omnia elementa: terrasq; sustinet illinc spirare spiritus enī dei p̄ omnia uagat̄ oīa neçtit oīa cōtinet: ut sentiūt stoici & Cicero docet & Vir. iouis omnia plena: & alibi principio cœlū ac terras camposq; liquentes Lucentesq; globū lunæ titaniaq; astra spiritus intus alit̄ & poeta noster iuppiter est quodcūq; uidet. Inserta: immista. Orbē. libratum terrā pensilē. Exit: egreditur & spirat. per antra cyrrhea: per atrum delphicum a cyrrha opido dictum. Connexa tonanti æthereo: coniuncta & quæ respondet menti diuinæ: quæ est in cœlo. Numen: mens dei. Est conceptum pectore: ingressum est pectus.

¶ OMNIBO. Pæan: apollo qui a sagittatione phytonis nomē cōsecutus ē. nā πᾶν significat serio pæanes pprie dicunt̄ laudes apollinis. Matris: quā serpens a iunone missus psecutus fuerat. Præmeret uiscera: cū in eo esset: ut pareret Latona. Expulsæ: a iunone. Rudibus sagittis: quia tū primū natus erat: nec unquam sagittas exercuerat. Explicuit: occidit a præcedēti id quod sequit̄. Cū regna themis teneret. idest cū themis oracula daret. Vt uidit pæan sequit̄ dicere originē oraculi apollinis quomodo sedem sibi delegerit: dicit enim cū ibi natus esset: & phytonē sagittis occidisset: postquā uidit ex eo antro uētum cū humana uoce erūpere: iucunditate habitādi in eo loco ductus est: ut ipse futura sciscitātibus prædiceret. nā ibi templū themidis fuerat antequā resideret Apollo. Vastos hiatus. antrū illud cyrrheum. Fidem diuinā hoc est oracula & respōsa dare. Spirare: idest emitte. Ventosq; loquaces: quia spiritus inde erumpebat ut humanas uoces & uerba perfecta emitteret. Sacris se antris. idest in illis penetralibus unde responsa darentur. Incumbuit aibi fatidicus esse cœpit Apollo. Adito nomen græ. & neutri generis: significat locum templi ad quā nulli sacerdoti ingredi licebat. a priuatiuum est & Δύω ingredior. Factus uates. diuinator & oraculorum re sponsor. Quis latet: hic nunc quasi cum admiratione quadam loquitur poeta dicens: quis potuit deorum esse: qui primum ibi habitauerit ubi postea locum deleuerit apollo: & deus ab æthere delatus huic loco includi uoluerit & has cauernas collere: est ne aliquis deorum qui deserto cœlo terrā in habitare malit. Pressū depositū: præmere deponere. Virgilius. Quod superest quæcūq; præmes uirgulta per agros. Cæcas: obscuras. Aeterni cursus tenens. idest series fatorū: quia causa causam generat. nam nihil aliud est fatum nisi series causarum. Mundi q; futuri conscius: idest conscius eorum quæ in futurum uentura sunt. Proferre: ape

Matris adhuc rudis pæan phytona sagittis
Explicuit. cū regna thēis tripodasq; teneret
Vt uidit pæan uastos telluris hiatus
Diuinam spirare fidē. uentosq; loquaces
Exhalare solum. sacris se condidit antris
Incubuitq; adyto uates ibi factus apollo.
Quis latet hic supū qd̄ num̄ ab ætherē p̄ssū
Dignat̄ cœcas inclusum habitār cauernas:
Quis terrā cœli patit̄ deus omnia cursus
Aeterni secreta tenens mundi q; futuri
Consciūs ac populis sese p̄ferī paratus
Cōtactusq; ferens hōinū magnusq; potēsq;
Siue canit fatū. seu quod iubet ille canendo
Fit fatum. forsan terris inserta regendis
Aere libratum uacuoq; sustinet orbem
Totius pars magna iouis cyrrhæa p̄ antra
Exit. & æthereo trahit̄ connexa tonanti
Hoc ubi uirgineo conceptū ē pector̄ numē

rire. Cōctatusq; ferēs hominū. i. phœbadē afflās numine suo: hoc ē pati hominū cōtractus: quia ut in sequen-
tibus declarabit: pugnabit Apollo ut mentē & pectus phœbadis occupet. & in eā oīa quæ sunt: quæ fuerūt
quæ futura sint reponat. Magnus po. sensus est magnus & potēs est ille deus: siue quæ futura sunt ipse p̄dicat
siue p̄dicendo facit esse futura fatū enim ē quod dii fanē. Forsan terris: an fortasse illud est: quod cū magna
anima mūdi p̄ omnes partes diffusa sit cæli: ibi maiore p̄tem sui esse uoluerit: ut futura omnia r̄nderet: quia
Stoici dicebant unā tantūmodo esse animā. & eā p̄ oēs mundi partes esse diffusam: quā sniam Vir. quoq;
expressit in. vi. principio cælū ac terras camposq; liquētes. Lucētemq; globū lunæ titania atq; astra Spirit⁹
intus alit. Pars iouis: anima mundi respicit illud quod Stoici diffiniebāt quod deus ē ignis sensibilis: inser-
tus omnibus elemētis: in hūc errorem cōuenere. Stoici quod uidebāt omnia sūma rōne regi: ut p̄pterea ui-
derent habere animā intelligibile & rōnabilem: & sine rōne putabāt hūc ordinē non posse seruare cælestia
terrena corpora. ideo cælū: terrā: mare: deniq; elemēta omnia deū esse putabant. Libratū orbē. idest sustēta
tam: terrā sphericā hoc loco significat. Aere uacuo. i. in cētro uacui aeri nā suo pōdere terra in medio or-
bis in cæli cētro est posita: ideo in nullā p̄tem moueri pōt: cū terra grauius sit elemētū cæteris: suū p̄prium
ac naturalē locū habet cētrū dimidiū totius orbis: & circūferētiæ cæli a quo pūcto discedere nō potest. To-
nāti: cū æthereo ioue: nā significat ignem celestē respicit ad illud stoicorū qui dicūt iouem ignē esse sensibi-
lem hoc

Hoc ubi: & cū hoc numē quod in eo loco magis habitat q̄ alibi insederit & occupa-
uerit uirginēū pectus tūc uero ora mouēs quicquid dixerit uerū est siue de p̄sentibus siue de p̄teritis siue
de futuris quæsitum fuerit. Virgineo: nō licebat enim adytū illud ingredi nisi uirgini incorruptæ.

Humanā feriens animā sonat. oraq; uatis
Soluūt. ceu siculus flāmis urgentib⁹ æthnā
Vndat campana fremens ceu saxa uaporat
Cōditus in arimes æterna mole typhoeus
Hoc tñ expositū cunctis nulliq; negatum
Numen ab humani solum se labe furoris
Vidicat. haud illic tacito mala uota susurro
Concipiūt. nam fixa canens mutādaq; nulli
Mortales optare uetat: iustisq; benignus
Sæpe dedit sedes totas mutantibus urbes
Vt tyriis. dedit ille minas impellere belli

SVLPI. Feriens: incitās impellēs. Sonat. loquit̄
estq; trāslatio a cytharredo cordis quæ sunt ut anima.
Soluūt ora uatis: puellā loqui coegit. Ceu siculus simili-
tudo ē secretioris sonit⁹ & uehementiæ uerborū. Apex
siculus cacumē ætne ardētis. Vndat: abunde corripit
æthnā mōtem fumo & flāmis. Typhoeus: qui fulmina-
tus in arimæ subiacet Virg. In arimæ iouis imperiis im-
posta typhoeo. Vaporat: uaporādo emittit. Saxa cā-
pana punice & lapides exesos. In arimes: in arime mōs
est prochyte te insulæ in sinu baiano. Expositū cūctis:
q̄ omnibus respōdet & nulli se negat. Vindicat: libe-
rat se. A labe: furoris ab insāia malignitateq; hominū
nā nō uotis & precibus flectitur sed futura præ-
dicit. Mala: inhonestā. Tacito susurro: solent enī turpia hu-
mili uoce hōesta uero clare posci Persius Haud cui uis
promptū est murmurq; humilesq; susurros Tollere de
tēplis & aperto uiuere uoto Mēs bōa fama fides & reli-

qua Hora. lane pater clare quā clare dixit apollo. V etat optare: docet nihil petere a deis. Benignus: libera-
lis. Dedit: dixit Virg. Præscia uenturi da nō indebita posco regna mors fatis. Vt tyriis: iustinus lib. xviii.
Tyriorū gens inquit cōdita a phœnicibus fuit qui terræ motu uexati relicto primo solo assyriū stagnū pri-
mo mox mari p̄ximū littus incoluerunt cōdita ibi urbe quā a pisciū ubertate Sydonē appellauerūt. Nam pi-
sce Sydon phœnices uocāt post multos inde annos a rege ascaniorū oppugnati nauibus æpulsī tyriū urbē
ante annū troiane cladis cōdiderūt. Cadmus quoq; quū exularet bouē sequi ab oraculo iussus est. Dedit ille
minas: atheniensibus delphicū apollinē cōsulentibus quid aduersus persas agendum esset respondit ligneis
mœnibus se tuerent: quo intellecto Themistocles iussit omnis ciues naues conscendere & in mari Salami-
niaco aduersus xerxem cū certarent euasere uictores. Dedit: concessit. Impellere repellere.

COMNIBO. Ferens aiām: impulsans: & crucians aiām corporis qd̄ occupauerit. Sonat. i. sonitum dat:
Solit aperit ora ut futura prædicat r̄ndens ad ea quæ interrogant: tātō quidē tumultu & impetu: ut uideat̄
ætna qui globos flāmarū eructat. Siculus capex cacumē siculi mōtis. Aetna: mōs est siciliæ qui semper fere
euomit globos flāmarū: adeo ut regionē totā depopulet ac uastet ipsi quoq; urbi periculū imineat: Loca
superiora mōtis: tū nuda tū cinerosa sunt: & p̄ hyemē niuib⁹ referta ut Strabo refert. Cæterū inferiora syl-
uis & uariis arborū cōsitionib⁹ partita: ipsi uero mōtis cacumina multas suscipiūt mutatōes: uescentibus in-
cēdiis nūc quidē unū ī craterē collabēte igne nūc diuiso effluente: igniti emittunt̄ riuū: nūc flāmx fumosæ
ne fuligiens: nūc exardētes exhalat lapides: nec esse est meatus ipsos subterrāeos cū his pariter accedētib⁹
uariari: & ora ipsa quādoq; s̄m circūstātē superficiē plura esse: Vrgētib⁹ pellētib⁹ mōtē. In arimes: insula in
sinu puteolāo: ī qua mōs flāmas emittit: unde poetæ finxerūt typhoeū unum ex gigātib⁹ qui ioui bella in-
tulere sub eo mōte positū. Aeterna. idest perpetua qua perpetuū emittit ignē: Vaporat: calescit & exurit.
Saxa cāpana: nā maxime quæ & pythecusa dī ī cāpano mari est. Typhoeus at̄ cū oē diuiso: & eu diphō-
go omnino proferēdus est q̄ si quis dubitat græce nihil uidit. Hoc tñ expositum & quāquā r̄ndeat oībus ta-
mē noscētibus n̄ r̄ndet: se bōis & hōeste aliquid scire cupiētibus: seruat ergo dignitatē numinis. Expositū:
idest paratū oībus aliquid scire cupiētibus. Vindicat. liberat. Humana labe. idest uitio flagitio s̄q; hoīum.
Haud illic mala: q̄ tantūmodo audiat bonos malos uero repellat p̄bat exēplis. Iustisq; benignus idest his q̄
patriā & regionē suā deseruere. & aliquē sibi locū elegere consilio numinis: p̄pitiū fuit. Vrbes: diuersas pa-
trias. Tyriis. i. cadmo: de quo supra dictum: cum cadmus iussu patris agēoris europam quæsiuit. Minas im-

pellere: bellū hoc fuit tpe Xerxis: cū rumor exisset xerxē cū uniuersa Asia in europā impetū facere: & terrarū mariq; bella atq; pernicē minitari. Athenienses miserunt qui peterēt ex oraculo quō hāc perniciē effugerēt respondit oraculū: ita illos resistere posse hostibus: si mœnibus ligneis pugnarent cōcilio habito cū alii alia dicerent. Themistocles q; prudentissimus erat cōsuluit: ut classe parata occurrerent hostibus: & suasu Themistoclis quantā classē cōstruere potuerunt Athenienses eā conscēdere relictis mœnibus patriæ: quo factum est ut apud Salaminam xerxes consilio Themistoclis sit superatus. Impellere: refellere.

¶ SVLPI. Salamis urbs in euboico mari cōtra athenas. Sustulit: quia docuit piare numina. Telluris: sterilis: hoc pp̄ ægyptū dixit quæ cū nouē annis fuisset sterilitate uexata responsum accepit ut thrasiū hospitem mactaret: eius rei Ouidius in arte meminit. Dicit ægyptus caruisse uiuacibus herbis & reliqua. phryges ex sterilitate uexati iussi ab apollini corpus athis sepelire & Cybelē uenerari cū p̄ illo q; inuenire n̄ poterant adoleſcētis imaginē mltis cū lamētis sepelisset: & arcas deas ac sacrificia instaurassent liberati sunt ut meminit Diodorus: est & alia ex eodē auctore historia. Atheniēſib; enī siccitate laborātib; respōdit deus. Minoi p̄ Androgeo mortuo quas uellet pœnas esse dandas: cū igiſ; minois iussu quotannis septē pueros & totidē puellas minotauro dare cœpissent siccitate sunt liberati. Fine. i. mō piandi. Aera tabificū. Lucanis pestilentia laborātibus respondit phœbus palinuri manes esse placandos ob quā rē nō longē a uelia lucū ei cōsecrauerūt. Virg.

p̄ digiis acti celestibus ossa piabunt. Romani quoq; pestilentia laborantes Esculapiū in urbē aduehere iussi sunt. Nostra sæcula: hæc ætas in qua ego sum. Quā delphica sedes q; siluit: q; q; non reddunt delphis oracula: nā reges & principes metu ducti uetere antistites templi ne ad id quenquā admitterent. Nec merent: id est gaudent q; non respondent. Littore. Cyrrheæ uates: phœbades. Fruunt iustitio: fructū delectationē q; capiunt ex cessatione & silentio: appellauitq; iustitiū respondi intermissionē: cū sit pp̄rie uiris reddendū intermissio in publico luctu. Nam si quis: si quæ enī phœbū cōcipiebant deorū ira aut bñficio moriebāt hīc Valerius ait Vnde ut certæ cōsulentibus fortes petunt ita nimius diuini spiritus haustus reddentibus pestifer existit. Immatūra: subita. Pena numinis recepti: supplicium q; numen concepisset. Preciū: præmiū: nil. n. morte utilius dii nobis dare possunt ut etiā Cice. docet in Tusculanis per eam enim in cœlū reuertitur uel dii uel cū diis futuri. Compages humana labat: compositio humani corporis dissoluitur impetu furoris quē adhibet deus anceptus: qui est uelut ex uehementi & pestifera febere totum corpus dissolvente. Pulsus: ipetus & conciones. Animas: uitas hominum.

¶ OMNIBO. Salaminia cū. i. mare salamines insulæ: nam auctore Strabone iuxta Iepathū Cicero. quæ stationē habet & naualia: est aphrodisiū: ad q; insula p̄ angusta est: septuaginta enim stadiorū interuallo Salamina trāsīē: postea achiuorū acta quo primū teucer applicuit: q; in Cypro salaminā cōdidit a patre ut fert pulsus & ut libro nono refert. Quā a Nysea in atticā nauigās quinq; p̄ exigua: p̄cumbunt insulæ: de hinc stadi. lxx. in longū porrecta: uel ut alii asserunt. lxxx. habet aut̄ eiusdē noīs urbē in salamonico littore atticī & megarici confina sunt soli. Telluris sterilis: exēplū ē Calabria: nā cū Calabria subita telluris sterilitate laboraret: nec ullus finis inueniret iræ deorū ad oraculū miserunt responsum est ita fertilitatē reparari posse si palinuri manes placarent quo facto statim fertilitas rediit. Monstrato fine: & ipse cōsilio suo pestilentia expulit: nam & Ro. cū nullū remediū inuenirent patriæ pestilentia laboranti libros sibyllinos inspexerunt: q; & ipsi ab apolline originē habuerūt nā ipse Cumeā sibyllā docuit uaticinari q; deinde hos scripsit libros: in spectis igiſ; libris intellexerūt Romani ita pestilentia posse sedari: si æsculapiū ab epidauro Romā adducerēt. legatos igiſ; miserunt: q; cū eo uenissent & simulacrū ingens mirarent anguis esedibus eius elapsus uenerandus & nō horribilis p̄ mediā urbē cū admiratione omniū ad nauē Romā cōcessit: & se in Vgolini tabernaculo cōspirauit: legati deū uehentes Antiū p̄uecti sunt: ubi anguis p̄ximū æsculapii templū petit: & post paucos dies ad nauē rediit & cū aduerso tybri subuehere in p̄ximā insulā desiliit ubi tēplū ei cōstitutū: & pestilentia mira celeritate sedata est. Aera tabificū: pestilentē. Nō ulla sæcula: ætas nostra inquit nullo maior̄ munere deorū priuata est: q; silet apollo: nec pōt hominibus siscitantibus responsa dare. Postquā reges: causam huius silentii ignarus poeta regibus attribuit: & principibus: qui maluerunt ignorare futura: q; ut sciētes mala sua: quibus p̄uideri nullo modo posset: in continuo regni metu uersarentur. Spiraculum igitur clausum fuit quod tangit etiam Iuuenalis. Credent a fonte relatum ammonis: quoniam delphis oracula cessant. Timere futura: id est petere responsa. Vates cirrheæ: id est placet hoc phœbadibus. Mœret: quia magno sibi constabat hoc: nam quotiens oraculū peteretur aut moriebatur: aut semiuiua iacebat: postquā numē a pectore discesserat. Mec mœrent: immo gaudent. Iustitio templi: id est silentio ad similitudinem cū ius in

foro taceat. Nā si qua: reddit nunc cām cur fruere hoc silentio phœbas: nā cū semel inflata numine phœbi esset nō prius mittebat: q̄ aut morere: aut parū deerat quin mortua esset. Si qua deus: sub alicuius uirginis pectora. Inmatura: acerba & ante tps: ad similitudinē fruct⁹ q̄ añ tps colligit. Mors pœna: si mala est mors pœna: si bona precū est fm diuersas opiniones dicit bonā & malā esse mortē fm iunonis snām bona uisa ē mors cū sacerdos argia petiit a iunone: ut filius suis p beneficio daret quicqd bonū esse sciret: postremo die i uenti sunt mortui: uel talis ordo sit præciū recepti numinis aut est pœna: aut est mors imatura. & sic dicunt pretiū: ut Terētius: ergo præciū obstultitiā fero: Stimulo: iritamento furoris: q̄a deus ta nq̄ stimulus pectori uirginis insidens incitabat. Fluctu: abundantia q̄a usq; adeo furore replebatur: ut eū capere nō posset. Cōpa. huma. lab. humani corporis cōpositio dissoluit. Pūlus: impulsiones deorū: quæ pectora sacerdotū cōcūriunt. Fragiles animas. i. fragilis corporis animas: quæ uim tantā sustinere nō possunt. Sic: ut supra diximus Longo tpe. i. post longū silentiū. Tripodes: erant tabulæ apollinis: quibus superpositū erat coriū phytonis ad quos tripodas cū uenisset sacerdos statim dei numine replebatur.

Imotos tripodas uastæq; silentia rupis
 Appius hesperii scrutator ad ultima fati
 Sollicitant: iussus sedes laxare uerendas
 Antistes: pauidāq; deis immittere uatem.
 Castalios circū latice nemorūq; recessus
 Phœmonoē errore uagā: curisq; uacantē
 Corripuit cogitq; fores irrumperē templi
 Lūine terrifico metuēs cōsistere phœbas
 Absterre ducē noscendī ardor futuri.
 Cassa fraude parat. qd spes ait improba ueri
 Te romane trahit: muto parnasus hiatu
 Conticuit. præssitq; deū. seu spiritus istas
 Destituit fauces. mundi q; in deuia uersum
 Duxit iter. seu barbarica cū lāpade pyton
 Arsit. in immensas cineres abiere cauernas
 Et phœbi tenuere uiam. seu sponte deorū
 Cyrrha silet fatiq; sat est arcana futuri
 Carmine longæuæ uobis cōmissa sibyllæ
 Seu pean solitus tēplis arcere nocentes
 Ora quibus soluat nro inuenit æuo

sed cū diis imortalibus bellū gereret quæ manus tota hymbribus & fulminibus delata est post hæc T espia-
 das & Athenas & plateas uacuas hominibus incendit ut ait iustinus De brenno & gallis intelligendū non
 est quantū ante deleti sunt q̄ tēplo nocerent ut Valerius memorat. In cineres: repletæ sunt cinerē cauerne ita
 ut spiritus uia qua p̄grediat nō habeat. Sponte deorū. uoluit. n. dei eū ulterius nō respondere p̄sertim roma-
 nis qui possunt sua fata in libri sibyllinis inspicere. Cōmissa. i. esse. Sibyllæ longæuæ: nota est fabula Nā ab
 amatore apolline ad numerū arenæ manibus auste annos dicit ipetrasse: & in uocē fuisse conuersam. Ea no-
 uē libris romanorū fata mandauerat ex quibus tres tm̄ superfuere cōbustis: reliquis: quū Tarquinius priscus
 ut inquit Lactantius siue superbus ut Gellius in ternos trecentorū philippeorū pretiū denegasset. Arceē no-
 centes. nō se spondere nocentibus quod quidē nō uerū est nā supra poeta dixit. Hoc tm̄ expositū cūctis nul-
 liq; negatū numē. Sed ideo mentitur phœmonce ut absterreat appiū. itaq; bene præmissum est illud Cassa
 fraude Soluat: ora: per quos loquatur uel quibus respondeat.

COMNIBO. Imotos: quia nemo ad ipsos peruenerat. Silentia: quia diu siluerant. Vaste rupis: idest
 magni & profundi illius antri. Ad ultima usq; ad ultimum. Antistes usus: antistes templi iussus ab Appio
 ut aperiret antrum & phœbadē uirginem immitteret: diu quæsiuit phœbadem: quæ per Parnasum circa ca-
 stalium fontem uagabatur secura non dubitabat enim post diuturnum tempus fora aliquem qui responsa
 dei peteret. Antistes: templi custos qui alio nomine ædituus appellatur. Phœmonoē: uirginem phœba-
 dem: nam quæ eo temporis præerat sacerdos templi sic appellabatur: phœmone prima diuinatrix pythia
 fuit. sic & uates ipsa uocata est: ut refert. Strabo. Recessus: idest circum secreta nemorum. Cogit: in-
 uitam ut acceptu numine responsa det. Limine terrifico: phœbas quæ didicerat discrimine salutis suæ de

SVLPI. Trypodas imotos Cortinas ad quas iam
 diu nemo accesserat: & diu siluerāt uexat ut respōdeat
 Scrutator fati indagator & explorator esset ultimi euē-
 tus belli. Antistes qui tēplo præerat quo noīe appella-
 t⁹ ēt quisquis aliqua re excellit & præest. Laxare. aperire.
 Vate. puellā. Pauidā: morte futura. Castalios: circū.
 Valerius inquit Antistitē ab appio imissam poeta ab
 antistite delectā esse puellā quæ iuxta fontē Castaliū i
 parnasii radicibus uagabat. Castalus dictus a Castilia
 nymp̄ha: quā cū p̄sequere apollo sese de rupe præci-
 pitauit & in fonte conuersa est. Recessus: loca remota.
 Phœmonoē. Strabo ait phœmonoē primā diuinā
 tē pythiā fuisse ferūt urbis quoq; uocabulū a pitheche
 idest interrogare audire discere inclinātū esse Mihi ue-
 ro coniectare libet phœmonoē enī archadiæ lacus
 Ouidius est lacus archadiæ phœmon dixere priores.
 Vagā errore: uagantē & errantē. Vacatē uacua. Phœ-
 bas: phœbi sacerdos. Corripuit: manu ap̄prehēdit. Li-
 mine terrifico: iuxta foramen ubi nomē concipiebat.
 Cassa: inani & uana tractū a cassibus. i. telis araneorū q̄
 fragiles uanaq; sunt. Improba spes ueri: audax cupido
 noscendī uentura. Hiatu muto: antro non reddēte ora-
 cula. Præssit: oppræssit & obruit. Ista fauces: hoc atrū
 Duxit iter uersum: diuertit alio. Pythō: cortina pytho-
 nis corio tecta. Barbarica lāpade: barbarorū Thraces
 enim ut supra diximus delphicū tēplū cōbuserāt pos-
 sumus intelligere & de Xerxe q̄ ante naualis præliū cō-
 gregationē miserat quatuor milia armatorū delphos:
 & ad tēplū apollinis diripiendū quasi nō cū græcis tm̄

mū pectore acciperē conata ē dissuaderē Appio uellet ab apolline responsa accipere q̄ iā diu desiderat dare
 responsa: & ceteras rōnes afferebat cur iā deus in antro sileret: sed nihil suis rationib⁹ apud Appiū ualuit.
 Phœbas: nomē græcū. Limine: in antro Apollinis. Terrifico: terrorē incutienti. Abstertere: remouere. Caf
 fa: irrita & uana: Improbā: pterua: q̄ speras supra q̄ obtinere possis. Veri: ut uerū ex oraculo cognoscerē pos
 sis. Parnasus: idest cyrrha. totū p pte. Hiatus mu. nullā uocē reddēte. Præstitq; de. i. clausit ut nullā uocē emit
 tere uelit. Spiritus: obmutuit inquit oraculū: nā ex antro erupuit & alio migravit. Versum: cōuersum. De
 uia: extrema mūdi. Seu barbarica: fā ratio seu inquit cū tēplū cōbustū est: & a Xerxe & Brēno rege gallorū
 cineres clausere spiracula tēpli: unde uox illa erūpebat ut postea exire nequerit. Phyton. i. cortina phœbi.
 Tenere uia. i. spiracula unde uox phœbi emittebat. Seu spōte deorū: tertia ratio: seu etiā ita diu uoluerūt
 ut posthac responsa daret: q̄a sufficit uobis o ro. libros sibylinos habere: uñ positis fata uestra cognoscere.
 Arcana. f. carmina. Lōgæ uæ sibyllæ quia cū Apollo capt⁹ esset amore sibyllæ: & illa Apollini cōsentir nol
 let: ut eā præmio duceret: dedit liberā opinionē petēdi q̄qd uellet: illa manu cōpræhēdēs arenā quātā utra
 q; manus cōpræhēdere pōt: petit ab Apolline ut sibi daret uitā tot ānorū quot grana arenæ manib⁹ cōpræ
 hēdisset: ille cōsensit: quæ ad ultimā senectutē redacta: cū nec qdē oculos attollere posset: & iam uitæ ipsam
 tæderet: ciues cōmiseratiōe eius cōmoti: q̄a sub hac cōditōe uitā diuturnā sicuti (petierat) cōcesserat. Apol
 lo ut nūquā moreret: donec patriā suā uideret: epistolā fecere: q̄ creta suæ terræ sigillarunt. sibylla accepta
 epistola terrā suā uidit. uidelicet Cretā: & statim in mortē resoluta est. Seu pœna: alia ratio: seu ideo tacuit
 Apollo: cū mos ei⁹ fuerit nēini respōsa dar nisi piis. oēs aut nūc nocētes sunt & neminē inuēit cui rñdē pol
 sit. Soluat: aperiat iā ad hāc fecē ætatis puenerit hoies ut nēo nisi nocēs iuēiat: iō Apollinis oraculū tacuit.

¶ SVLPI. Metus fecit: fidē indicauit testatusq; ē ad
 esse deos quos illa negabat. Nūmib⁹ negatis ablatiu⁹
 est absolut⁹. Tunc torta: tūc caput uicta cinxit & infu
 lā hoc est mitellē cū laurea induit. Phocaica: delphica
 iā in phocide sunt delphi. Sacerdos: antistes. Hæretē:
 dubitatē. Penetrāle: locū secretū ad cauernā unde egre
 diē spiritus. Atq; deū: mētēs uirgo deū se cōcepisse fi
 ctis respōsis apiū deludebat. Quieto: nō uexato adeo
 nā supra. dictū ē humanā feriēs animā & apd Vir. Nō
 uult⁹ nō color un⁹ nō cōptæ mansere cōa: sed pectus
 anhelū. Cōfusæ: obscure ut solet phœbus loqui: Instin
 ctā: impulsam. Furore sacro: diuino ipetu. Haud æquo
 re: nō ita ipone. Nō rupta trementi: signa q̄ plene deo
 solēt accidere & in hac nō euenere pstringit ut treme
 bunda & maxima uox interrupta uerba cōarū horror:
 laurea dturbatio. tremor tēpli & horror nemoris. Nec
 uox: sufficiēs ampla & supra humanā. Virg. nec morta
 le sonans. Laurus: qua coronata erat uates: Immoq;
 culmina: uix ea fatus erat tremere oia uisa repēte. limia
 q; laurusq; dei totusq; moueri mons circū securum sine
 horrore qui illic stantib⁹ incutiebāt cōcussis arborib⁹.

¶ OMNIBO. Virginei patuere doli: his rationibus usa est sacerdos quæ nō uidebant contēnda: sed tñ
 in hoc ipso q̄ metuebat uirgo intellexit fraudē illius Appius. Doli insidia: quibus Appiū a petēdo oraculo
 abstertere parabat. Negatis: nā q̄ negabat responsa dari: significabat metū. Tunc torto: q̄a nō potuit deter
 rere Appiū a pposito: uirgo coacta est insignia sacerdotis accipere: ut in antrū ingrederetur ritu sacerdotis
 Prioris: a fronte. Stringit comas: more mulierū: quæ crines uita cōpræhensos capti intorquent & inuoluūt
 Phocaica insula. i. phœbeia: nā ut refert Strabo ad occidentes usq; phocidis montes locatus est Parnasus mu
 sis & apollini dedicat⁹. Hæretē: tardantē q̄ ingredi nolebat ad periculū manifestū. sciebat. n. nō inde se exi
 turā sine magno uitæ suæ discrimine. Premens: ugens. Illa pauens: nec dū a fraude & dolo stetit: nā cū pau
 lo pcessisset simulauit se accepisse nomē & uerba nescio quæ incerta & ambigua dicere quæ quasi responsa
 uideri uolebat: sed appius et fraudē cognouit & minatus est grauitate: nisi ad tripodas apollinis ueniret. Pe
 netrāle: q̄a nisi adinteriorem templi partē descendit non recipiebat numen. Prima pte: in ipso aditu. Simu
 lans: quasi deus in se insedisset. Quiete: q̄a quietū erat pectus: ideo manifestū erat nondū afflatā esse. Cōfu
 sæ uo. non. n. prius fata & responsa dabat sacerdos q̄ i insanā cōuerteret. Intactū instigatū incitatū. q̄a mur
 mur uocis confusum non erat ideo testatur mentem suam nullo furore: percussam: & bis intelligitur: uel si
 nullo furore. Testata: ostendens nullo furore. Haud æquæ læsu: quibus uerbis non magnis læsura erat ap
 pium: quam fidem oraculi nam dum falsa diceret fidem oraculi offēdebat: quia mendatiū appius & cæte
 ri attribuissent apollini. Canebat: dicebat. Fidē: quia mendatiū illud deo ascriptū fuisset. Non rupta: q̄a uer
 ba nū emittebat interrupta sed semiplena. Nec uox exaudiri pene poterat: q̄a humana non diuina erat nam
 dū diuina erat adeo resonabat: ut uniuersum tēplū cōpleret. Spaciū. f. an. q̄a cū deū accepisset uirgo rigebat
 crines adeo ut eiicerent ferta laurea de capite. Horore. i. rigore: q̄a cōe non rigebat ut excuterent ferta lau

Virginei patuere doli. fecitq; negatis
 Numinib⁹ met⁹ ipse fidē. tūc torta priores
 Stringit uicta cōas. crinesq; i terga solutos
 Candida phocaica complectit infula lauro
 Hærentē dubiāq; p̄mens in tēpla sacerdos
 Impulit. illa pauens adyti penetrāle remoti
 Fatidicū prima temploꝝ in pte resistit
 Atq; deū simulās sub pectorē ficta quieto
 Verba refert. nullo cōfusæ murmur uocis
 Instinctam sacro mentem testata furorē:
 Haud æquæ læsura deçē cui falsa canebat
 Quē tripodas phœbiq; fidē n̄ rupta tremēti
 Verba sono. nec uox antri cōplei capacis
 Sufficiens spaciū nulloq; horrore comag

tea. Immo taq; culmina templo: quia tremere omnia uisa repente: ut Virgili. ait: tamē nihil hic mouebat. Securū: nulla trepidatione concussum sicut antea consueuerat idest quietum. Creder: committere se phœbo.

Excussæ laurus immotaq; culmina templi.
 Securūq; nemus ueritā se credeꝝ phœbo
 Prodiderāt sentit tripodas cessaꝝ furensq;
 Appiꝝ. & nobis meritas dabis iꝝ pba penas
 Et supꝝ quos fingis ait. nisi mergeris antris
 Deq; orbis trepidi tāto consulta tumultu.
 Desinis ipsa loqui. tandem cōterrita uirgo.
 Cōfugit ad tripodas uastisq; adducta cauer
 Hæsit. & iꝝ ueto cōcepit pectori nūen
 Quod non exhaustæ pꝝ tot iā sæcula rupis
 Spiritus ingessit uati. tandemq; potitus.
 Pectori cyrrhæo. nō unquā plenior artus
 Phœbados irrupit pæan. mentēq; priorem
 Expulit: atq; hoīem toto sibi cedeꝝ iussit
 Pectori. bacchaꝝ demēs aliēa: pantrū
 Colla ferens. uictasq; dei phœbeaq; sarta
 Erectis discussa comis pꝝ inania templi
 Ancipiti ceruice rotat. spargitq; uaganti
 Obstātes tripodas magnoq; ex æstuat igne
 Iratum te phœbe ferens. nec uerberꝝ solo
 Vteris. & stiulis flāmasq; iꝝ uisera mergis
 Accipit & frenos. nec tmꝝ pꝝdere uati
 Quātū scire licet. uenit ætas omnis in unā
 Cōgeriē. miserūq; pꝝmūt tot sæcula pectus
 Tanta patet reꝝ series. atq; omne futurꝝ
 Nittitꝝ in lucem. uocemq; petentia fata
 Luctantꝝ. nō prima dies. nō ultima mundi
 Nō modus. oceāi nūerus n̄ deerat arenæ.
 Talis in euboico uates cumana recessu
 Indignata suum multis fūire furorem
 Gentibus: ex tanta fatorꝝ strage supba
 Excerptit romana manu. sic plena laborat

SVLPI. Prodiderant: hec omnia quæ dicta sunt manifestauerāt. Cessare tripodas ab esse numē apollinis & se ad tripodas nō cōtulisse. Et nobis: increpat phœbadē. Desinis ipsa: per te nō instinctu apollinis. Adducta: inclinata se ad mouit foramini pꝝ quod uentus spiritusq; egreditꝝ. Spiritus: uentus. Nō exhaustæ nō uacuate & a qua nō cessat egredi. Ingessit imissit. Cyrrheo: uirginea ex cyrrha. Tandē: quia iam olim nō fuerat aliā ingressus uel ad appiꝝ desideriuꝝ referē. Mentē priorē: humanū sensum. Aliena: a spiritu agitata & illi parētia. Discussa: discussas habens & abiiciens uitas, insulā & laureā. Erectis: nā statim concepto numine capilli iꝝ surrexerꝝ. Rotat: uertit se. Per mania templi: per uacuuꝝ templū. Vaganti: sibi. Obstātes: obuias. Igne: seruoꝝ nimis. Iratū: quia dudū fuerat eū mentita. Verbere: nō modo ipsam torquebat: tanquā uerberibus & stimulis uerū etiā incēdere frenareq; uidebatꝝ. Accipit & frenos prohibet non nisi quædā loqui. Virgilius ea frena furenti connectit & stimulos sub pectore uertit apollo. Prodere: enunciare nā nihil ignorat. Venit: ætas. Omnium: ætatū fata in unū erant cumulū & globū coadunata. Tot sæcula fata totius æui. Nittitꝝ in lucē: conatꝝ egredi & enunciari. Petentia uocē: cupida expromi. Luctantꝝ: conantꝝ egredi. Nō deerat: hæc sciebat & norat. Modus oceani. mensura altitudo & finis maris. Numerus arenæ: q; sint grana & corpuscula arenæ. Talis. non aliter nouerat huiusmodi sibylla cumana quæ ut iꝝ mineret sibi uaticinādi laborē fata romanorū seorsum anotaui nouēq; libris cōplexa est. Talis: tā cōscia fatorū. Euboico: cumano. Cumæ. n. oppidū in cāpania cōditū ab atticis. q; ex euboia uenerūt est autē euboia insula auulsa boetiæ: & in atticā uergens in qua chalcyis est oppidū. Virg. & tādē euboicis cumarū allabiē oris idē chalcydicaq; leuis tandē supꝝ astitit arce. Furorem: suæ mentis commotionem. Strage fatorū: cumulo fortiuꝝ. Excerptit: coegit in libros romana fata & scripsit.

OMNIBO. Sensit tripodas: illa quidē simulabat se accepisse deū: sed Appius ita plenꝝ minari cœpit. ni si aditū templi ingredereꝝ & desineret: ipsa pꝝ se loqui daret pœnas cū præsertim tantis de rebus consuleret: ita correpta uirgo tandē descendit ad tripodas: & iꝝ furore conuersa est. Cessare. idest a uerbis alienos esse quia nō ab adito numē acceperat. Furens: indignabundus. Impia: cōtra deos: nā sicut pietas & in patriā & in deos & iꝝ parētes debet: ita impietas hoc ē atꝝ pietas loco sciētia

colendorū deorū: impietas e cōtrario. Et superis quos fingis: quia nō recte colis deū: immo mentiris. Mergeris: ingressa fueris antrum. Ipsa. idest per te ipsam. Insueto: insolito: quia numen illud diu responsa nō dederat & plenius erat antrū numine: ideo maiore quantitate numinis pectus puellæ repletū est. Nō exhaustæ. idest plenæ. Ingessit: inculcauit. Pectore cyrrhæo: uirgineo quæ cyrrhæi antri custos atq; sacerdos erat. Irrupit: ingressus est pæan phœbados pectus. Plenior: maior. Mentem priorē: humanitatē ex pectore uirginis extrusit. Demens: insana more bacchantiū. Aliena: idest a mente sua remota. Sarta: redimicula capitis quibus sacerdos religabatur. significat insulam. Phœbea significat laurum: quæ apollini est consecrata. Per inania: uacuuꝝ & connexitatē templi. Spargitq;: & illa cū uagareꝝ insana sæpe offendebat tripodibus quos in medio templi euertebat. Spargit: euertit. Igne: scilicet furore & uehementia iratū. Nec uerbere solo: nec solum inquit stimulas & irritas uirginem ut futura prædicat: sed reprimis atq; refrenas ut multa taceat. Flāmas: aperiendi res occultas cupiditatē. Prodere: nam omnia sciebat sed nisi quod concederet phœbus dicere poterat. Omnis ætas: pꝝsens pꝝterita & futura. i. omne sæculū q; a constitutione mundi fuerat sciebat

Cōgeriē: cumulū. f. mentis illius. Tot sæcula. f. quot p̄terierant. Præmunt occupant. Patet. f. mēti puellæ: Nitiū in lu. in apertū qa quæ mēte cōceperat: uolebat ut cognoscerent: sed Apollo phibeat. Luctant. f. exire. Petentia: appetentia uocē puellæ ut declarent. Deerat. f. scientiæ illius. Prima dies. i. sciebat a prima constitutione mundi usq; ad finē: quæ facta p̄terita & futura erant. Nō modus. i. mēsurā: qa exprimere potuisset numerū arenarū: si deus pmisisset. Talis: nunc p̄ similitudinē: talis inquit erat qualis Cuma sybilla quæ oīa quæcūq; fuerant & erunt futura sciens: tedio uaticinandi oībus delegit unū ip̄ eriu Ro. q̄ cæteris præstabat ubi futura prædiceret: nā libros sybillinos scripsit: q̄bus romana facta continent: ita hæc puella licet oīa sciret tñ nō oīa dicere uoluit nec potuit. Euboico recessu. i. in antro cumarū: quas Euboenses ut refert Solin⁹ condiderūt: & ibi sacellū & antrū est illud famosum sybillæ. De quo multa Virgi. Multis gentibus. i. et in finis: Strage: cumulo factorū. Superba: generosa. Sic: eodē mō laborat ut diligenter exquirat mēte sua ea oīa excipere quæ ad te pertineant o Appi.

¶ SVLPI. Operti dei: apollinis latentis in terra delphica. Vix inuenit: difficile. n. erat unius appii fatū iter tot & tanta recondita inuenire. Vesana: magna. Spumea tū primū: inuento appi fato acrius eā concitatā inquit fuisse. Effluit: emittit. Meatu: expræssione Clara: quæ aperte audirent. Iam domita: iam p̄posita a nūine ad uaticinādū nā p̄cipio deū pati nō pōt: & bacchās conat̄ excutere sed ut ait Maro Tāto magis magis ille fatigatos ravidū fero corda domās fingitq; præmedo. Mœstus: mœstitiā indicans uel ī culcēs: Effugis. nihil est inquit ad te hoc romane bellū Euboicæ cœlū obtinebis ut Valerius scribit. Expers discriminis: eū ante pharsalicū certamē indicat periturū. Quietē: mortē ītelligit. Lateris. regionis. Suppræssit: reticuit & enunciari uetuit. Obstruxit fauces: clausit os. Custodes: quærit poeta cur tot futuras calamitates romanorū apollo reticeat: an forte qa nondū cōstituere dei illas inferre: an ut Cæsar Victor brutū pcussorē uitare n̄ possit. Potēs ueri: ueridice. Suprema: ultima tēpora. Cæsos: occidendos: tēpus p̄ tpe ut submersasq; obrue puppes. Collapsas quæ collabent. Nefas: calamitatē. Caput: salutē Tenent: reseruant a deo & phœmonoe. Facinus uindictis gladii: cedē Cæsarīs. ordo est an taces ut fortuna pagat facinus. Furoris: belli ciuilis cōcitati ex imperii cupiditate Regna. i. ut romā subiugēt & postea reges interficiantur: & eiiciantur ut iunii bruti temporinus. Ad brutos: ad bruti similes fat erat brutū dicere: sed latent hoc in neronē protulit Duo autē fuere bruti qui urbem liberauere iunii brutus q̄ reges expulit: & Marcus Brutus qui cum Cassio cæsarem interemit.

¶ OMNIBO. Operti: neq; enim licebat alia aperire: sed ea tñ de quibus cōsulret: cōsultor dī qui cōsulit & responsū petit. Horatius cōsultor ubi hostia pulsat. Castalia tellure. i. in cyrrha: iusta q̄ fons est castali⁹ musis sacer. Vix inuenit: qa inter rerū omniū sniam latebat q̄ scire uolebat Appi⁹ ideo nō facile inueniebat Diu: quærens: cū tandē inuenisset q̄ scire cupiebat Appi⁹: renouato furorē maiorē quasi rabiē præ se ferens spūas ex ore uomebat. Effluit. f. e pectorē. Anhelo meatu: qa nimio spiritu trahebant. Domita. i. iam subacta imperio Apollinis: trāslatio est ab equo qua ēt in sibylla utiē Virgi. Os ravidū fera corda domās. Effugit in gentes. Appio respondet phœmonoe. Solusq; quidem habebis quietem in ualle Euboici maris constitutis. In uasta conualle: nam ibi sepultus est: & ita bellum ciuile morte præuentus effugit. Cætera suppressit: quæ non pertinebant ad Appium. Custodes: nunc ad phœbum apostrophat interrogans: cur non omnia dicat quæ Populo Romano imminēbant pericula non enim omnes clades exprimebat. ut populus ro. prouiderē posset deinde causas dicit: cur ea uoluerit esse occulta Apollo. Tripodes: idest Apollo cuius tripodes in tēplo delphico positi sunt. Factorū arcana: idē est: nā fata sunt secreta totius mūdi. Futuri. idest qui cognoscis futura tanquā p̄sentia. Suprēa: finē ultimū. Duces: qui tot occisi fuerūt. Regnū: qui simul cū Roma ceciderē. An nōdū: rñdet tacitæ q̄stioni an fortasse ideo taces: quia nōdū dii statuere quid futurū sit: & nōdum satis planū sit moriturū esse Pōpeiū. Dubitatibus astris: fm opinionē eorū: qui dicūt omnia fieri infusione stel larum. Tot fata: idest tot uētura. Vindictis: alia ratio est ne si omnia dixeris phibeat Brutus: ulcisci patriā a cæ. oppressam: nam si hoc p̄sciuerit cæ. phibeat ne sibi struant̄ insidiā. Facinus: scilicet p̄clarum nam laudat hoc factū Brutū qui patriā a tyrānide liberauit. Vindictis. Brutū ultoris patriæ. Furore cæsaris quia furore potius quā rōne ductus libertatem occupauit. Ad ultores brutos: sicut primus ille brutus pulsus re-

Phœmonoe phœbo dū te consultor opti
Castalia tellur̄ dei uix inuenit appi
Inter fata diu querens tam magna latētem
Spumea tunc primū rabies uesana p̄ ora
Effluit. & gemitus & anhelo clara meatu
Murmura. tūc mœst⁹ uastis ululat⁹ iātris
Extremæq; sonant dōita iam uirgine uoces
Effugis ingētes tantī discriminis expers
Belloꝝ romane minas. solusq; quietem
Euboici uasta lateris conualle tenebis.
Cætera suppræssit faucesq; obstruxit apollo.
Custodes tripodes factorū arcanaq; mūdi
Tuq; potens ueri p̄an: nullumq; futuri
A sup̄is celate diem suprema ruentis
Imperii. cæsosq; duces. & funera regnū
Et tot in hesp̄io collapsas sanguine gētes
Cur ap̄ire times: an nōdum numina tātum
Decreuer̄ nefas: & adhuc dubitatib⁹ astris
Pompeii damnat̄ caput tot fata tenent
Vindictis in gladii facinus pœnasq; furorū
Regnaq; ad ultores iteꝝ redeuntia brutos

gibus ad consulatum redegit imperium: uita nunc quoque futurum est ut occiso caesare iterum consulatus in urbe imperium teneat.

Ut peragat fortuna taces: tunc pectoris uatis
Impacte cessere fores: exclusaque templis.

Prosiluit: persistat rabies: nec cuncta locuta:

Quae non emisit superest deus illa feroces:

Torquet adhuc oculis totoque uagantia caelo

Lumina: nunc uultu pauido: nunc torua minaci

Stat nunquam facias: rubor igneus inficit ora

Lucentesque genas: nec qui solet esse timentis

Terribilis sed palor inest: nec fessa quiescunt

Corde: sed ut timidus borrea post flamma potest

Rauca gemit: sic multa leuant suspiria uatem

Dumque a luce sacra qua uidit fata refertur

Ad uulgare iubar: mediae uenere tenebrae.

Immisit stygiam pean in uiscera lethen

Quae raperet secreta deum: tunc pectore uerax

Fugit: & ad phoebis tripodas rediere futura

Vixque refecta cadit: nec te uicinia lethi.

Territat ambiguus frustratum sortibus appi.

Iure sed incerto mundi subsiderit regnum.

Chalcidos euboice uana spe raptae parabas.

Heu demens nullum belli sentis fragorem.

Tot mundi caruisse malis: praestant deorum

Excepta quis morte potest: secreta tenebris

Littoris euboici memorando condite busto.

Qua maris angustat fauces saxosa caristos

nibus appellata ea est charista marmoris ferax. seneca an ferax uarii marmoris charistos: est enim illic ut ait

strabo columnarum lithomia idest excisio lapidum. Ibi nascitur & apis quem pectunt nent texunt. Inde man-

tilia egregie contexta ubi sordescunt: in flamma conice mundantur illefa.

COMNIBO. Cessere fortes: quia eas furibunda impulit. Impacta: impulsae. Expulsa: eiecta impetu numi-

nis. Persistat rabies: adhuc furor & insania permansit in pectore. Quem non emisit. i. expressit loquendo: fata enim

quae a phoemone retinebant in pectore: luctabant exire: ideo furoris adhuc reliquiae permanebant. Lumina:

quia suscipiebat huc & illuc ferens uultum. Stat nunquam facies: quia modo laeta modo tristis uidebat. Ru-

bor igneus: modo quasi irata rubescebat facies. Pallor: furoris. non qui solet esset timentis: sed errorem signifi-

cabat. Nec fessa quiescunt: physionomice: quauis fessa: tamen non quiescebant. Sed ut timidus: dicit emisisse

suspiria: e pectore sacerdotem: qualia solet emittere murmure suo boreas: tunc cum flare desinit. nam quam fen-

sim dimisisset furorem tamen aliquid furoris cogebat eam suspiria emittere: & effundendo suspiria quodam

modo pectora leuari uidebant. Pontus gemit: quia postquam mare boreas turbauerit: & uiolentus ille spiritus

discedere incipiatque: tamen adhuc mare priore perturbatione sentit & murmur emittit. Rauca: pro rauca. Leuant:

nam si crebra suspiria remittimus: leuari quodammodo uideat grauitas cordis. Dumque a luce. dum ab illa cognitio-

ne diuina & dum a templo exiret dicit diuinam quae mentem relinquere. humanam autem recipere: iuter haec duo extrema

tenebrae oculis oborta sunt: & exanguis cecidit. lucem uero appellauit eo quod in ea uiderat omnia atque cognouerat.

Ad uulgare iubar. i. ad communem sensum & humanam mentem: nam humana mens est lux communis & intellectus: ille uero diui-

nus erat. Mediae tenebrae: inter discessum diuinam mentis. & redditum humanae. Immisit stygiam. i. obliuionem reg-

oium: nam styx appellat palus inferni: de qua cum biberint animae malorum omnium obliuiscunt: quae praestae sunt. It-

strabo libro. viii. dicit: in argiua ora apud pheneum campum stare stygis aquas: sic enim uocat letalis aquae stilli-

cidium: quam sacra hominum facit opinio. Raperet. auferret. Futura. quae in pectore illius constituerat. Refecta. i. quae

uix refici potuit a tanto furore. Nec te: nunc redit ad Appium: dicens quomodo Appium sefellit oraculum Apollinis

quia dixerat ipsum solum effugere minas bellorum civilium. & soli dicere in Euboico littore in pace consistere. Vi-

CSVLPI. Impacte cessere: impulsae aperte sunt. Ex-

pulsa: a deo. Prosiluit: raptim exiit. Persistat: remanet.

Deus: pars spiritus. Nunc multum pauido: sic Virg.

non uultus non color unus non compta mansere comae.

Stat: in eodem statu est. Terribilis: uehementissimus &

qui terreat. Sed ut: sic post dei abscessum uexabat ua-

tes: ut agitur maria etiam ubi borreas flare cessauit.

Tumidus: fluctuosus. Gemit: resonat. Leuant: recre-

ant leuabatur enim suspiriis. Dumque a luce dum a diui-

na mente in humanam reddit exanima est per lucem

autem intelligit rerum: illam notitia: per iubar uulgare co-

gnitionem humanam quamquam etiam per lucem sacram tem-

plo inclusum aerem per iubar uulgare profana loca ex-

posita aeri & solis splendore accipere possumus. Lethen

obliuionem deleuit enim e mente eius fata quae uiderat.

Futura notitia futurorum. Refecta: recreata & quae in

se redierat. Cadit: mortua est supra dixit. Nam si qua

deus sub pectora uenit. Numinis aut poena est mors

imatura recepti: aut praetium. Nec: tu tamen o appi nihil me

tuebas oraculo non intellecto: quamquam esses moriturus

breui & in proximo loco. Hic ut scribit Valerius ratus

consilium apollinis se moneri: ne illi discrimini interesset

in eam regionem secessit: quae inter Ramnuntam no-

bilem attici soli partem Charistumque chalcydico freto

uicinam interiaccens cellae euboicae nomen obtinet: ubi

ante pharfalicum certamen morbo absumptus praedi-

ctum a deo locum sepultura possedit. Raptae: deductae.

Subsideie: suppositum iri tibi. Iure mundi incerto: cum ad

huc ignoret quis sit dominaturus. Chalcidos: oppid.

quod olim ethalia est appellatum adiecit autem euboicae

quonia altera chalcis in etholia est ut ait strabo. Senti-

re: ut non sentias. Caruisse tot malis: tot aduersitatum in

expertem fore. Excepta morte: nam sola mors dare potest

Morte: quae dei est. Charistos urbs euboicae opulenti-

sima ut ait Mela: quae diuersis auctoribus plinio fuit nomi-

nibus appellata ea est charista marmoris ferax. seneca an ferax uarii marmoris charistos: est enim illic ut ait

strabo columnarum lithomia idest excisio lapidum. Ibi nascitur & apis quem pectunt nent texunt. Inde man-

tilia egregie contexta ubi sordescunt: in flamma conice mundantur illefa.

COMNIBO. Cessere fortes: quia eas furibunda impulit. Impacta: impulsae. Expulsa: eiecta impetu numi-

nis. Persistat rabies: adhuc furor & insania permansit in pectore. Quem non emisit. i. expressit loquendo: fata enim

quae a phoemone retinebant in pectore: luctabant exire: ideo furoris adhuc reliquiae permanebant. Lumina:

quia suscipiebat huc & illuc ferens uultum. Stat nunquam facies: quia modo laeta modo tristis uidebat. Ru-

bor igneus: modo quasi irata rubescebat facies. Pallor: furoris. non qui solet esset timentis: sed errorem signifi-

cabat. Nec fessa quiescunt: physionomice: quauis fessa: tamen non quiescebant. Sed ut timidus: dicit emisisse

suspiria: e pectore sacerdotem: qualia solet emittere murmure suo boreas: tunc cum flare desinit. nam quam fen-

sim dimisisset furorem tamen aliquid furoris cogebat eam suspiria emittere: & effundendo suspiria quodam

modo pectora leuari uidebant. Pontus gemit: quia postquam mare boreas turbauerit: & uiolentus ille spiritus

discedere incipiatque: tamen adhuc mare priore perturbatione sentit & murmur emittit. Rauca: pro rauca. Leuant:

nam si crebra suspiria remittimus: leuari quodammodo uideat grauitas cordis. Dumque a luce. dum ab illa cognitio-

imperium. an caesar: an pompeius. Raptæ: sublata. Chalcidos euboicæ: chalcis euboicæ: metropolis prædicatur & pculdubio dignitatis principatum reportat. Euboicæ: dicit quia: ut inquit strabo Chalcis eiusdē appellationis in Etolia quoq; dicitur. Heu de. quia ea tibi psuades: quæ uix deus cuiq; præstare potest: ut toto orbe terrarum pturbato nihil perturbationis abs te sentiat. Excepta morte. i. nō intelligis deum minari tibi mortem: cū dicat te quiescere posse. Secreta tenebis: o demēs inquit Appi tu credis te solum immunem fore belli ciuilib: sed te multum fallit opinio: nam mors erit quæ te præmet: & hãc tibi quietem dixit apollo nam in euboea sepultus iacet bis: & hic Lucanus locum describit ubi sepulchrum habuerit. Appius. Secreta. i. secessum. Memorando: quia memoriã maris illius sepulchrum tenebit. Carystos ciuitas est euboicæ Carystos ut Refert strabo sub montem salomin in atticam prospectatē consistit: ad Carystum lapis nascitur quem pectunt: nent: texunt: inde mantilia conficiuntur egregie contexta: ea ubi sordescunt in flãmam proiecta non secus mundantur: q̄ si maculas elueris. solinus dicit: q̄ ibi sunt carbasa quæ inter ignes ualēt & q̄ chalcis eadem habita est apud priscos. ut Gallidemus auctor est are ibi primum reperto. Angustat fauces: nam collis imminet mari: & in eo colle posita est Carystos ciuitas quam ideo safoxam appellauit.

SVLPL. Rhamnias urbs i euboia ubi ut ait strabo est Nemesios templū quæ auctore macrobio cōtra superbiū colitur. Ouidius in tristibus. Nec metus dubio fortunæ stantis in orbe Numeri & exosæ uerba superba deæ. exigit at dignas ultrix rhamnusia pœnas. Numina. Nemesim. Tumidis: potentibus & superbis. Arctatus gurgite rapido: strictus aqua ueloci. Euripus: idem sonat quod inquietus mare ē quod fluit & re fluit. ut diximus libro secūdo. aulis: Aulis regiūcula & oppidū in boetia cū portu quinquaginta nauium capaci contra euripū sita. Iniqua classibus: quia notis flantibus egredi nequeūt ut græcis i troiam ire uolentibus accidit. Ouidius aulide te fama ē uento retinente morari. A me cū fuges hic ubi uentus erat. Interea caesar petreio Aphranioq; subiectis bethicam adiit ibiq; omnium ciuitatum hispaniæ legatos sibi adesse Cordubæ iussit conciliataq; uniuersa hispania & Varrone q̄ bella ad gades parabat in deditiōe accepto massiliã rediit & eam in deditiōe accepit hic. Placentiã accelerauit quod exercitus qui illic erat seditiōe excitata Imperatorem cōclamauerat & præmiū postulabat ut scribit appianus: statumq; ut puenit n̄ modo oratione tumultū compescuit: sed et totam legionem ignominiosam a greq; & post multas & supplices pces nec nisi exacta de fontibus pœna restituit: ut suetonius ait. In alia orbem: in Italiam & in epyrū cōtra pōpeiū. Prope auerterūt: quasi remouerunt seriē foelicitatis. Nullo Marte subactus: ubiq; uictor. Successus scelerū: uictoriã belli ciuilib. Satiã sanguinē: cædē fastidiētes. Pene destituerūt: quasi reliquerūt. Seu mœsto: seu q̄ aliquādiu a plius cessassent. depoluerāt pristinū pugnãdi furore. Clausus: in uagina. Frigidus nã q̄ dimicat calefit. Præmia: p̄sertim q̄ p̄miserat brūdusi Caesar. Causam caesaris. Ducē: quia crudelis in ciues. Vendicat: propriã facit. Imbutos scelere: maculatos sanguine ciuiliū.

OMNIBO. Rhamnias: rhamnias ut inquit strabo ciuitas atticæ nemesios templū habet & statuam: quod Diodoti opus pleriq; dicūt: aliqui uero agoracriti parii: q̄ ex magnitudine & pulchritudine pfecta: magis ac magis & cum phidiæ operibus æmulatione cōtendit. Tumidis infesta: irata superbis. Numina. s. nemesios. Nemæsis autem dea est quæ contra superbos collitur: & nimia foelicitate elatos: dicta vs̄ ἰαση̄ indignum puto: & succenseo: quia irascat elatis in superbiã. Catullus Ne pœnas nemæsis reposcat a te: est uehemens dea lædere hanc caueto. Inde rhamnusia est appellata eadem iuxta cyricū adrastea dicta ē ab adrasto qui templū ei construxit. Venerationis locū habet post autem dextram: quã antiqui attingebant quū eam uenerabantur. Plerique rhamnusiã pro fortuna capiunt: sed falso pontus arctatus: inter saxa montis: super quo imposita est aulis: Aulis (auctore strabone libro nono) lapidosa sane ora & Tanagrecorū uicus ē portus sane est quinquaginta capiens naues quo circa græcorum classē magno in portu conscendisse simile ueri est. prope consistit chalcidis euripus. Rapido: unum sequitur ex altero: ubi mare angustum est: ibi solet esse maior estus. Euripidusq;: ægæi maris sinus est: inter eubœam insulam: & Boetiam sine phocidem in longum arctumq; productus & septies iter diem & noctem reciprocas agit undas. ideo infidus dī esse carinis: de huius euripi natura legiē quidam philosophus eiusdem nominis cum eam diu multumq; considerans inuenire nō posset: quia reciprocas agere uices. postquam scire nō potuit natura fluminis: se præcipitem dedit in medios fluctus: dicens quando quidem euripus euripum nō habet: euripus euripum hēat Chalcidias: euboicas. Ad aulidem iniqua classibus. s. græcorū: nã cū i aulidē græci uenissent: & mare pturbatū eēt: aliquādiu retenti sunt: nec prius mare peccatū fuit: q̄ de sanguine regio placaret diana. cuius ceruã Agamennon occiderat: quibus fabulæ dicant: cū iphigeniã imolaturus eēt pater: diana cōmiseratōe statim ceruã subiecit. Ad usq; ad. rātus est ipetus euripi ut usq; ad aulidē naues ipellat. Classibus. s. Agamennonis ibi

Et tumidis infesta colit quæ numina rhamnias:
Arctatus rapido feruet qua gurgite pontus
Euripusq; trahit cursum mutantibus undis
Chalcidias puppes ad iniqua classibus aulim
Interea domitis remeabat caesar iberis
Victrices aquilas alium laturus in orbem
Cum prope fatos tantos per prospera cursus
Auertere dei: nullo nam Marte subactus
Intra castrorum timuit tentoria ductor
Perdere successus scelex: cū bene fideles
Per tot bella manus saciata sanguine tandem
Destituere ducē: seu mœsto classica paulū
Intermissa sono. claususq; & frigidus ensis
Expulerat belli furias. seu præmia miles
Dum maiora petit, dānat causamq; ducēq;
Et scelex imbutos etiam nūc uendicat enses

tempore maris diu retentis. Interea Cæsar dū hæc gerūt Cæsar subactis Petreio & Afranio ex hispania cū exercitu uictore: redibat ut Pō. sequerēt. Sed hic fortuna quæ semp Cæ. secunda fuerat nescio q̄ dubitasse uideēt an sequerēt Cæ. uoluntatē: nā milites dissensionē fecere: ita ut iam plane p̄ oēm exercitū dicerent se post hac Cæ. sequi nolle: postquā nullū ex tot laboribus atq; periculis præmiū consequerent & quanq̄ sedi to ferme illuc puenerit: ut Cæ. desererent: tñ Cæ. sicuti semp in rebus difficillimis maior apparebat: ita hoc tpe oppressit hanc seditionē militū ut multo q̄ antea obsequētiores facti sint. Nonā si quidē tumultuantem legionē apud placentiā quāquam adhuc in armis Pom. esset (ut refert Suetonius) tutā cū ignominia missā fecit: atq; post multas præces: nec nō de fontibus pœna restituit. minatus fuerat (auctore Appiano) de cimū quēq; morte mulctare sed gemitu ab uniuersa legione edito: & p̄toribus gēibus affusis qui ueniā depo scebant Cæ. post modicū uix tandē ab ira liberatus hoc solū cōcessisse uisus ut centū duntaxat &.xx. seditionis ab oībus eligeret duodecimq; ex his a cæteris scelestos supplicio afficeret. Laturus ui. aliquas. i. exercitū uictorē ducturus. In aliū orbē: ut in græciā sequerēt Pō. Per p̄spera: quia fortuna omnia ex uoto Cæ. fecerat. Tantos cursus: seditione orta in exercitu q̄ describit. Nullo iā Marte secundo: cū semp aduersus hostes Cæ. uictor extitisset in suis castris timuit: ne seditione militū desertus uincerēt. Scelerūq;: contra patriā arma sumpsisset. Cū pene: id aut̄ fuit: cū haud procul abfuit: quin milites Cæ. desererent: quāuis per tot bella semp fidelissimi fuissent. Fideles per tot bella: q̄ in gallia britānia germania nouissime gesserāt. Seu mcesto rationes nōnullas affert quāobrem animi fortasse militū mutati fuerint. quia nō nihil intermiserant bella: q; incruento Marte Petreū & Afraniū uicerant: & quia nō redibant in italiā & quia desueti erāt a pugna: iō hebetiores facti incipiebant nunc bonū pacis cognoscere. Mcesto sono: quia mcestitiā inducit. Claususq; & frigidus: idest nō exercitus ad cædes. Expulerat. scilicet emente militū insaniā belli. Præmia: seu q; laboribus suis haud digna præmia consequebant. Damnat: causam quasi in honestā. Duceq;: quasi ingratum. Scelere imbutos: quia etiam postquā sæculus cōmiserant a scelere enses liberare uolebant.

Haud magis expert⁹ discrīne cæsar ī ullo ē
 Quā nō ē stabili, treulo sed culmie cūcta
 Despiceret. stareq; supra titubātia fultus.
 Tot raptis trūc⁹ māibus. gladioq; relictus
 Pene suo. qui tot gentes in bella trahebat
 Scit nō esse ducis strictos sed militis enses
 Nō pauidū iā murmur erat nec pector̄ te
 Ira latēs. nā q̄ dubias cōstringerē mētes (cto
 Causa solet. dū quisq; pauet. qb⁹ ipse tior ē
 Seq; putat solum regnorū iniusta grauari
 Haud r̄tiet qppe ipa met⁹ exoluerat audax
 Turba suos. quicq; multis peccat̄ ī uultū ē
 Effudere minas. liceat discederē cæsar
 Arabiæ scelerū queris terra q; mari q;
 His ferrū iugulis. animas effunderē uiles
 Quolibet hoste paras. p̄tem tibi galia nrī
 Eripuit p̄tem duris hispaniā bellis

CSVLPI. Haud magis: cōstat Cæ. auctore tranq̄ lo nullā seditionē per decenniū, in castris habuisse in gallia in ciuilibus uero bellis hanc p̄cipuā. Equam nō stabili culmine: ex quantum infirmo statu & potentia. Tremulo: dubio & periculoso Titubantia. tremantia incōsistentia: & incerta. Truncus: priuatus & tanquā truncus. Manibus: militibus Strictos euaginos. Nō esse ducis: nō esse in sua ptate. Nō pauidū: iā cōclama bant milites & iratos esse se ostendebant: nec metuebant ne soli dñm uiderent̄ offendere: quia oēs erant unanimes. Nam quæ: nā metus ne indicarent̄. Cæ. ip sos n̄ retinebat: aperta enī audacia illo se liberauerāt. Confringere: terrefacere: Dubias: incertas aliqd ad audiendū. Dū quisq;: coniurati metuunt indicari a fo ciis a quibus metuunt & ipsi tanquā soli sint nocētes. Grauari iniusta regnorū: inferē molestiā iniustis regi bus. Quicquid multis snia est siue parcemia. Liceat oratio est militis pro omnibus copiis in Cæ. absentē loquentis. Ea petitur missio: Cæ. accusat̄ militū incō moda explicant̄: bella ciuilia damnant̄. irritaturq; mi lites ad patriæ desiderū cū cōquestione a paupertate & senectute. Minat̄ etiā Cæ. & eius accusat̄ ingrati tudi nem quod suis detrahat est aut̄ ita in iudiciali demon stratio deliberratioq; genere constituta ut in nullo magis uideat ur excellere. Arabiæ: a bellis ciuilibus:

& est captatio beniuolentiæ a rebus. Viles: apud te.

COMNIBO. Haud magis expertus: & si omnia ex uoto cedebant tñ intellexit unquam statum suū esse tam debile sicuti nunc: cum pene destitutus ab omni exercitu ipse solus staret. Despiceret: tanquā deorsum aspiceret translatio ab eo qui in summo gradu constitutus ipse superstes alios inferiores despicit. Culmi ne: ex altitudine gradus incerti. Truncus. nam Cæ. quasi corpus appellauit: exercitum & milites corporis manus. Raptis manibus: amissis militibus suis. Gladio suo deficientibus armis militum. Non pauidum. iam inquit non clam murmurabant in suum ducem milites sed palam uerba contumeliosa iactabant. ut ap pareret eos a duce suo penitus alienos esse. Tecto: simulato: Nec quæ dicit unam: uel potissimam causam esse cur populi metuāt tyrannū: nec se ab illius iniuria ulciscerēt: quod unus quisq; credit sibi soli in iuste imperari: non cæteris: nam si crederet ita ab uniuersis odio haberi: sicut a se non dubitaret aperte inua dere tyrannum: sed hæc causa non erat in ipsis: nam milites Cæ. conscii erant sibi inuicem q; omnes odio Cæ. haberent. Dum quisq; pauet: tyrannus uult timeri: & tamen timet populum suum ut in officiis Ci. ait iniusta grauari: synechdoche est ut grauatur mentem idest existimat sibi soli iniuste imperare potentem. Exoluerat: liberauerat. q̄ oēs sciebant sibi inuisum esse Cæ. Quicquid multis peccat̄ nā si unus uel decē au derent tyrannū ulcisci. tñ non possent: at si uniuersa ciuitas consentit ulcisci audet iniuriā. Effudere: euo

mueras iras quas simul in pectore tenebant. Liceat discedere caesar: est dissuasio ne caesari militent. nam sub eo militia dura est & laboriosa: argumentum a difficili. Liceat constitutio coniecturalis: licet discedere: non licet questio est: utrum liceat. Aut constitutio est iudicialis. hoc modo. Disceditis uos a militia: discedimus sed iuste: nam ingratus es: attamen non licet uobis iuratis ab imperatore uestro discedere concedendum est: sed refellit omnia. primo quia magna pericula & labores perpessi sunt: & patiuntur tamen nullum praemium accipere. Rursus arguit a necessario quia si etiam diutius sub eo militare uoluerint non possent: cum ad decrepita aetate puenerint rursus ab inutili quia uictoriae praemia solus possidet. Quae: a difficili arguit: quia laboriosa est militia quam ris ferrum iugulis nostris: qui terra marique occidimur. Viles: scilicet tibi. Partem duris hispania bellis: scilicet fame: cum diluuium hispaniam omnem inundauit adeo ut extrema inopia laborarent multi perierunt: nam armis pene nullus consumptus est.

SVLPI. Terris arctois: gallia & germania. Rhodano & rheno. horum fluminum accollis. Tot mihi: improbum insperatumque praemium conuenit. Coepimus impietate damnat. Licuit commissum est. Manibus: propter rapinas. Ferro: propter caedes. Paupertate: sumus tamen in tanta rapiendi licentia pauperes: tanquam si pii & innocentes essemus. Roma: imperium romanum: & eum ab infatietate arguit. Inualidas: debiles. Inanes: absque culpa & toris. En improba uota: ironia est quasi dicat modestissima & miseranda. Dimitte ad mortem: libera a militia ut eamus ad moriendum domi. Non liceat. siue moriamur in lectuoso non in terra in castris. Gleba: terra. Ferire: percutere capite uel pedibus anima discedente. Clausura: clarissimi enim oculos morientium clauderent. Coniugis illabi: mori in sinu coniugis lachrymantis.

Vni: soli nam in castris unus rogo pluribus mortuis erigitur: domi uero singuli singulis construuntur. Sit praeter: supersit militibus tuis aliud genus mortis quam ex ferro. Quid uelut: quod ad omnem inanitatem: & pompeii senatusque caedem ducant accusat. Usque adeo: minatur caesari mortem quam quidem honeste posse inferri pluribus rationibus indicat. Cuius sceleris: cuius scelerati facinoris. nam maximum praemium milites ex caede ducis accipiunt. Coeperit re ipsa inuenit caesarem. Posse omnia etiam ipsum interficere ducem. Nec fas: nec prohibentur sacramento militari & iure aliquo. In undis rheni: in bello gallico.

COMNIBO. Iacet: apud massiliam in italia. Totoque exercitus orbe: nos quidem occidimur. tu uero uictor appellaris. Fudisse cruorem: tot labores sunt: tot pericula: ut ubique sanguinem nostrum pro uictoria tua effuderimus: & sine praemio. Terris arctois: in gallia: germania: & britania quae sunt in septentrione. Rhodano rhenoque sub. id est subactis populis: qui iuxta rhenum & rhodanum habitant rhodanus galliae: rhenus germaniae. flu. est.

Tot mihi: quia his bellis: quae per tot annos sustinui mus in diuerso orbe terrarum: nihil nisi civile bellum superest. Coepimus expulso cum inquit urbem romanam. ingressi sumus: nec diuina nec humana licuit nobis diripere quam nil praedae consecuti sumus & omnia in potestate tua fuerint: quid inde utilitatis consecuti fuimus in urbe: quae est opulentissima: quid ex aliis superest quam sperare possumus. Deorum: temporum. Imus in omne nefas: ergo scelus nostrum est: utilitas uero tua: nam omnia scelera committimus propter diuitias: sed tamen nos pauperes sumus: tanquam pii & innocentes. Finis quae quae. armis quando nec capta roma. tibi sufficere potuit. Iam respice canos: si nihil aliud cogit nos ab armis discedere saltem hoc iam enim senectus & mors ipsa iminet nobis: inde inquit membra nostra sunt exhausta sanguine & corpora nostra senectute effoeta. Usus abiit uita: ille enim ex uita abiit: cuius uita nullius fructus est. En improba: haec est petitio: ut non in castris: sed domi nostrae moriamur. Cespitem: ut non unda terra moriamur. Non duro liceat. id est mori liceat uobis in cubilibus nostris: apud uxores & liberos. ut saltem sint qui morientibus nobis oculos claudant. Non anima galea: id est liceat nobis non armatis interire. secundum eos loquitur qui dicunt animam esse aerem. Anima. id est spiritus exire non possit nisi per galeam. Dextram uel filiorum uel uxoris: uel parentum: quia sic mors erat: ut propinquiores morientibus oculos clauderent. Coniugis illabi. id est inter lachrymas uxoris expirare. Rogum quia in castris rogo communis extruitur & multorum cadauera uni rogo superimposita cremantur: liceat ergo singulis nostrum rogam habere. Sit praeter gladios. sit aliqua mors praeterquam quae illato ferro. Quid uelut rursus ab inutili dissuadet nunquid nescimus aut quae utilitas sit in bello civili quasi dicat insani essemus. nisi intelligeremus eorum qui bella civilia gerunt solum labores esse: praemia uero unius tantomodo ducis. Spe: falsa: portenta: bene appellauit por-

Pars iacet hesperia. totoque exercitus orbe
Te uincente perit. terris fudisse cruorem
Quid iuuat arctois radao rheoque subactis
Tot mihi pro bellis bellum civile dedisti
Coepimus expulso patriae quam tecta senectute
Quos hominum uel quos licuit spoliare deorum:
Imus in omne nefas. manibus ferroque nocentes
Paupertate pii. finis quis quaerit armis
Quid satis est si roma par. iam respice canos
Inualidasque manus. & inanes cerne lacertos
Usus abiit uita. bellis consumpsimus aetatem:
Ad mortem dimittet senes. en improba uota
Non liceat duro morientia cespitem membra
Ponere. non anima glebam fugiente ferire
Atque oculos morti clausuram quaerere dextram
Coniugis illabi lachrymis. unumque paratum.
Scire rogam. liceat moribus finire senectam.
Sit praeter gladios aliquod sub caesare fatum.
Quid uelut ignaros ad quem portenta parantur
Spe trahis: usque ad eo soli civilibus armis
Nescimus cuius sceleris sit maxima merces
Nil actum est bellis si nondum comperit istas
Omnia posse manus. nec fas nec uincula iuris
Hoc audire uetant. rheni mihi caesar in undis

tenta cædes promiscuas parentū filiorū & fratrum. Nil actū Cæ. intelligit posse nos illius iniuriā uindicare. Nec fas: arguit a facili. facile est a militia discedere: quia si alios popu. uindicauius facile poterimus nos quoq; ab iniuria Cæ. uindicare. Nec uincula uetant. ut ab eo discedamus: nec diuino: nec humano iure prohibemur. Rheni mihi Cæ. quoad militauimus sub Cæ. gallia ille noster dux fuit. nam prouincia gallia Cæ. senatus Po. q; Ro. decreto demandata erat. at uero postquā in italia uenit. & urbem ingressus est cœpit esse priuatus: ergo cum nullum ius habeat magistratus: nihil illi obligati sumus.

Duxerat hic sociꝝ. facinꝝ quos iquinat æqꝫ
 Adde quod ingrato meritoꝝ iudice uirtus
 Nostra perit. qꝫqꝫ gerimus fortuna uocat
 Nos fatū sciat esse suum. licet omne deoꝝ
 Obsequium speres. irato milite cæsar
 Pax erit. hæc fatus totis decurrere castris
 Cœperat. infestoq; ducē deposcere uultu.
 Sic eat o superi quando pietasq; fidesq;
 Destituūt. moresq; malos sperare relictū ē
 Finem ciuili faciat discordia bello.

Quē nō ille ducē potuit terrere tumultꝝ?
 Fata sed in præceptis solitus cōmitere cæsar
 Fortunāq; suam per sūma pericula gaudēs
 Exercere. uenit. nec dum defæuiat ira
 Expecta. medios pperat tentare furores
 Non illis urbes spoliandaq; tēpla negasset
 Tarpeiamq; iouis sedem. matresq; senatus
 Passurasq; infanda nurus uult omnia cæsar
 A se sœua peti. uult pramnia martis amari.
 Militis indomiti tantū mens sana timetur
 Non pudet. heu cæsar soli tibi bella placere
 Iam manibus dānata suis. hos ante pigebit
 Sanguinis his ferri graue ius erit ipse per oē
 Fasq; nefasq; rues. lassat. & disce sine armis
 Posse pati. liceat scelerū tibi ponere finem.
 Sæua qꝫ insequeris: qꝫ iā nolētibus istas?

paratus etiā mortē inferre duci: si forte eos inuitos retinere uoluisset. Sic eat: deos poeta precat ut agant: si cuti cœperūt: nam si alio modo bellū ciuile dirimi nō potest saltē discordia militū hoc fiat. Pietas: quæ debetur caritati. Fides: quæ patriæ debet. Quem nō ille ducem: cū dissensio tanta orta esset i castris Cæsaris: nullus dux tanti animi fuisset pter Cæsarem: qui nō timuisset hanc militum pturbationē: sed in arduis atq; difficillimis rebus semp fortior efficiatur. Fata sed i pces: sed Cæsar qui ardua omnia & periculosa magno animo aggrediebatur uenit in conspectum militum si forte aliquid contra se facere uoluissent: & minabundo uultu cœpit eos obiurgare & qui huius seditionis auctores fuerant: securi percuti iussit: quo facto perterriti ceteri multo plusquam antea obsequentiores facti sunt. Alii quoq; : ueniam petiere si quid cōtra eum minus clæmenter dixissent. Fata dimittere: idest augere occasionem factorum : quia nō expectabat fata Cæsar ut sibi secunda essent sed ea præueniebat. Defæuiat ira: idest nō expectat donec ira militum deferuescit : sed dum incensi sunt. Tentare furores: uidere nunquid imperio suo cedant: an non: Non illis urbes: hic lucanꝝ sicuti semper inuehitur i Cæsarem : dicit autem illum nihilo magis timuisse milites quam ne desereretur ab eis quos sciebat iam diu bellis ac facinoribꝝ assuetos: & nihil esse quod non facile eis concederet : dum modo eos retineret. Non illis: modo cupiditatē eorum Cæsar expelleret: nihil militibꝝ negasset. Vrbes: scilicet spoliandas: quicquid sceleris. quicquid prædæ ab eo petiissent id facile impetrare potuissent : modo ne ab eo discederent. Tarpeiamque sedem. idest iouis capitolini tēpla non negasset diripienda. Matresque senatus: matronas primarias eis concessisset. Passuras infandæ: adulteria & stupra. Vult omnia Cæsar. idest placet uti ducti sceleribꝝ milites ab ipso separari non possint. Præmia. prædam quæ præ-

¶ SVLPI. Hic: nunc i bello ciuili. Facinus quos in quinat. parcemia ē. qui eodē crimine sunt infecti æquales sunt: & socii appellant. Ingrato iudice: iniquo iudicio. Virtus: laus uirtus. Vocat fortuna. dicitur ab eo scelicitas p̄dicat enim suo. fato se uincerē nō militū fortitudine. Licet omne deorū: quāuis deos oēs ppitios habeas tñ si tibi milites irascentē amplius bella non geres. Obsequiū. deorū benignitatē. Infesto: aduerso & truci. Sic erat: orat deos poeta ut sinant malis. moribus finē bellis imponi cū in fide pietate & deorū benignitate nulla spes reliqua sit. Solitus dimittere i præceptis: solitus præcipitare magnisq; exponere discrimenibus. Venit: iit ad reprimendū. Defæuiat: mitiget & cesset. Medios pperat Cæ. nunquā tumultuantibꝝ cessit: sed semp obuiā iit ut Suetonius scribit. Nō illis omnia militibus cōcessisset ne belli ciuilis furor extingueret: & nil aliud metuebat nisi ne bona mēte ducti scelera nō appeterent. Amari: quia ciuile uel uerbum sit. Nō pudet: obiurgat Cæ. poeta nimis in bellis ciuilibus ptinaciæ præsertim cū cogi quodāmodo uideatur illud deserere. Manibus: militibus. Ius ferri: facultas interimendi & bellādi. Lassere defatigeris: monet & cōsulit quid agere debeat. Scelerū: bellorū ciuiliū. Nolentibus. recusantibus bella ciuilia. Instas: urges.

¶ OMNIBO. Socius. quia ita priuatꝝ est sicuti nos. Facinus: sicuti nos arma contra patriā sumpsimus. ita & Cæ. ergo cōe facinus est p̄mitū et æquale eē debet. Adde quod ingrato: arguit a pte iuris: quæ est gratia ut bene merentibus gratia reddat : sed argumentū intendit. nō solū Cæ. nullā nobis gratiā: sed nec gratias quidē agit qꝫquid enī gerimus nō nobis sed. fortune attribuit. Iudice. scilicet Cæ. ingrato. Nos fatū: intel liget tunc deniq; Cæ. nos illam esse fortunā : cui attribuit omnia cū ab eo discesserimus. Obsequiū: idest licet deos tibi secūdos speres forte: tñ cū discesserimus intelliges nō ita esse: nā necessario cū aduersariis tuis pacē iungere cogeris. Infesto: irato. Deposcere ducē:

mium maris est. Militis indomiti: id unū erat quod timebat Cæ. ne ad sanio rem mentem milites redirent. & inciperent: scelus suū cognoscere. Non pudet: Cæ. tanquā p̄sentem increpat q̄ solus ipse sit cui bella ciuilia placant. Manibus: id est a tuis militibus damnata manus imperatoris milites appellat. Has: milites tuos prius pigebit sanguinis q̄ te. Vis ferri licentia armorū illius displicebit. tibi uero non. Lassare: defatigeris imperati uis modus est. Nolentibus: militibus tuis & cogis eos in bella ruere.

¶ SVLPI. Aggere fulti cespitis: in loco eminenti & cespitibus congesto. Meruit: p̄pter maiestatem suā. Diētante: subministrāte. Promptū: paratum ad uulnera. Qui modo: astute ut sibi conciliet milites sub eorum potestate se esse dicit. inde utiē callida simulatione: nā dū cohortat̄ ad deponenda arma & ad fugā subnectēdo qualia sint præmia noui milites assecuturi latenter retinet & dehortat̄. Nil ausa fortiter: est enim p̄priū seditiosorū metuere fugāq; meditari. Lassata secundis reb: defatigata Cæ. felicitate. Inuicti ducis: meis. Arma: quæ uos relinquētis. Manus: milites nouos. Vacabunt: erunt sine militibus. An ne: argumentat̄ a minori si p̄peio fugato & uicto milites n̄ desunt multo minus & mihi uictori. Impulsi: iā p̄cipitis & quasi p̄acti. Tantū auferat: accipiat & nō pugnet. Currus lauriferos: me triumphantē in curru. Defecta debilitata. Iam romana plæbs: nō amplius me miles. Cæsaris: fugā militū nil sibi posse nocēre dicit: cū dii statuerint ipsum fore oīno uictorē & quē admodū mare nō auget susceptis fluminibus: minuere si ipm nō ingrederentur: sic eius fortunā a militibus nec augeri nec minui posse. Cursus: felicitatē fatorū. subducere subtrahere: & non influere. Decreuerit minuet. Momenta: fauores & effectus.

¶ OMNIBO. Bellum ciuile: nō ne uides quod bellū ciuile fugit te & tu illud sequeris. Stetit agere fulti post inuentionē rediit ad p̄positū: dicens quomodo Cæ. magno animo se militibus obtulerit. Intrepidus uultu. id est uultus talis erat ut metui potius posset: q̄ metuere. Aggerem: nā ascendit aggere de cespite erectū ut ab omnibus posset circōspici. Qui modo i absentē. redarguit milites suos & p̄bat esse dimittēdos: ostendit ab utili: quod utile sit eos dimittere qui seip̄sos ostendūt in belles ex eo quod nihil ausi fuerunt q̄ uerba in imperatorem: & primo captat. beniuolentiā ab ipsorū p̄sona: ut qui Cæ. amat aduersi fiant his qui

seditionem concitauerūt in odiū ducimus aduersariū cū ostendimus aliquid spuree: superbe factū ostendit eos pro imperatore suo: primo cōfidenter facere uoluisse: deinde fidē nō seruasse quoniā ei minitabantur. Miles habes: tu qui pauloante audebas cōfidenter contra me: pectus meū apertū uide quod ferire potes. Hinc fuge. deliberat dimittendū esse quia imbelles & ignaui sint: nā si fortes essent. nō uerbis cōtra imperatorem exacerbati essent: sed re. Si belli finis placet. iusta causa est cur te dimittā quia nō es dignus sub Cæsare militare. Nil fortiter ausa. scilicet præter quā uti uerbis contumeliosis. Ac ducis inuicti: quia secunda fortuna mea fastidio uobis esse cœpit ideo indigni estis qui mecū post hac uicatis. Fatis: felicitate mea. Vadite. probauit dimittēdos esse: quia imbelles & ignaui rursus ab utili quod meliores inueniet. Viros scilicet fortes. Quot tela uocabunt. id est quot arma mihi supererunt: tot mihi fortuna uiros fortes dabit. An ne fugam: probat a minori ad maius. Si pompeius fugiens milites inuenit qui ipsum sequerentur quāto magis Cæ. milites inueniet q̄ semp uincit: q̄ fugientē pompeiū persequit̄. Impulsi a facili p̄bat. nō. n. inuitabuntur milites ut me seq̄ uelint quia nō ad bella sed ad p̄mia uenient. iā bello p̄p̄modū peracto & laborum uestrorū p̄mia ipsi accipient. Impulsi: p̄p̄modū confecti trāslatio sumpta a colūna quæ cū semel cōcussa fuerit: facile euertit̄. Lauriferos. i. triumphales. Vos despecta p̄pter seniū & interim uos relicta militia & facti plæbei oēs uidebitis uestros triūphos ab aliis occupatos esse. Exhausta sanguine uulnerib: acceptis plæbs ro. in plæbem romanā translata. Vestros qui uestri fuissent. si mecū usq; ad finē militari uoluissetis. Cæsaris an cursus: consutat militū suorū rationes a simili: dixerant enim qcquid gerimus fortuna uocat. & nūc sciat Cæ. nos suū fatum esse. Respondet & dicit licet ipsi discesserint tñ fortunā suam non discessuram. Cursus fortuna secundā quæ ipm cōmittat̄. Veluti: a simili quē admodū inquit oceanus etiā si oēs fluiui auerterent nō tñ decresceret: eodem modo si uos discesseritis: nec mea fortuna minuet se. comparat mari oceano ipsos

Te bellum ciuile fugit. Stetit aggere fulti
Cespitis intrepidus uultu. meruitq; timeri
Nō metuens. atq; hæc ira dictante profat̄.
Qui mō i absentē uultu dextraq; furebas.
Miles hēs nudū p̄optūq; ad uulnera pect̄
Hinc fuge si belli finis placet ense relicto.
Detegit imbelles animos nil fortiter ausa.
Seditio. tantūq; fugā meditata iuuentus:
Ac ducis inuicti rebus lassata secundis
Vadite. meq; meis ad bella relinquite fatis.
Inuenit hæc arma manus. uobisq; repullis.
Tot reddet fortūa uiros quot tela uocabunt
An ne fugā magni tanta cū classe sequent̄:
Hesperia gentes. nobis uictoria turbam
Non dabit. impulsi tantū quæ præmia belli
Aufert. & uestri rapta mercede laboris
Lauriferos nullo comitteat̄ uulnere currus
Vos despecta senes exhaustaq; sāguie turba
Cernetis nostros iā plæbs rōana triūphos:
Cæsaris an cursus uestra sentire putatis
Damnū posse fugæ: ueluti si cūcta minent̄
Flūina quos miscet̄ pelago subducent̄ fōtes
Nō magis ablati unq; descenderet æquor
Quā nūc crescit ags. an uos momenta puta
Vlla dedisse mihi. nūq; sic cura deorū

vero fluuiis. Subducere: remouere fontes. An uos momenta: nunquid creditis me d. im mecum militastis susti-
nuisse aliquam inclinationem uictoriae meae: nam non uos uictoriae causa fuistis: sed ego fui causa ut uos uinceretis
perisistit in similitudine: quemadmodum oceanus est origo fluuiorum: ita a me uictoria perfecta est. Nunquam sic
cura deorum quid creditis deos curare huiusmodi homines: sed curae diis sunt tantummodo principes.

Se praemittit ut uestrae morti uestraeque salutem
Fata uacant procerum motus haec cuncta sequuntur
Humanum paucis uiuit genus. orbis iberi
Horror & arctoi nostro sub nomine miles
Pompeio certe fugeres duce. fortis in armis
Caesareis Labienus erat. nunc transfuga uilis
Cum duce Platone terras atque aequora lustrat
Nec melior mihi uera fides si bella: nec hoste
Nec duce me geritis quosque mea signa reliquit
Nec Pompeianis tradit sua partibus arma.
Hic nunquam uult esse meus. sunt ista perfecta
Curae castra deis. qui me committere tantis
Non nisi mutato uoluerunt milite bellis
Heu quantum fortuna hueris iam perdere fessis
Amolitur onus: sperantes omnia dextras
Exarmare datur. quibus hic non sufficit orbis
Iam certe mihi bella geram discedite castris:
Tradite nostra uiris ignaui signa quirites
At paucos quibus haec rabies auctoribus arsit
Non Caesar. sed poena tenet. percubite terra
Infidumque caput feriendaque tendite colla
Et tu quo solo stabunt iam robore castra
Tyro rudis specta poenas. & disce ferire
Disce mori. tremuit saeva sub uoce minantis
Vulgo iners unumque caput iam magna iuuat
Priuatum factura timet. uelut ensibus ipsis
Imperat. iuuito moturus milite ferrum.

appellat cum neque secedere ausum sit: nec in Caesarem insurgere. Vnum caput: Casa. Factura: quae facere po-
tuisset ut Caesar dux non esset. Moturus ferrum. iussurus ensibus ut eos quos recusarent milites ipsi laederent.
OMNIBO. Praemittit. submittit. Morti salutemque: nullam habet curam dii uiuatis ne: an moriamini. Vacant:
id est uacua sint & intenta. Humanum paucis uiuit genus: id est uiuit ad imperium paucorum: quoniam dii curant nisi
principes. sequitur ut multi uiuant ad imperium paucorum: & rationem suam confirmat. Orbis iberi: nunc probat ex-
emplo id ita esse quod dii tantummodo magna curant: & ideo humanum genus arbitrio paucorum uiuit: unum enim ex
reliquo sequitur: quia dii principum solummodo curam habent: a principibus igitur reliqua aut pendent: dicit cum
me sequimini uictores estis quod si Pompeio sequeremini fugeretis sicut ille fugit. Iberi: hispani. Fortis in armis:
& ne forte me ostentare credatis. exemplum capite a Labieno: qui ubi me secutus est semper uictor fuit: mutato
uero duce uictus est: hic Labienus legatus erat Caesari. & solus ad Pompeium transit & legato Caesari Galliam uicerat: & ut
refert Plutarchus. Labienus a Caesari missus Tugurinos Galliae populos penes Aratum fluuium perfligatos attriuit
& interempto Pompeio. cui adhaeserat secutus est in Libyam Scipionem & Catonem: dum Caesari militibus occurreret equo
per iliam confosso humi deiectus est: auctore Appiano. Nunc transfuga: per totum orbem fugit cum duce quem mihi
proposuit. Nec melior mihi. uestra fides transit ad confutationem: quia illi dixerant Caesari sibi ducem fuisse in ger-
mania: nunc uero cum priuatus redierit non ducem sed socium esse sed quod inquit Caesari. dicit ius uelle neutrum sequi:
non ideo fides uestra probatur. nam quicumque discedit e castris meis & non transit in castra Pompeii: hic ostendit ani-
mum suum a me quia sequendo neutrum ostenditis meos esse nolle: quia uidentes mecum praemio: nec cum
Pompeio uicti uenia mei esse recusatis ergo sequitur quod nec mei estis praemio: nec beneficio ueniae. Esse
meus. uincens mecum praemio: uel uiictus cum Pompeio ueniam postulet. Sunt ista perfecta: nunc

SVLPI. Praemittit se: demittit & inclinatur. Vacant
intenta sint. Procerum motus haec cuncta sequuntur omnia
haec ad principes ducesque referuntur qui sunt curae deis
& uolunt multitudinis labores in illorum commoda uerti.
Viuit paucis: ad paucorum utilitatem nam reges & princi-
pes quibus seruit humanum genus sunt pauci. Horror:
quantum fortior est exercitus ceruorum leone duce quam
leonum duce ceruo ut philippus macedonum rex dicitur so-
litus est: milites a fuga in qua sunt a pristina uirtute de-
generaturi deterret: nam cum sub ipsius auspiciis soliti ui-
cere sint sub Pompeio efficientur imbelles idque Labieni sui
olim legati exemplo confirmat. Horror: metus. Orbis
iberi: hispaniae: Lustrat: lustrando fugit. Cum praelato
duce: cum Pompeio quem praetulit mihi. Nec melior: nec
uos fidiore extimabo si non militabitis sub Pompeio
quam si militabitis. Quicumque enim a me discedit & Pom-
peio non adheret nunquam uult esse meus: & ueniae acci-
pere beneficium. Hic nunquam: qui igitur sub Pompeio sunt
aliquando in suam partem uenturos confidit. Sunt ista
a religione argumento. Diis est mihi habenda gratia
inquit qui uoluerunt reliqua bella nouo sim milite per-
acturas. Heu: latantis est hoc loco sic & in Sillii li. xvii.
Optimus heu nomen melius maiusque triumphis. Onus
appellat curam praemiorum quae militibus dari statuerat.
Amolitur humeris: remouet ex animo. Datur: conceditur: Spe-
rantes omnia: qui potuissent a me omnia sperare: & est ca-
lida ad mitigandum retinendumque ratio. Non sufficit: non
satis est etiam si totus diuidatur. Mihi: ad meam utilitatem.
Viris: fortibus nam uos praestigia uiri non estis. Qui-
rites: non milites appellauit: ut magis moueret sic & alias
fecit ut suetonius tradit his ueris sed una uoce qua qui-
rites appellat: tam facile circumegit & flexit ut ei milites
esse confestim responderint. At paucos: pauci seditionis
auctores remanebunt non in meum usum sed ut puniantur.
Haec rabies arsit: haec seditio est excitata. Tendite: ex-
tendite. Tyro rudis: noue miles & inexperience. Robor
firmamento. Specta: mirare haec exempla. Ferire: nocere
tes. Mori: si quid tale fueris ausus. Iners: bene inertem

ostendit ex eo curam sui habuisse deos. q̄ uoluerit milites infidos a castris suis discedere. Oratorie. quod illi in detrimentū Cæ. dixerūt ipse idē in suā utilitatē cōuertit. Vos dicitis me tū demū mea fata cognoscere cū a me discesseritis: recte dicitis: quia cognoui mihi deos ppitios: & mihi milites infidos p̄pterea me liberarūt acri onere. Mutato milite. ne ipsius p̄fidia mihi noceret. Heu quantū: exonerarunt me dii magno onere q̄a spes uestras pr̄mium nullum quantumlibet magnū implere potuisset. Amoliū: remouet: Nō sufficit: orbis quia quanto maiora p̄mia caperent: tanto maiora sibi deberi existimabant. Mihi bella geram idest ad utilitatem meā nec uobis obligatus ero. Viris: fortibus. At paucos. post cōsutationem suorū: nūc exequit̄ sniam suā: ut securi p̄citerentur pauci huius seditionis auctores: his dictis simul etiā impletis: omnes terrore p̄culsi: obediēter paruerūt imperio Cæ. Paucos qui nō amore meo timent: sed metu p̄cne: ergo dabūt p̄cenas Non Cæ. idest amor Cæ. Sed p̄cna. idest p̄cne metus. Procūbite terrā: ut caput d̄etrūcet. Tēdite? Δείν τικωδ. Specta p̄cenas. o tyro horū exēplo disce fidelis esse. Disce mori: si aliquid perpetraueris. Tremuit sua sub uocē: nunc milites Cæ. reprahēdit Lucanus: tantā multitudinē iuuentū timuisse unū hoīem cū facile illum tollere possent: & nec recusarūt: sed imperio illius paruerūt: ut inuiti illos occiderent quorū auctori tate seditio orta fuerat. Priuatū. idest qui sine imperio esset: nā si discessissent nō habuisset q̄bus imperaret. Ensisbus ipsis imperet: ut uidelicet ipsi milites: nisi imperio Cæ. enses mouere nō possint.

CSVLPI. Patiētia: obedientia militū. Præstitit iugulos: obtulit se morti & nō tm̄ officiū gladii exegit sed etiā suos iugulos obtulit. Nil magis id uāhemētis sine metuebat Cæ. ne amirterēt audaciā ueterani qui erāt sceleribus assueti. Mētes: furorē ueteranorū. Perire: remitti & ne recusarēt exequi qd̄ iusserat. Tūc aut̄ perit mēs scelerata cū pia efficit̄. Ictu tā diri federis id est cede auctorū seditiōis quos decimauit. i. ex decem singulos puniuit p̄cussi itaq; sūt auctore appiano. xii. Attingere decimis castris: puenire intra decē dies singulis enī diebus una castra locant̄. Hydus: fluui⁹ apulix qui in Adriacū effluit. Est et̄ mōns auctore Mella a q̄bus est appellatū hydus oppidū quod anno p̄ximo superior a turcis est crudelissime expugnatum: & uix demū a nostris receptum. Auius: flexuosus Taras fluui. iuxta Tarentum a Tara Neptūni filio qui eā urbem edificauit. Leuce: urbs non gr̄adis quæ distat Tarento stadiis q̄ngentis & hydrūte centū q̄nquaginta: hinc uero brūdusiū quadraginta. Salpina: palus est in apulia iuxta salapiā ciuitatē meretricio amore hānibal

lis inclytā. Syrus palus et̄ siue lac⁹ ad sypūtē qd̄ ædificiū credit̄ diōedis distat a salapia stadiis cētū & q̄nquaginta gr̄aci eā sepūtē nūcupāt ab eiectis fluctu sepiis iter salapiā & sypūtē fluui⁹ ē & lac⁹. Torquēs inflectēs Garganus: añ sinū adriacū p̄montoriū ē gargan⁹ q̄ ad stadia trecēta p̄tendere in pelagus oriētē p̄spectans. Obnoxia latera ad hos uetos uersa hēt a sinistra ei boreā & dalmaciā a dextra calabriā. & meridiē spectat

COMNIBO. Ipse pauet: at ipse Cæ. metuebat id q̄ milites parati erāt exequi: ne illi recusarēt: occidere huius seditiōis auctores. Scelus ad puniēdū seditiosos. Vicit patiētia. patiētiores fuere milites q̄ Cæ. sperabat. Iugulos nō tm̄: q̄a dixerat feriēda tēdite colla illi exhibuere colla: & iugulū interficientibus se. Timet mētes militū suorū. licet simularet nō magnificār milites ueterāos: tñ nihil erat q̄ magis timeret sciebat enī illos assuetos militiæ & nō facile iueniri posse tales. Tā diri fœderis: sed cū paucos seditionis auctores ceci disse: ita aīos militū cōfirmauit: ut nunq̄ antea fuerint obsequētiores. Diri fœderis: p̄ execrationē nā porca imolari solebat & cædi: cū fœdera iūgerent̄. nūc uero milites cæsi sunt Vir. illud expressit. & cæsa tūgebāt fœdera porca. Parta quies: nā metu p̄cne placatus est miles. Reddit: in fidē imperatoris. Brūdusiū decimis nūc Lucanus p̄sequit̄ quō Cæ. sumpta de paucis p̄cna cōstituit: ut q̄ reliquū belli superaret p̄sequerēt̄: p̄mū igit̄ brūdusiū iussit ire milites: & reuocare rates oēs q̄ brūdusiū uenerāt: & loca noīat ubi classis Cæ. cōstiterat. Hanc. s. iuuentutē quæ se data seditione obsequētissima facta erat. Decimis castris. i. decimo die: nā sic dies noīantur in re militari: q̄ singulis diebus castrametari solebāt antiqui & quocūq; iter facerēt ubi nos eos deprahēdisset ibi castra ponebant. iō quotiēs legimus secundis uel tertiis uel quartis castris: significat s̄m uel tertium uel quartū die. Hydus: urbūcula est Apulix: ex qua ad Leucā (ea enim urbs nō gr̄adis est) stad. cl. ad brūdusiū uero. xl. stad. sunt auctore. Strabone li. vii. d̄r & hydrons. Bares: bares uel ut nūc uocant baretū. urbs exigua: iacet in Salentinorū finibus ad q̄ pedestri magis q̄ maritimo itinere a Tarēto facile puenitur e Tarēto ad brūdusiū nauigationis circuitio est. pōt legi etiā Taras adest Tarentū: nā taras neptuni filius cōdidit tarētū & a se appellauit. q̄ deinde phalantus lacedæmonius cū perthēiat̄is: occupatū ampliāuit. Antiquus ergo taras idest uetustū tarētū: in cuius portu habuit naues Cæ. Nā cōditores pro suis urbibus poni usitatū est. Salapina palus: q̄ est a salapina ciuitate amore p̄cni Hannibalis inclytā: hæc Apulix prima fuit q̄ ad hānibalē defecet̄: & ab hac ciuitate palus dicta est. Syrus. apulix ciuitas. credit̄ diomedis fuisse ædificiū: dicit̄ alio nomine sipons uel sipontū distat a salapia stad. c. & .l. Græci uero eā sepiuntem nuncupant: abiectis e fluctu sepiis ut li. vi. a strabone refertur. Subdita montibus: quia sita in campis & in

Ipse pauet ne tela sibi dextraq; negentur.
Ad scelus hoc cæsar. uicit patientia sæui:
Spē ducis & iugulos nō tantū p̄stitit enses
Nil magis assuetas sceleri q̄ p̄dere mentes
Atq; perire timet. tam diri federis ic̄tu
Parta q̄es p̄cnaq; redit placata iuuentus:
Brūdusiū decimis iubet hāc attiger̄ castris
Et cūctas reuocār rates. quas aui⁹ hydus
Antiquusq; tharas secretaq; littora leuce:
Quas recipit salpina palus. & subdita sip⁹
Mōtib⁹: ausoniā qua torquēs frugifer orā
Dalmatico boreæcalabro q̄obnoxia⁹ austro
Appulus adriacas exit garganus in undas

plano esset. Garganus frugifer. i. fertilis mōs est Apuliæ fecundissimis ad stad. ccc. ptendit in pelag^o (ut inquit Strabo). Torquet aufoniā orā: quia in angustum orbem uoluit: & ibi iuxta adriacū mare linguā facit ubi sitū est brūdusiū. Dalmatico boreā: obnoxius Boreā: qui a septētrione in Dalmatiā perflat: & obnoxius calabro austro: qui a septētrione boreā: a meridie austrum habet. Exit in undas: cū ambitu adriatici: nā ibi linguā facit. ubi situm est brundusium: per hæc loca classis Cæ. transitura erat.

Ipse petit trepidam tutus sine milite romā
Iam doctā seruire togæ. populoq; p̄canti
Sicet indulgens summū dictator honorē
Contigit. & latos fecit se consule fastos.
Nāq; oēs uoces p̄ quas iam tpe tanto
Mentimur dñs hæc primū repperit atas.
Qua sibi ne ferri ius ullum cæsar abesset
Aufonias uoluit gladiis miscere secures.
Addidit & fasces aquilis. & nomen inane
Imperii rapiens. signauit tpa digna
Mœsta nota. nā quo meli⁹ pharsalic⁹ ann⁹
Cōsule notus erit. fingit solemnia campus
Et non admisse dirimit suffragia plæbis.
Decantatq; tribus. & uana uersat in urna:
Nec cœlū seruare licet. tōat augure surdo.

quia. Fingit solēnia: fingit cōitia nō facit uere. Dirimit suffragia: diuidit fautores. Admissæ: ad suffragiū & paucis morē cōitiorū cōplectit. Decātat. noiatim citat. Tribus noia tribuū. Vana. qā ppl̄s ifreqns erat: & fingebat se ex oīum cōsensu creare magr̄at⁹. Nec cœlū: & quāq; sine auspicio magr̄at⁹ creati nō solerēt: tñ n̄ obseruabāt tonitrua aues p̄spera: eē auspicia mētiebat. Surdo: dissimulat audire nā tonāte & fulmināte ioue cōitia h̄ri fas n̄ erat q̄ Ci. philippica quita his uerbis docet ioue. n. tonāte cū. p. r. agi n̄ eē fas q̄s ignorat.

COMNIBO. Ipse petit: historia hoc habet: de uictis Petreo & Afranio: p̄ cōpositis puincia rebus Cæ. primū uenit in Teraconē: & eo legatōes undiq; ad Cæ. cōuenerūt qb⁹ expeditis: rediit massiliā quæ iā de uicta erat (ut supradictū ē) ipositoq; duarū legionū præsidio reliquas copias in italia misit: ipse uero audita lege lacta de dictatura a. M. Lepido prætor: sc̄m se eē dictatorē Ro. p̄ficiscit: & ipso dictatore h̄ntē cōitia creati sunt cōsules: prior ipse dictator: deinde. P. Seruilius collega: Tutus sine milite. qā iā nullus erat i italia exercit⁹ quē metueret: immo oīa imperio Cæ. in italia parebāt. Iā doctā seruire togæ idest trāquilitati. nā ex quo Pō. discesserat oīa Cæ. occupauerat: iō quasi oblita erat libertatis: & nemo audebat resistere Cæ. Dictator. Cæ. quia ante a. M. Lepido lege lata dictator dictus erat. Sūmū honorē idest cōsulatū: quia ex dictatore cōsul factus est Cæ. Appianus at dicit q̄ Cæ. seditōe apud placentiā sedata Ro. reuersus est trepidante adhuc ppl̄o: neq; se senatu aut cōsule illū eligente. seipm̄ ductatorē noiauit. uerū siue ut inuidiā dilueret: siue q̄ magistratu minime indigeret: p̄ undecim solū dies illi præfuit: se cōsulē in futurū designauit. P. quoq; Seruiliū. Isauriū collegā sibi assumpsit. M. Lepidū in iberia. i. Sicilia Aulū Albinū. In Sardinia Sextū Peduceū delegauit. Gallia nuper adeptæ deciū Brutū præsidere iussit Deniq; ciuibus cōfectis oīb⁹ Ro. regressus Cæ. appellat⁹ est pater p̄riæ & dictator in oēm uitā electus cōsulq; ad deceniū corpus eius sacrum & intemeratū habitū. Suetonius uero dicit cōtinuū cōsulatū recepisse p̄petuā dictaturā præfecturāq; morū super prænomē imperatoris cognomē patris patriæ statuā inter reges eminentiorē locū i Orchestra: & alia ampliora et hūano fastigio decerni sibi passus est sedē aureā in curia: tēpla & aras & simulacra iuxta deos. Indulgēs ppl̄o: quia Cæ. quasi simulabat se nolle accipere cōsulatū. Precāti: quia populus precabat cōsulatum sibi ut sumeret. Indulgens. idest faciens hāc grām ppl̄o. Lætos fastos: fasti libri erant: in quibus magistratus oēs scribebant: præcipue cōsulū. Nāq; oēs uoces. hoc tps quo Cæsar cōsulatū accepit fuit principiū Vt falsis nominibus imperatores Ro. appellarentur: cum reges sint. Immo uero tyrāni appellādi: nō cōsules nō prætores cū Imperatores: nō leuis esse uideat: tñ grauis atq; molesta res est ipsi: enim tyrāni omnia libidine sua faciebāt tunc primū inquit huiusmodi noia inuenta sunt qbus dños atq; tyrānos falso appellamus: Quasi. ne. qā Imperatoriæ dignitati miscuit cōsulatū & oēs dignitates. Gladiis ar. quæ ppria sunt imperatorū: nā iperatores pprie dicunt q̄ exercitib⁹ p̄ sunt. q̄q; corrupto uocabulo dicant: q̄ terrarū orbi iperēt. Reppit atas ex eo tpe primū icēperūt appellari dñi. Ferri. militū q̄ sūt arma ipatorū. Aufonias secures i. cōsulare dignitatē q̄ pacifica eē solet. Gladiis. i. ar. militū: q̄ sub ipatore cōstituūt. Addidit & fasces aqlis militarib⁹ isignib⁹ addidit fasces q̄ sunt cōsularia isignia. Nō ē inane: qā n̄ legitie fact⁹ erat iperator qñ secū dū leges fact⁹ erat cōsul iperii. Digna nota. f. cōsulat⁹ notā tporū Cæ. cōsulatū appellat. i. maculā & ifamiā. Nam quo melius consule talem enim tunc consulem po. ro. accepit ut exercitū simul cum libertate amitte

SVLPI. Ipse petit: Cōposita seditōe ad placetiā Cæ. Ro. se cōtulit: & cū nec senat⁹ nec cōsul ipm̄ eligeret seipm̄ dictatorē nomiauit: ut scribit Appian⁹: Sed dictaturā ultra dies nō gessit undecim. inde cōsulē se creauit Pō. q̄ Isauricū collegā sibi assumpsit: Prætores i puincias misit. M. Lepidū in iberiā. Albinū in Sicilia Peduceū in Sardinia. Decimū uero brutū Gallia præfecit & collatis multis in ppl̄m beneficiis brūdusiū iter arripuit. Togæ: ipsi Cæ. inermi & uim nō inferēti. Populoq; precanti: ironia ē nā Cæ. scribit se apud Massiliā cognouisse legē de dictatore latā seq; dictatorem a M. Lepido dictū. Indulgēs obtēperās. Lætos: ironia. Nāq; cōfirmat ironiā. Oēs uoces: ut sunt diuus: iperator Augustus: Pater p̄riæ: fundator getis. &c. Dñs: tyrānis. Qua: ætate ut plenā Cæ. ptātem h̄ret. Gladiis secures: cōsulatū tyrānidi. Fasces aquilis: cōsulatū imperio. Imperatores enim aquilas gerunt & arma cōsules fasces & secures. Inane: uanū nā re uera is impator dñ nō qui: tyrānus est sed qui uictori exercitui præest Mœsta: pp̄ seruitutē & bella ciuilia. Nota digna signo cōuenienti & apto: q̄ se cōsule facta est cedes pharsalica. Cāpus. ppl̄s ad martiū cāpū cōueniens methony

ret. Pharsalicus annus: quo in pharsalia pugna ciuilis gesta est. & simul cū exercitu Romano libertas periit. Not⁹ erat: dignus cōsulatu Cæsar erat quo cōsule tāta clades ingrueret: Fingit solēnia: incipit oñdere quō nō fm̄ leges fact⁹ erat cōsul. Solēnia. i. cōitia solēniter idiēta. Suffragia: uidelicet equitū & senatorū. Decātatq; trib⁹: idest p̄ præconē iubet citari trib⁹: nā præcōes decātar̄ uidebāt cū noiātim trib⁹ citabāt. Vana: q̄a ppl̄s infrequens erat: Vrna: in urnā enī cōniciebant̄ sortes trigintaquinq; tribuū & p̄ mixtis in urnā fortibus. deinde singulæ excipiebant̄. & cuius prima fors educeret̄ illa primū citabat̄. cœlū seruare: idest aues & signa cœli nō licet inquit auspiciū capere: quia mos erat Rōanorū: ut nec publice nec priuate quicquā faceret nisi prius captis auspiciis ergo nō licet cape auspiciū q̄a nulli erāt augures: Augure surdo: q̄a ēt si augur aliq; esset dissimulabat se audire tōitruū aduersa significātē: & quīs aduersæ aues essent iurabat ramē bonas aues apparuisse: quæ cōsulē Cæsare admitteret̄.

¶ SVLPI. Et læte iurāt aues: & cū apparuisset mali augurii bubo iurabāt auspices felicia se auspicia hūisse nā lecti magistrat⁹ nisi ab augurib⁹ approbarent̄ priuabant̄ inde ex illo tpe. Potestas: cōsularis. Potestas iuris inops: oppræssa ui: n̄ defensa: & quæ nequit dignitatē suā retinere. I m̄ t̄m̄mō iō iquit cōsules creati sūt ut tpa signari possent. Mēstruus: mēstruū appellat q̄a t̄m̄ uno mense idest decēbri durauit collega Cæ. Numē: iuppiter latialis: Iliacæ: troianæ: Haud mēritū: in dignū q̄a latiū cui præerat in pristina libertate nō seruauit. Sacra solēnia: festa quæ quot annis celebrant̄.

Latinas cōfectas: sacra & ferias finitas. Flāmisera: ferebant enim numina noctu cū iret̄ sacrificatū Piger: nō satis arans. Arua: prata quorū sectæ herbe rastris colligunt̄. Inerti. quæ nullo labore nascit̄. Ocior & cœli: hyperbole ad celeritatē indicādā. Cœli flāma: fulmie Tygride foeta: quadrupede illa que peperit. Tunc ue locissima ē: & uenatorē quæ catulos se absente rapuit p̄secuta ubi illos ab eo obiectos reportauit in lustra fugientē depræhendit & lacerat nisi flumine phibeat̄ ut plinius scribit. Minoia: tecta: hoc iō q̄a cretenses brundusiū ædificauerunt. Clausas: nō nauigabiles maria enī Vegetio auctore claudi dicunt̄ e die tercio iduum nouēbris usq; in diē sextū iduum martii. Brumalib⁹: hyemalibus: nā brumæ tpe brundusiū uenit: & pridie nouas Ianuarias naues soluit. Sidere hiberno: tempestate hyemali. Ducī: Cæ. Tēpora: occasionē arripiēdi belli ut minus ab hoste læderet̄ & plus ipse nil suspicantib⁹

noce re posset. Hæsisse. distrahi & tardari: Vel nō felicib⁹: ēt infelicib⁹ quibuscūq; & pōpeianis nō mō sibi cui fata fauebāt. Robore a: animi firmitudine & audacia. Sic hm̄i uerbis. Fortius: suadet uernos uetos nō expectādos & nūc in hyeme nauigādū: q̄a uenti plus durāt & hostes minus nocere p̄nt & plus lædi tale nil suspicantes. Vtiē at̄ cōfirmatōe & consuratōe cū cōclusiōe. Tenent cœlū: durant in aere. Incōstātia ueris: Ver enim nunc serenū nunc turbatū est nec seruat in ulla tempestate cōstantiam.

¶ OMNIBO. Lætæ. felices. Bubone sinistro mala significātē siue uolatu: siue cantu auguriū dabat: nāq; (ut ait Plinius) (Bubo funebris: & maxime abominat⁹ publicis præcipue auspiciis. Inde perit. primū & ex eo tpe perire cœpit consulatus. Inde ex eo quod contra leges occupasset magistratū Cæ. Iuris inops potestatis cum Cæsar omnia foret. Noie tps: quia tps denominabat̄ a consulibus. Noie: ut in fastis cripti cōsules tpa denotent. Menstruus consul. idest qui uno mense t̄m̄ duraret: quia extremo anni mense creabat̄. Nec nō iliacæ: dicit ppl̄m fecisse latiali ioui sacra. tametsi n̄ mereret̄ & reddit cām q̄a pmiserat ut latiū subigereet̄ a Cæsare: hæc sacrificia latialia dicebant̄: eo qd̄ ex omni latio ad hæc sacra cōueniebāt: Solēnia: idest latias Numē iliacæ albæ: latialis iuppiter iō latialis dī: q̄a præsit albæ q̄ primus cōdidit Ascanius Aenææ & lauinæ filius ubi latialis iouis in medio tēplū cōdidit: ubi latinæ solemnia sacra Ioui iſtituta sunt. Latinæ feriae (ut refert Varro) a latinis ppl̄s dictæ q̄b⁹ ex Albo mōte ex sacris carnē peterē fuit ius cū Romanis. indicebant̄ at̄ latinæ quū noui cōsules magratū inibāt. Flāmisera nocte: q̄a nocte sacra fiebāt: iō faces gerebāt: Inde rapit cursus: hæc ubi fecit Cæsar ipse Brūdusiū nauigauit: quo classē suā cōueniē iusserat. Rapit cursus: sp̄ Cæsari celeritatē tribuit. Lōgissimas: enī uias (ut refert Suetonius) incredibili celeritate confecit expeditus meritoria rhedacentena passuū milia in singulos dies: si flumina moraretur nando trahens: uel ini xus influis utribus: ut sæpe nuncios de se præuenerit. Piger apulus: quia piger ideo foecunditate ociosus: quia sine labore sponte sua segetem producit. Inerti herbæ: quæ sine agricolarum labore nascitur. Ocior cœli flam. idest uelociter fulmine. Foeta: quæ peperit. Clausas: tantum frigus fuerat: ut omnia glacie obdu

Et læte iurantur aues bubone sinistro.

Inde perit primū quōdā uenerāda potestas

Iuris inops. tantū careat ne nomine tēpus

Menstru⁹ in fastos distinguit sæcula cōsul

Nec nō iliacæ numen quod præsidet albæ

Haud meritū latio solēnia sacra subactō

Vidit flammifera cōfectas nocte latinas

Inde rapit cursus. & q̄ piger appulus arua

Deseruit rastris. & inerti tradidit herbæ.

Ocior & cœli flammis & tygride foeta.

Transcurrit curuiq; tenens minoia tecta

Brūdusiū: clausas uentis brūalibus undas

Inuenit & pauidas hyberno sidere classes

Turpe duci uisum est rapiēdi tēpora belli

In segnes hæsisse moras portuq; teneri

Dū pateat tutū uel nō foelicibus æquor

Expertes animos pelagi sic robo^r cōplet

Fortius hyberni flatus cœlumq; fretumq;

Quū cœpere tenēt q̄ quos incūber̄ certos

Perfida nubiferi uetat inconstantia ueris

ēta essent adeo at nauigare nō possent. Minima tecta: nā a Cretensib⁹: qui a cnofo cū Theseo discesserunt habitatū fuit brundusiū: Vndas: quia in littore conditū est brundusiū. Clausas undas brundusii. quia. in angustum orbem ubi mare cōuoluit. Clausas: cōgelatas: si de mari: referendū est ad uētos: quia nauigatio maris clausa dī cum uenti sunt aduersi. Turpe uisum duci: dicit Cæ. nō potuisse hāc morā pati: dū mare q̄esce- ret sed milites suos adhortat⁹ est: ut se freto. committerent. Rapiendi: festinādi. Vel nō felicib⁹: donec mare trāquilum efficeret: ut et infelices per id tuto nauigare possent. Robore: audacia & fortitudine animi. Forti⁹ hyberni: hec oratio habet suasionem: ergo in deliberatio genere cōstitutam intelligim⁹: suadet enī militib⁹ ut nauigare uelint: nec perturbationem maris timere. Suasio at ab honesto ab utili: a facili: a iocundo: a necessario sumit: Arguit primū a partib⁹ prudentiæ: quæ in tres diuidit. in memoriam: prouidentiam: intelligentiam. Arguit ab intelligentia. ostendit enim se peritum esse maris & uentorum: quia uidelicet sit tutius nauigare flante Aquilone tpe hyemis quā uernis uentis: quia aquilo perdurare solet uerni uero permutari. Forti⁹ hyberni: hyemalib⁹ nos indigem⁹ uentis perseuerantib⁹: sed hyberni uenti magis durant q̄ uerni ergo speranda est bona nobis nauigatio. Incumbere. insistere certos.

Nec maris āfract⁹ lustrādaq; littora nobis
Sed recti fluctus soloq; aquilone secandi
Hic utinam curuet summi carchesia mali
Incubatq; furens & graia ad mœnia p̄flet
Nec pompeiani pheacum e littore toto
Languida iactatis cōpræhēdāt carbasa rēis
Rumpite quæ retinēt foelices uincula p̄ras
Iamdudū nubes & sæuas perdimus undas
Sidera priā soli phœbo labente sub undas
Exierant. & luna suas iam fecerat umbras
Cum pariter soluere rates totosq; rudētes
Laxauere sinus. & flexo nauita cornu
Obliquat leuo pede carbasa. sumaq; pādēs
Suppara uelorum. perituras colligit auras
Ut primū leuior propellere linthea uentus
Incipit. exiguūq; timēt. mox reddita malo

secare pedē. Vento at a sinistra flante quo recta nauigatione uti possum⁹ funē & uella in dextram conuertimus & sic contra. Suppara: linthea quāquā p uestimento puellari lineo pprie poni supra docuim⁹. Perituras: non uahementes & breui cessaturas. Propellere linthea: impellere uella. Exiguū: pro aduerbio nomen. Reddita malo: nā quū plena nō sunt & acri uento nō impellunt in malum redeunt:

COMNIBO. Nec maris: amfractus præterea nō requirim⁹ uerita tē uentorū: sicut faciunt qui mare circunueniunt: sed ex directo nauigantes solo aquilone in graciā perferri possum⁹. Amfractus: circuit⁹: Hic utinā: ut hic Aquilo diutius duret. Curuet: adeo impetuose p̄flet. ut malū nauis inclinēt. Carchesia hanc uulgo nauē appellant: quæ in summo mali posita est: est etiam genus poculi. Ferens. uahementer spirans. Ne Pompeiani. reddit rōnē cur optet aqlonē uahementi⁹ spirare: quia rates erant p littora pheacū ubi classis pōpeiana cōstiterat: metuebat igiē ne uent⁹ deficeret & naues in medio mari cōtinerent & a Pōpeianis ca- perent: in hoc mari naufragiū fecit Vlyxes: cū in graciā p̄fisceret. Languida deficiente uento. R hemis: ne ipsi themis nostras circunueniunt. Rumpite quæ: ergo dū uobis fauent uenti: soluite naues. Iamdudū nubes: nunqd sentitis nebulosum hoc tps & uentosum uobis ppriū esse. Sæua: quæ sæuæ uident. Sydera priā poli: hac psuasionē animos militū Cæsar erexit ut se in trepidos mari cōmitteret: describit tps nauigatiōis dicit enim principiū noctis fuisse. Prima sidera poli: occidente sole statim uersper priā stella apparuit. Suas umbras. idest noctē: iā luna exorta erat sicut lux ppria solis dī: ita umbræ sunt lunæ: Totosq; rudentes: quæ cū carbasa intendere uolunt rudentes intendunt: ut antenna sublata uenti uella implere possint. Rudētes: funes quib⁹ intendit uelū. Et flexo nauita cornu obliquat leuo pede: expressit gestum nauitæ: tum cum soluta uella aperit tenso rudente. Vella obliqua leuo pede: ut Virgilius Vna omnes fecere pedem. idest una oēs intenderunt funem. Leuo pede. quo intenso statim aperta sunt uella: Pes autem funis est quo uelum tendit Cattullus: Siue utrunq; iuppiter simul secundus incidisset in pedem. Cornu. scilicet antennarum: quæ tanquam cornu sunt in summo malo. Supparus: est linteum fœmorale. est etiam uestimētum puellare quod si- bucula dī hic & alibi accipit p summa uelorum parte: quæ rugosa est. Summa: summas partes significat se- cūdos habuisse uentos. Ut primū: statim inqt uenti cessauere & destitutæ sunt in medio mari naues. Exiguū:

SVPPPI. Nec maris: argumentū a facili. Amfract⁹ flexus circuit⁹. Lustranda: circundanda. Recti flu. ma- re quāquam rectæ undæ dicunt quæ puppim feriunt obliquo uero quæ latus nauigii. Carchesia: summita- tes & ppugnacula in summo malo: & foramina quæ funes recipiunt quandoq; etiam: pro poculis ponit. Curuet: præ uahementia inclinēt. Incumbat: superue- niat & perseueret: Furens: uahemens: uel ferens pro- sper: P̄flet: ad finē flet & perducit nos ad littora gra- ia. Pompeiani: classis quæ est in Corcyra pheacū priā Carbasa languida: naues nostras nō impulsas a uentis iactatis remis: remigando quia triremes habent. Car- basa: uella pars pro toto: Iamdudum: iam diu Perdim⁹ amittim⁹ quia non nauigam⁹: & frustra nobis p̄desse conant ut occulti quo uolum⁹ celeriter perueniam⁹: Sidera: habita cōcione huiusmodi Cæ. uniuersus exer- cit⁹ conclamauit quæcūq; iuberet se esse paratum. im- positis ergo septem legionib⁹ in classē ire cœpit. Prima sidera: uespera indicat cronographia. Labente occidente. Fecerat umbrā: nō lucebat ampli⁹ nā occi- derat. Rudentes: tracti & adducti funes. Laxauere si- nus: dilatauere uella. Flexo cornu. antēnarū ligno. Ob- liquat: in obliquum opponit: Leuo pede: sinistro fune quo uelū tendit græci πωλα dicunt. Vir. una oēs

pro exigue: unum sequitur ex reliquo: nam quia leuior spirat uentus: ideo parum tumescabant uela:
 SVLPI. Nō ualet: desinit flare. Ligata torpor harentia & immota quiete & tranquillitate. Iacent: nō fluunt. Pigrius immotis: hanc maris tranquillitatē paludibus & euxinio gelu astricto meotidi comparat. Immotis. quietis pigris. Bosphor⁹. bosphori sunt duo angustissima freta quorū alter cymmericus appellat⁹ estq; inter meothidē & euxinū cōtra europe pricipiū de quo Ouidius. Bosphor⁹ & tanais superant scythicaeq; paludes. Alter thracius pontici maris pars prope bizantiū qui est inter euxinū & ppontidē. ponit ergo bosphorū p euxinio. Stat iners: non mouet. Hister danubius qui per septē hostia exit in pontū. Mare: euxinū ipsum Comprimit: cōstringit retinet: Nec peruia: id est equites nō rumpunt gelu ipsius maris per quod eunt nauigia & uela. Orbita: rota cur⁹ & ei⁹ uestigiū ut ait Asconius dicit⁹ & orbit⁹ adiectiuū ut mot⁹ orbit⁹ apud Varonem. Bessi po. ad hēmū monte qui ob latrocinia latro uocat⁹: Migrantis. discedētib⁹ euntis. Meotida. paludem in scythia quam efficit Tanais & cōgelat⁹ sicut euxinū. Latente. quia sub gelu est. Sæua: magna. Ignaua stagna: mare trāglū. Mœsto. p̄fundo: mari pigro. Veluti deserta natura rigente: tanquā relicta a natura qua: nunc rigere & se nō mouere uidet. Cessant. non mouet Vices: officiū cursum. Nec uibrat: cōmeat fluit Tremat: concutiē ui. Imagine solis: nec concitat⁹ ui lunæ cui⁹ certis temporib⁹ acri⁹ commouet. Fixa: imota. Patuere: exposita fuere. Illinc: ab hostib⁹. Et motura tonsis æquora: nauigaturæ remigando: Hinc. ex altera parte. Langore profundū: maris tranquillitate. Fames: non enim habebant dierum pluriū comēatū. Noua uota: ut tempestas. maxima concitare⁹ qua i teras aquilas propellerent. Dum dummodo. Executiat: commoueat se. Torpentibus stagnis: tranquillo æquore. Et sit mare: & agite⁹ undā solito more. Minæ undarum: inditia tempestatis. Languente cœlo. nō flātib⁹ uentis. Naufragii: periculosa tempestatis. Iubar: lucifer stela. Extulit diē læsum nube: eduxit nubiliū diē qa summo ad imū mare concitauit. Mouit euraunia: aut enim tremuerunt aut cū naues a uentis impellerentur moueri uideant⁹. Ceraunia epyri montes a crebris fulminib⁹ dicti κεραυνος enim fulmē significat.
 OMNIBO. Terra relicta: quia iam a littore in mare mediū deduxerant naues. Ligata: cōpressā. Alto torpore. quia nil mouebantur. Sic stat: per similitudinem oñdit quō mare immobile constituerat dicit enī non aliter mare stabat immotum q̄ scythia pal⁹ Meotis cum glaciæ astricta fuerit. nam geluacri adeo præmitur Meotis ut iter transmeantib⁹ facile præbeant: eodem mō de mari dicit: duæ similitudines sunt prior de Bosphoro: secunda de meoti bina aut sunt bosphora: unū quod cimmericū appellat⁹ quasi cimbricū (ut refert Strabo) græcorum lingua cimerii Cimbri nominant⁹: hi ad paludem usq; meotim militiam agitarūt alterum uero thracium Bosphorū est appellatū fm fabulas. Iuppiter in forma bouis Europā ea transtulisse dī. Vnde bosphor⁹ a βόσσος bos: & Δορῆω: fero uel a πειρῶω trāfferō: circa at margins meotides diuersi populi habitant qui sæpe gelu stringente paludē. non aliter q̄ per continente solent. Ister: danubi⁹: significat frigoris uahementiā: quæ tanta est ut danubiū celeriter cruentem plærūq; inglaciet. Ferē enī (ut lib. iii. refert Strabo) ister ab occasu in ortum & in euxinū pontum a sinistra relinquens Germaniam oēm: incipientem a rheno: gericūq; totum: & quod est Tyrengetarum & Bastarnorum atque Sauromatarū usq; ad flu. Tanaim. lacumq; Meotidem a dextra uero Thraciā oēm & illyricum reliquamq; ultimā græciā. Gelu: quin cēt maris unda. gela⁹: quod est mirandum. Frangit eques: scilicet ungula cornipedum: Meotida bessi: nam circa margins Meotis habitant diuersi populi: inter quos & bessi: Strabo libro. vii. refert. Bessos magna ex pte montem Aemum diuidentē mediam Thraciam incollere: & latrones uocari pp latrocinandū. Migrantis. huc & illuc & ultro citroque trāseuntis. Latente: sub glaciæ. Sæua quies: scilicet erat. respexit ad uoluntatem Cæsaris nam quam tranquillitatem ceteri optant: hanc Cæsar abominabatur. Mœsto. pro quod mœstum reddebat Cæsarem: iacentis: immotæ aquæ. Veluti deserta regēte æquora natura: mare inquit perstabat immotū quasi ipsius maris natura mutata esset: nam mare continue flusum paritet atq; refluxum patitur. Vices: uicissitudines quas ab initio habuit & flusus & refluxus. Commeat: ultro citro

In mediam cecidere ratem terraq; relicta.
 Nō ualet ipsa sequi puppes q̄ uexerat aura
 Aequora lenta iacent alto torpore ligata:
 Pigrius immotis hæserē paludibus undæ.
 Sic statiers scythicas astrigēs bosphorū das
 Cum glaciæ retinēte fretū nō impulit ister
 Immēsū q; gelu tegit⁹ mare. cōprimit unda
 Deprændit quascūq; rates. nec peruia uelis
 Aequora frāgit⁹ eqs fluctuq; latēte sonātē
 Orbita migrantis scindit meotida bessi.
 Sæua quies pelagi. mœstoq; ignaua p̄fundo
 Stagna iacētis aquæ. ueluti deserta rigente
 Aequora natura cessant. p̄tusq; uetustas
 Oblitus seruare uices. non comēat æstu
 Nō horroī tremat. nō solis imagine uibrat
 Calibus inumeris fixæ patuere carinæ.
 Illinc infestæ classes. & inertia tonsis
 Aequora motura grauis hinc lāgor p̄fudi
 Obsessis uētura fames. noua uota timori
 Sunt inuēta nouo. fluct⁹ nimiasq; precari
 Ventorum uires. dum se torpentib⁹ unda
 Executiat stagnis. & sit mare. nubila nusquā
 Vndarumq; minæ. cœlo languente fretuq;
 Naufragi spes oīs abit. sed nocte fugata
 Læsum nube diē iubar extulit. imaq; scnsim
 Concusit pelagi. mouitq; ceraunia nautis.

QVINTVS.

q: quia nūc feruet æstus nec deficit. Horroꝝ: scilicet uentōꝝ. Solis imagine. idest luna unde etiā solis soror dī. Casibus innumeris: mare ita erat trāquillū: ut nec uētis ullis: nec syderibus: aut uarietate: unda in ullam: ptem moueret: & stagni potius q̄ maris specie præberet. Fixæ: stabiles. Classēs: scilicet pom. quæ littora & port⁹ obsidebāt. Inertia tonfis: q̄a uelis nauigabāt cæ. naues mouere nō poterāt: at uero pō. remis naues im pellebāt. Tonfis remis: a tōdēdis undis. Grauis: intollerabilis. Lāgore. imobilitate maris. Noua uota timo ri: qui ī medio maris sunt tranquillitātē exoptāt: hi uero tēpestatē: q̄a si uent⁹ uāhementior fuisset ita se posse existimabāt piculum euadere ergo noua uota nouus ē timor: ne ppter trāquilitatē maris deprehenderent ab hostibus. Ventorū uires: ut uentus incūberet uehemētior qui solet a nautis timeri. Nimias uāhemētes: nihil recusabāt: nō tēpestatē: nō uētos uāhemētes: dūmodo possent exire. Excutiat: idest eripiat. Et sit ma re. idest sit natura maris qd̄ semp agitat & fluctuat. Spes omnis: qd̄ ali metuūt: illi sperabāt. Naufragi: idest tēpestatis. Cælo lāguente: q̄a uentus nullus erat. Nocte fugata: idest nocte præterita. Iubar: splēdor solis. Læsum: idest obscuratū: quia nō serenus exortus est dies. Ceraunia: p̄montoriū epyri in angustiis adriatici sinus nā ibi incipit epirus unde dictum est acroceraunō q̄ frequētib⁹ infestē fulminibus nā ακροσ monte significat: & κέραυνοσ flumē. Ceraunia: idest mouit fulmina quibus apta sunt acroceraunia: hoc non pla cet quia hyemis tps erat: quo fulmina nō cadunt. Sed mouit ceraunia. idest admouit ceraunia ad cōspectū nautarū orto enim sole uiderunt eos mōtes uel mouit quia tremente pelago: ceraunia uidebant moueri.

Inde rapi cœper rates. atq; æquora classem
Curua sequi. quæ iā uēto fluctuq; secundo
Lapsa palestinas uncis cōfixit arenas
Prima duces uidit iunctis consistere castris
Tell⁹. quā uolucer gēus⁹ quā molior ap̄sus
Circuerit ripis. ap̄so gestare carinam
Causa palus leni quam fallēs eggerit unda
At gēosū nūc sole niues nūc hymbre solutæ
Præcipitant. neuter longo se gurgite lassat
Sed minimum terræ uicino littore nouit
Hoc fortūa loco tantæ duo nomina famæ
Composuit. miseriq; fuit spes irrita mundi
Posse duces parua campi statioe dirēptos
Admotū damnañ nefas. nā cerneñ uultus
Et uoces audire datur. multosq; per annos

¶ SVLPI. Rapi. uāhemēter impelli. Curua: flexuo sa & fluctuosa nā undæ curuæ sunt: Sequi: impellere. Lapsa: discurrens & agitata. Vncis: anchoris. prope ori cū: Palestinas: epiroticas palestini ī siria adidumeā po puli sunt a qbus loc⁹ in epyro paleste dicitur eo quod geminæ colūbæ fatidicæ e syria in dodonā uolauerūt quæ palestinæ sunt appellatæ ibi erat inferni hostiū & furiarū tēplū esse ferebat. Vñ palestinas deas futuras intelligimus. Ouidius quarto fastorū. Sæpe palestinas iurat adesse deas. Perueit aut cæ. postridie q̄ soluit ad eū locū q̄ paleste appellat nact⁹ getā stationē: cū oēs portus metueret quos teneri ab aduersariis arbitrabat ibi nauibus oibus ad unā incolumibus milites exposuit & naues eadē nocte brundisiū remisit p̄ fusium cale num ut reliquæ legiōes equitatusq; trāsportari possēt Sed a bibulo qui corycæ erat circiter. xxx. captæ cum nautis & dñis cōbusta: sūt cæ. uero orico cui Torqua tus præerat recepto & inde appollonia Dyrrhachyū uersus iter arripuit. Quib⁹ auditis pō. qui tunc in cā pania erat magna celeritate prior puenit: & positus ad ap̄sum fluuiū castris sub pellib⁹ ut cæ. uicinus faciebat hyemare cōstituit. lūctis. uicinis. Gēosus: epyri fluui⁹

quæ a Dyrrhachio in thessaliā euntes iueniūt. Ap̄sus: macedonū fluuius quē si pecudes biberint nigros pa riunt foetus. Mollis: lenis cursus. Ap̄so gestare: ap̄sum nauigabile facit palus uicina quæ in ipsū leiter īfluēs auget. Fallēs: nō enī uideñ ipsam emitter: Eggerit: uacuat emittit educit. Gēosū: q̄ torrētior ē: Hymbre: plu uis. Lassat. defatigat q̄a stati ī mare effluūt. Gurgite: cursu aquæ. Hoc fortūa loco: huc inqt puenē tati du ces quos qdē sperauit mūdus ab armis pp̄ uicinitatē posse desistere. nā ex quo iulia suo cū partu est mortua nūq̄ pp̄inquis uidit pō. cæ. nisi quū fuit sibi eius caput oblatū. Cōposuit: cōtulit cōiūxit: Nomina duo cæ. pō. Dirēptos: separatos. Statōes: spacio ī quo stari possēt. Nefas. scelus belli ciuili ante oculos positū.

¶ COMNIBO. Inde rapi: sub hac mutationē cœli & aeris: Rapi: a uentis. Curua: insinuata: scilicet uētis. Aequora classem: pōt esse hypallage. idest classis cœpit sequi æquora. Secundo: bis intelligit & secundo uē to. & secundo fluctu: quia puppe uentus stabat. Lapsa. idest celeriter curens. Confixit uncis. idest anchoris Harenas palestinas: in epyro iuxta orico locus est paleste appellatus: in quē nunc descendit e nauibus cæ. quod ē in cōmentariis legit cōmendatis. Pultridie inquit terrā attigit græcorū saxa inter: & alia loca peri culosa: quietā nactus stationē & portus oēs timens: quos teneri ab aduersariis arbitrabat ad eum locū quæ palestina appellat omnibus nauibus ad unā incolumibus milites exposuit. quanuis in deprauatis: pharsalia legat. a paleste igit fit palestinus. Sic ouidius de fastis palestinas deas appellat. Est et palestina regio cōter mina syriæ. Gēosus flu. est epyri. Ap̄sus flu. alter epyri qui medi⁹ erat inter castra cæ. & pō. Ap̄so gestare cæ. & cum per se uterq; annis non sufficeret sustinē naues humilitate aquarum uterq; adiūt⁹ est: ille palude ui cina. Hic uero niuib⁹: quæ de montib⁹ propinquis soluebant. Fallens leni unda: quia uix cursus deprehen ditur. Vnum sequit ex reliquo quia leni unda influit ideo fallens. Præcipitant: uelocem faciunt. Littore. s. palestini maris. Nouit: quia paruū terræ spaciū labit. Hoc fortuna uoluit: ut hi duo duces nobilissimi quo rum fama totum orbē impleuerat castra directa ponerēt. Miseriq; fuit: quia pp̄inqui erant. miseri homines sperarūt illos posse ciuili belli nefas cognoscere & cognitū relinquere: sed spes hæc irrita fuit: quia in ppo suo perstiterūt. Admotū nā: quia quanto propinquoꝝ erant tanto clarius ciuili belli nefas cognoscebāt

quando inquit remotiores erant: si in proposito belli ciuili gerendi perstiterunt: ueniã mereant quia nefas nō cognoscerent: at uero cū nunc ita ppinqui essent ut alter alterū inspiceret: uituperatione carebant. Di-
remptos diuifos. Parua statōe: paruo interstitio & spacio. Multosq; p̄ ānos: postq̄ i m̄rimoniū filiã suã iuliã
Cæsar dederat Pōpeio: nūq̄ tā ppe te uidit. q̄ hoc loco Pōpei: nisi in ægypto cū caput tuū Cæ. oblatū est a
rege Ptolomeo: tūc ppinqui te uidit sed mortuū.

¶ SVLPI. Pignora sanguinis infausti: affinitatē iſe
licis filiæ. Nepotis. fœtus immaturi: nã iulia Pompei
uxor consternata ac dolore quod Pōpei uestis: e comi
tiis ædilitiis cruore plena domū emittere coacta periit
ut diximus supra. In arena niliaca: i ægypto ibi tuū ca
put aspexit. Cæsar: illico manū cū hoste Cæsar con
seruiffet si omnis copias habuiffet. Tardior igit̄ aduē
tus Antonii quē Brūdusii reliquerat remorabat̄ q̄ sæ
penumero accitus & metu hostiū & tempestate phibe
bat̄. Partes: copias. Relictæ: brundusii. Attonitā ni
mis intentam. Moras: cessationem prælii & cedis.
Cunctis armis regionibus methonymia. Meditatus:
qui cogitauerat & ipse bellum ciuile mouere quod po
stea gessit. Sed in mari leucadio ab augusto Octauio
est supatus. Leucada: methonymia leucas p̄ bello: Est
āt leucas oppidum in epyro. Omūdj: uerba Cæsar
quibus antoniū per litteras & nūtiōs accersebat. Cau
sa: nam nisi tu me remoraueris. bello ciuili finis esset impositis. Cursu: celeritate. Summā manū: appositio id
est finē & qui perficias summā enim manū rebus imponere dicimur cū perficimus. Nō rupta. fyrtes libycæ
nos nō separant inquit: sed sumus uicini. Vadosis: non pfundis & quibus inhaerent naues.

¶ OMNIBO. Pignora uincula affinitatis: Sobolē: iulia. Sanguinis infausti: quia in ipso flore iuuentutis
mortua est: nã cum grauida esset & uestes Pōpei conspexisset cruentas quas ille sanguine deturpauerat exi
stimauit Pōpeiū uulneratū fuisse: unde peperit abortiuū: & cū filio cōtinuo mortua ē. Mortēq; nepotis: quia
paulopost filius ex ea natus secutus est matrem. Propius: ppter quā hoc loco. Niliaca arena: ibi sepultus est
Pompeius. Cæ. attonitā. Cæsar ut prope castra constitissent in conspectu hostium pperabat ipse in aciem
ducere milites: sed causa moræ fuit. q̄ ptem sui exercitus reliquerat Brundusii: neq; enim naues exercitum
oēm traicere poterant. Cæ. enim cum exposuiffet in terrā milites eadem nocte naues brundusii remisit: q̄
bus reliquæ legiones & equitatus cū. M. Ant. transportari posset: & huic officio præpositus est iulius Calle
nus legatus: sed diuitius moratus est Anto. quā Cæ. cupiebat: qui spē oēm in celeritate conficiendi ponere
solebat. Verū ut lib. ii. refert Appianus cū Cæ. & Pō. iuxta Dirrhachiū castra posuiffent: Pō. tyrones ad bel
lū instruere suos a Brundusio uenturos expectans Cæ. magna celeritate ad eos mittit: cursumq; accelerare
iubet: nō accedentibus illis: ipse incognito exercitu ad nauigare statuit: utpote q̄ neminē facilius eos adducere
speraret. e cœnaculo discedens corporis sagittatione prætensa amicos epulari suadet deinde priuato habi
tu curru deferē mox nauē ingressus Cæ. nunciū se esse simulat: cætera p̄ seruos facienda edisserit: eo modo
latens nocte potissimū instante cū a uentis agitare mare: seruos gubernatōrē adhortari monet: pperere cur
sum aripiunt: quasi hostes finitimos lateꝝ cuperet gubernator elatis remis p̄ uim fluuium celer exuperat: cū
āt ad hostia & maris aditū puentum esset mare ipsum summis concitatū fluctibus: magno impetu ac turbi
ne cursum intercipit: gubernator ueluti instantibus hostibus per uim conabat̄ euadere: uerū cū nihil p̄fice
ret fatigatus ac desperans tandē clauū emanibus adiicit. Tū Cæ. sublato uelamine ad gubernationē cōuer
sus & intonans: allacri animo & forti aduersum fluctus esto inqt Cæ. quippe & fortunā eius tecū uehis: hac
uoce stupefacti remiges gubernatorq; magna ui nauē educere cōtendunt: ita ut fluuii hostia denuo euade
ret: uento deinde & fluctibus eā extollentibus ad littus tandē uicta compelliē. Instante die cū lux cūcta ap
tiora redderet trepidare cœpere ueluti m̄ifesti futuri hostibus tū Cæ. fortuna accusans q̄ felicitati eius in
uidiffet: nautas retroverti iubet: nauis itaq; aspirante uento facile compulsio fluuiio reddidit. Cæ. igit̄ nō nul
li ob audaciã admirabant̄: quidã querelis p̄secuti sunt. q̄ facinus militari potius q̄ imperatoria laude dignū
esset aggressus. is uero cū ulterius latere non posset: posthumium eius loco ad nauigare iubet: gabinioq; ut
exercitū nauibus adducat imperare: sin id annuat hæc ipsa Anto. præcipere: post Ant. uero Caleno: sin id
oēs negent epistola alia ad exercitū scripta erat uelle se eos supra naues positos posthumio obsequi & in lo
cum quē uentus duceret uela tradere nihil nauibus parcentes: non enim nauibus sed uiris Cæ. opus esse in
hunc modū Cæ. pro ratione fortuna uti deliberauerat. quæ omnia Pō. intercipere festinans in pugnā para
tā ducebat aciē. Iussere: coegerunt quia properabat ipse bellum ciuile statim peragere. Scelerū: mordet sem
per Cæ. Luca. Relictæ: brundusii cū Anto. Attonitā: furentē & in insaniã propemodū cōuersam. Miscen
da. idest committenda quia properabat ipse bellū ciuile conficere quasi attonitus. Iã tū ciuili: ex eo tempore
inquit exercere cœperat Anto. bellū ciuile: quod postea gessit ad leucada promontorium cū Octauio. Me
ditatus: quasi præludia quædam nunc faceret bello ciuili. Leucas: promontorium est epiro: ubi ciuilia bella
gessit Antonius & cleopatra aduersus octauium. Euocat: e Brundusio: Minis: scripserat litteras asperio

res ad antonium Cæsar q̄ ferius cum reliquo exercitu in epyrum ueniret. O mundi. hæc uerba sunt quibus dicit Lucanus illum per litteras uocasse. Causa laborum: quia si uenisses iam omnes labores extincti essent. Tenes: moraris. Superos: nobis fauere uolentes. Acta: expedita. Cursu: celeritate. Rapti belli: ratim gesti: & accelerati: Prospera per fauorem & felicitatem. Non rupta: hæc oratio siue epistola Cæsarum quam habuit ad antonium habet suasionem cum indignatione: ostendit enim illa omnia facilia esse. dūmodo uelit ad se traicere alteram partem exercitus: primum fortunam secum esse dicit: quæ semp sua uota sequi cōsueuerat quod in superioribus ostendit: cum dixit. Sunt cætera cursu acta meo. nunc uero arguit facilitate nauigatōis dic enī breue admodū spaciū ē iter te & nos: nā: ut refert Strabo lib. v. Brūdusio ī trās maritimā ripā nauigatio ē: una qdē ad ceraunia: littusq; deinceps reliquū & Epiri & græciæ: altera in Epidanū: q̄ priā lāguior: nā mille & .d. cc. stad. sunt. Nō rupta uadosis: n̄ sunt inq; tibi nauigādæ syrtes: p̄ q̄s naues plærūq; piclitantē.

Syrtibus incerto libyæ nos diuidit æstu.
 Nūquid ī expto tua credim⁹ arma pfūdo?
 Inq; nouos traheris casus: ignaue uenire
 Te cæsar non ire iubet. prior ipse p̄ hostes
 Percussi medias alieni iuris arenas
 Tu mea castra times peuntia tpa fati
 Conqueror in uētos impendo uota fretūq;
 Neretine dubium cupientes ire p̄ æquor.
 Si bene nota mihi est ad cæsarum arma iuēt⁹
 Naufragio uenisse uolet. iam uoce doloris
 Utendum est. nō ex æquo diuisimus orbē.
 Epyrum cæsarq; tenet totusq; senatus
 Aufoniam tu solus habes his terq; quaterq;
 Vocibus excitum postq̄ cessare uidebat.
 Dum se deesse dies ac nō sibi numia credit
 Sponte p̄ incautas audet tētare latebras:
 Quod iussi timuere fretū temeraria p̄no
 Exptus cessisse deo. fluctusq; uerendos
 Classibus. exigua sperat supare carina
 Soluerat armorū fesses nox lāguida curas
 Parua quies miseris. in quorū pectora sōno

SVLPI. Incerto: quia loca illa nunc mare nunc arena. efficiuntur. Credimus: committimus. In expto. prius enim ipse nauigauit q̄ tu. Venire: sequi. percussi arenas medias: nauigauit mare quod custodiūt & possident inimici: Tempora peuntia: felicem fatōrum occasionem subtrahi nobis. Impedo uota: confuimo desideria mea in maris trāquillitate optanda. Ouidius. in uentis & aqua spes mea tota manet. Cupiētes legiones. Naufragio: etiam cum periculo naufragii faciendi & si certo scirent naues fractum iri. Voce doloris: quam dolor cogit emittere. Ex æquo: in æquas partes. Aufoniam: italiā quæ est nobilior. Excitum: uocatum. postq̄ cessare iubebat: Cessantibus copiis quas subsequi iusserat cum ad accersendas frustra sæpe mississet. nouissime ipse clam noctu paruulum nauigium solus obuoluto capite cōscendit neq; aut quis esset ante detexit aut gubernatorem cedere aduersæ tempestati passus est q̄ pene obrutus fluctibus: hæc trāquillus: plutharchus uero ait Seruili cum habitu tacite ex castris discessisse & per Annium fluuium parua duodecim remotum scapha ad marē fuisse delatum. Se deesse deis: se non sequi fauores deorum prodesse studentiu per incautas tenebras: nocte enim maiori cum periculo nauigabat. Iussi: antoniani. Temeraria: temeritatē. Cessisse: successisse prospere euenisse. pronō deo: fauētī numine. Verendos classibus: metuendos etiam magnis nauib⁹. Soluerat: iam miseri milites somno se derant. In quorum pectora qui profundius dormiunt ob paupertatem paruasq; curas. Nā ductores & principes et in somno sunt inquieti.

OMNIBO. Libyæ: noiatiuus est græcus. Nō rupta: interrupta. Vadosis syrtibus: syrtes a σὺρπὸς trahō. dictæ sunt quia modo trahunt mō emittunt undā. Incerto æstu: q̄a unda aliqñ pfunda est: aliquando sicca. Nunquid: a prudentia nunc arguit: quia dicit se peritū esse hmōi nauigatōis: q̄ pauloante exptus fuerat: an dicere potes me nō ad hāc nauigationē te hortari O Marce Antoni. q̄a piculū maris ignorē nūqd nō expti sumus huius maris picula. Credimus: cōmittimus. Tua arma: exercitū & milites q̄bus pes. Nouos inuistatos: q̄bus nūq̄ antea uersati fuerimus. Nō ire iubet. i. preire: hoc ē iubet se q̄ & nō icipere. Venir. i. seq̄ nauigationē meā. Iuris pōpeiani: nā ī ptate pōpeii tota regio maritima erat. Tu mea ca. ego prior nauigauit: & nō audes in mea castra uenire. Tempora fati. s. secūdi nobis: In uētos. i. uota mea inaniter fundo: nā id spargi dī in uētos: & ī aquas qd frustra dī. Catullus Sed mulier cupida qd dicit amātī: in uēto & rapido scriberē oportet aqua. Ne retine. aī possibili: q̄a posset dicere anto. nō possum uenire: q̄a milites resistūt: imo parati sunt uenire: etiam si nolueris: non enim ipsi ad nos te uenire prohibent: sed tu eos. Si bene mihi nota: si bñ tuorū militū ingenia noui et cum piculo ad me uenire nō dubitarēt. Naufragio: subaudi cū. Iā uoce doloris: concludit per indignationem. uidelicet si cū iniuria cōtumelia iuncta esse ostenditur. p̄ quem locū in superbiam & arrogantiam inducit: superbus ostendit: q̄ uelit Aufoniam cū imperio tenere solus ipse ant. cū Cæ. tantum modo tenet epirū cū uniuerso senatu. Utendū uoce doloris: non possum sine dolore esse q̄ tu tibi uēdicaueris italiā: & ego cū uniuerso senatu epirū teneā. Totus senatus. i. senatores: q̄ cū cælare erant: uel potes intelligere de senatoribus q̄ cū pōpeio erant. quod magis placet. Bis terq;: uocatus Anto. uenire tardabat: cæsar uerius ne interciperet a pōpeianis nauib⁹. nō potuit diuti⁹ hāc morā pati: sed se paruo nauigio cuiusdā pauperis amyclæ cōmisit: sed parū admodū abfuit: quin naufragio periret: fortuna tamen quæ semper ei fauere consueuit: illum a periculo liberauit. Terq; quaterq;. i. sæpius. Vir. Oterq; quaterq; beati Dum se deesse deis. i. numina parata esse: ut uotis suis rñderet: & se nō rñdere diis. Sponte: respicit ad illud

Quod iussi timere: quando Anto. Cæ. iussu uenire nolebat: Sponte ipse ad Antonium uenire uoluit. Exptus temeraria: cum a Brundisio nauigauit q̄ temeraria nauigatio feliciter cessit: nihil enī est quod magis hoīes temerarios faciat. & incautos: q̄ secunda fortuna. Cessisse: successisse pro uoto. Fluctusq̄ uerēdos: & tempestatem maris quam uix magnæ naues uincere possent: tamē sperabat exigua cymba se posse supare. Classibus: nauigiis maioribus: ne dum paruæ cymbæ. Soluerat armorum: describit quo tempore Cæsar ad casam amiclæ nautæ admodum pauperis uenit sub habitu gregarii militis: ne dignosceretur: cum iā exercitus omnis quiesceret. Nox lan. cu. quia cura cum diu animum agitauerit. primo quidem somnum expellit: sed cum diu fatigauerit animū resoluit in somnū. Languida: quæ languidos facit hoīes. Parua quies miseris q̄ nūquā quiescebāt nisi parū illud spaciū qd̄ somno cōcedebāt. In quorū pe. q̄ pauperes solent eē magis uacui curis: iō ē securius dormiunt.

¶ SVLPI. Fortuna minor: parua facultas. Hora tertia: iam erat secunda uigilia quæ e ternis internas horas mutari solet. Solicito: suspenso. Transiliuit præterit. Vix audenda famulis: quia periculosa audebat & se ut uilissimum abiecit solusq̄ ibat. Quauquam ut tradit Appianus præmiserat tres seruos qui optimum gubernatorem & nauim celerimā adinuenirent: eisq̄ remissis nuncium se cæsaris simulauit. Posset fallere: a nemine sentiret. Legit: aspicit: Vir. uñ omnes longo ordine. possent aduersos legere. Exesis: corrosis: a fluctibus. Rectorem: Amyclam piscatorem. Secura hypallage idest seruum & tranquillū animi. Fulta nō ullo robore: sust. ntata nullo ligno & fulcimine. Sterili: nil enim pducunt iunci & i sterili solo nascuntur. Munita latus: synechdoche. Phaselo: cymba quam erectam inuerterat: Hæc cæsar: Adit hoc tugurium percussitq̄ hostium cæsar ut dormientem excitaret. Quassantia tota enim commouebat. Alga: maris herba. Vlua uero est paludis & fluminis. Naufragus: existimabat cæsarem naufragum esse. Tecta petit. p petiuit syncope est ut apud iuuenalem magnus ciuis obit. Aut quem: aut quis est adeo egenus & miser ut a me possit auxilium petere. Ab alto aggere: aggerem appellat cubile ex stipula & materia diuersa congestum. Sublato fune fauillæ: Solet ignis in torto fune seruari: ex cuius agitatione ad motis foliis & fomitibus flamma elicit. Est autem hoc loco hypallage sublata fauilla tepida funis idest remoto cinere sub quo ignis latebat. Scintillam tenuem: exiguum ignem. Commotos pauit in ignes nutriuit mouēdo dōec flāma eluxit. Nō eē prædā armis: n̄ eē prædā armatis. Ouitæ: laudat pauperē stoico mo. & q̄ det tutā securāq̄ uitā: & q̄ sit donū dei ab hoīb̄ n̄ intellectū: ut Diogenes cynic⁹ ē dicei solit⁹

¶ OMNIBO. Minor: humilior conditio q. n. in sublimiori fortuna constituti sunt: magna mole curarū & solitudine dormire non pnt. Iā castra silebant. i. somno occupata erant: a pcedenti qd̄ sequit. Tertia hora: idest prima uigilia: q̄ unaquæq̄ uigilia ternas horas habebat: nā in quatuor ptes nox diuidebat apud antiquos: & unaquæq̄ ps uigilia dicebat. Comouerat: excitauerat. Audēda: audet Cæsar q̄ uix famuli eius auderent. f. ire solus. Relictis cūctis: q̄ solam fortunā sibi conitē requirit. Postquā tentoria: postq̄ egressus est e castris secū indignabat q̄ uigiles fessisset: cogitabat ita ēt decepti posse ab hostibus: tñ placuit hoc: ut oculus pficere posset quod aīo cogitabat. Vigilū ceden. membra: idest uita somno membra nigrū qui ad custodiam positi erant. Curua littora: littoris epitheton est. Hærentem: q̄ religata erat fune. Fulta n̄ ullo robore: q̄ non metuebat feres. Robore. f. parietū. Canna palustri: non tigillis tecta erat manipulis cannæ palustris. Et latus: latus casæ circumdatum erat fragmento cuiusdā inuersæ nauis. Nec cæsar: tuguriū amyclæ describit: quē cæsar petierat ut traiceret fretū nauicula qd̄ uix magna nauigia traicere auderet: sed hoc faciebat q̄ fortunæ suæ nimiū cōfideret. Cū ergo ad hanc casam Cæsar uenisset: & crebro hostiū pulsarē cepisset totā ferme domū cōmouit: neq. n. altius fundata erat cōmot⁹ tādē uoce atq̄ tumultu amyclas surrexit e stratis. Limia: ps p toto. i. fores huius casæ. Quassantia: tectū dū fores cōcurreret tectū oē nutabat: cū fundamēta nō cēt alti⁹ infixā. Molli alga: p plumis utebat alga: est uerba q̄ i fundo maris nascit: & iterponit uasis uitreis ne collisa franganē. Quisnam mea naufragus: existimabat enim quēdā naufragū ad sua tecta uenisse: ut tātisper raciperet donec auxilium haberet. Aut quē: an quis adeo aduersa fortuna frangitur:

Dat uires fortuna minor. iam castra silebāt
Tertia iam uigiles cōmouerat hora scdos.
Cæsar sollicito p uasta silentia gressu
Vix famulis audēda parat. cūctisq̄ relictis
Sola placet fortuna comes. tētoria postquā
Egressus uigilum somno cedentia mēbra
Transtulit. q̄tus tacite quod fallere posset
Littora curua legit. primisq̄ inuenit i ūdis
Rupibus exesis hærentem fune carinam.
Rectorem dominūq̄ ratis securatenebat
Haud pculinde dom⁹ nō ullo robof fulta
Sed sterili iungo. cannaq̄ intexta palustri
Et latus inuersa nūdum munita phasello
Hæc cæsar bis terq̄ manu quassantia tectū
Limia cōmouit. molli cōsurgit amyclas
Quē dabat alga toro q̄snā mea naufrag⁹ i
Tecta petit. aut quē nr̄a fortūa coegit (qt
Auxilium sperare casæ. sic fatus ab alto
Aggere. iam tepida sublato fune fauillæ
Scintillam tenuem cōmotos pauit in ignes
Securus belli prædam ciuilibus armis
Scit non esse casam. o uitæ tuta facultas
Pauperis. angustiq̄ lares. o munera nōdū
Intellecta deum. q̄bus hoc cōtingerē tēplis

ut cogat ad auxiliū nostrū uenire illius quidē fortuna ualde aduersa est qui sperare possit a nobis auxiliū. Sic fatus: hęc ubi dixit excitauit ignes cinere sopitos ut lumē accenderet. Aggere: idest cumulo cineris sp̄ imposito ad seruandas prunas. Sublato fune: funē enim subiecerat igni: & una cum prunis cinere textit: nūc cum ignem accendere uellet: detexit funem quem subiecerat igni & spiritum incitare cœpit. Commotos: spiritu oris incitatus. Sic non esse casam: quia p̄be nouerat non diripi casas ab his qui bella ciuilia gerunt: unde casę dictę sunt a cadendo: quia paruo impetu euertunt: uel a cauatione: secundū Pō. O uitę tua: hic Lucanus in exclamationē quandā prumpit: plenā admirationis: q̄ hi qui opibus abundant in magna rerū oīum facultate semper trepidi sunt: at uero pauperes tuti sunt: & licet humili habitatione tecti: nihil omnino reformidant quodnam oppidum tam ualidum fuit. quę mœnia tam munita non timuissent: si ea manu Cę. pulsata fuissent: tamen nihil tale accidit amyclę: neq; timore ullo perculsus est.

Aut potuit muris: nullo trepidat tumultu
 Casarea pulsante manu: tum poste recluso
 Dux ait. expecta uotis maiora modestis
 Spesq; tuas laxa iuuenis. si iussa secutus
 Me uehis hesperia. nō ultra cuncta carinę
 Debebis: m̄ibus ue iopē duxisse senectā.
 Ne cessa prębere deo tua fata: uolenti
 Angustos opibus subitis implere p̄ates
 Sic fatur. quanquā plębeio tectus amictu
 Indocilis priuata loqui. tū paup̄ amyclas.
 Multa qdē phibēt nocturno credere p̄oto
 Nā sol nō rutilas deduxit in æquora nubes
 Cōcordesq; tulit radios. notū altera phœbi
 Altera pars boream diducta luce uocabat.
 Orbe quoq; exhausto medio lāguēsq; re
 Spectates oculos ifirmo lūine passus cessit
 Lunaq; nō gracili surrexit languida cornu
 Haud orbis mediū puros exesa recessus
 Nec duxit recto tenuata cacumina, cornu
 Ventorūq; nota rubuit. tū lurida pallens
 Ora tulit. uultu sub nubem tristis ituro.
 Sed mihi nec motus nēorū. nec littoris ictus

CSVLPI. Muris: urbi. Poste recluso: aperto hostio Iuuenis: o mycla. Expecta maiora uotis modestis: spe ra maiora pręmia eis quę posses modeste optare. Laxa: dilata & opta amplissima. Nō ultra cuncta cerinę post hac nō eris obligatus scaphę tuę & laboribus ex quibus uiuis & omnia accipis. Duxisse: ut ducas quantum reddam te ditissimū. Prębere fata: cōmittere fore. Deo: fortunę uel bono euentui. Plębeio amictu: seruili ueste. Indocilis loqui priuata: nesciens loqui ut deceret priuatū quē simulabat: sed magis pollicitatōibus & uerbis principis utebat. Credere: cōmittere nos Nā sol: sole enim occidente nō apparuerūt nubeculę rubrę: q̄ futurā indicant serenitatē ut plinius tradit: sed in diuersas ptes radios sol emisit: ita ut hinc notū hic aquilonē portēderet: nā sic sparsi radii in ortu pluuię & uentos plinio auctore significāt. Cōcordes: uni colores & pares sed diuersos. Altera: dextra. Vocabat: portēdebat. Diducta luce: diuisis radiis. Exhausto quū sol apparet aut occidit in medio cōcauus & obtusus tempestatē portendit. Languens: debilis. Spectatisq; oculos: spectari potuit nō læsa acie aspiciētis. Lāguida: nō clara: nā nigra pluuias portēdere credit ut plinius iquit & si splendēs exorta puro nitore fulserit serenitatē. Surrexit: apparuit. Non gracili: non tenui sed obtuso & crasso uel legat surrexit nō lucida cornu gracili: nā si cornu lunę acuminatū atq; rigidū sit illū pręfagit uentū in quē uersū est. Inferi: austrū: utraq; recta noctē uetosam. Haud exesa corrosa: sed cōtinēs in medio & cōcauitate nubē. Recto cornu: si quarto die luna erit directā magnā tēpestatē in mari p̄fagiet nisi si coronā circa se habebit & sincerā. Rubuit Vir. Vento sp̄ rubet aurea phoebe. Nota: signo & argumē

to. Tū p̄terea. Pallens: quod est tēpestatis indiciū. Luna reuertētes cū primū colligit ignes. Si nigrū obscuro. cōprehenderit aera cornu. Maximus agricolis pelagoq; parabit humber. Lurida. supra modū squalida. Tristis: obscura ob futurā tēpestatē. Motus nemorū: siluarū mugit⁹ hyemē futurū denunciat. Nec littoris ictus: marī si trāquillo portu a cursu stabit & murmurauerit itra se uētū p̄dicat: si identidē hyemē & humber. COMNIBO. Tumultu: nulla animi p̄turbatione cōmoueri. Tum po. ro. Cę. his uerbis hortat amyclę: ne laborē ullū aut discrimen metuat si. n. ei obsequi uoluerit remuneraturū pmittit: adeo ut nunquā postea pauper uicturus sit. Recluso: apertis foribus. Modestis: moderatis: scio eā esse cōditionē tuam: ut nihil nisi modestū sperat audeas: ut uero si mihi obsequi uolueris multo tibi maiora polliceor: q̄ sperare audeas. Laxa auge. Si iussa se. post hac nō pones spes omnes ī nauulo carinę: & a me nō minus consequeris q̄ tibi tua p̄stare possit gubernatio nauis. Nō ul. i. post hac. Volenti. i. propitio deus tibi propitius est: ut te ditē facias. si modo fortunā tuam cognoueris. Opibus su. i. repente comparatis pręter sp̄e & opinionē tuā. Sic fa. Cę. quauis gregarii militis ueste tectus esset ne dignoscere: tñ ita loquebat. ut se nō Gregariū militē ostēderet sed magnū imperatorē. Priuata. i. res priuato homine dignas. Tum pau. amy. dicit amyclas se multa signa uidisse: quę tempestatē significarent & studebat suadere Cę. ne se maris undis cōmitteret: cum omnia periculum minarent. Nam sol nō ru. quia occidente sole si aer rubuerit significat diem craftinū serenū fore sed hoc signū tunc nō fuerat. Concordes ra. i. in unū locū tendentes quū diuersi radii inter se rūpūnt & subauditur nō. Altera pars bo. cū radii in duas ptes scissi: hac qdem in meridiē: hac uero ī septentrionē inclinauerint: significāt postea die a meridiē notū a septētrione boreā uētuos esse ostēdit aut hunc peritū fuisse nauigandi: nouerat. n. signa quibus uel serenitas: uel tempestas significaret. Exhaustus: q̄ uidet euacuari & cōcauus fieri. Recessit. i. retrocessit: quia cōcauitatē quādā fecit. Passus: oculos: cū solita uidet cōcauus & con

uexus facile ab oculis spectari potest. at uero cū pleno orbe resulget oculi radios sustinere nō possunt. Spectantes oculos: pro oculos spectantiū. Infirmo lumine: cū imbeciliores sūt radii. Gracili: tenui. Lucido cornu: quia cū tenua fuerint cornua lunæ: & lucida atq; purificata significant serenitatē. sed non ita fuerunt. sic Virg. si nigrū obscuro comprehenderit aera cornu. Maximus agricolis: pelagoq; parabit imber. Exesa: id est habens puros recessus exesos. est enim synecdoche. Tenuta. id est accuminata. Recto cornu: quia si cornibus supinis fuerit luna semp pluuiam significat. At uero cū recta fuerit & alterū cornu sublime: alterū uero infimū teneat: quasi significare uideat se uacuatā esse pluuiis & humore. Rubuit nota Virg. Vento semp rubet aurea phœbe. Lurida: supra modū pallida. Sub nubē: nā ille pallor lunæ significabat se paulopost sub nubē obscuratū iri. Sed mihi: sunt alia signa tempestatem significantia. scilicet cū syluæ resonant: Virg. Et nemorum increbescere murmur.

SVPLI. Delphin: delphini trāquillo mari lasciui entes uentū ex qua uenerint pte flaturū demonstrant Incertus. dubius quo tendat quo indicat diuersos uētos flaturos. Mergus: mergi uolucres quæ urinant aut maria aut stagna fugiētes tempestatē significāt. Vir. iā sibi tū curuis male temperat unda carinis. Quū medio celeres reuocāt ex æquore mergi. Clamoremq; ferunt ad littora. Ardea: auis alba quæ in mediis arenis tristis hymbre idicat & et quū altior uolat. Virg. No tasq; paludes deserit atq; altā superuolat ardea nubē. Confusa natanti penæ: quæ solet natare & fidei mari. Quodq; caput: aliud a cornice p̄fagiū q̄ quū uagat p littora & tanquā irrorare se gestit tepestate denūciat. Gressu instabili. Virg. Tū plena pluuiā uocat improba uoce & sola in sicca secū spaciāt arena. Poscūt regunt ut nauigemus. Præbere manus: rē manib; aggredi. Vel hoc potius: uel mare uel uenti phibebunt me tibi obtemperare. Potius: quā ego. Dat carbasa uētis: nauigat. Quorū: carbatoru. Non solū: tanta fuit fulminū spissitudo fulgetrorūq; dēstas ut uiderent sidera innumera e cœlo iabi & nō modo ea quæ sunt ī inferioribus cælis: sed quæ in sūmo & stellato uiderentur quassari plinius ait neri uideat & discurius stellarū nunquā temere ut nō ex ea parte truces uenti coorianē & ex his tunc procellæ in mari terrisq;. Sulcos: uias & limites. Cadentia: quæ cadere uidebant. Astra signa ipsa zodiaci. Niger horror: obscura tempestas. Inficit terga: maculat superficiē. Volumina: inuolutōnes undarū. Tractu: spacio quod est argumentū maioris tempestatis. Minax: p̄nuntians tempestatē: sed nō a certo uento oriturū. Conceptos: flaturos & paratos. Sæuū: timens. Intendat: imittat. Dubius: incerti motus. Nubibus & cœlo: in cœlo inquit flat notus in mari ut conuicimus flabunt cori qui ueniunt ab occasu solstitia

li. Gurgite: tempestate. Inanget: perueniet in italiā. Naufragus: nos naufragi & eieci in undas.

OMNIBO. Incertus delphin: quia dubiū mare semp delphin significat: cū apparuit. Mergus amat: quia fugiunt ex æquore mergi: cū tempestas futura est. Ardea: quasi ardua κατὰν ῥιπποσιν: quia semp humilis est: & in paludibus habitat: sed cū tempestatē futurā sentit relictis undis supra uolat ardea nubem. Ausa uo. cū natura sua sit in paludibus habitare. Pennæ na. i. quæ antea pēna & alis uolare consueuit. Caput spar. un. i. spargere cupiens Virg. Et studio incassum uideas gestire lauā di. Occupet: præueniet imbrem hoc signo.

Instabili gressu: quia per arenā gradiē Vir. Et sola in sicca secū spaciāt arena. Magnarū: postquā amyclas multa future tempestatis signa prædixit: ut iminentem nauigationē Cæ. periculosam ostenderet: nunc aut dicit quāuis tanto discrimine nauigaturus sit: tñ si res ita postulat quod sine magno incōmodo resistere nō possit se nauem expositurū esse uentis: ut uel in italiā ueniant: uel si id nō poterit: intelligat Cæ. non ppter se: sed ppter maris tempestatem restitisse. Littora iussa. s. ausoniae quo me nauē impellere iubes. Hoc. s. in italiā ire. Ad quo. mo. dicit uix illū patefecisse uela uentis: cum alia quoq; signa futurae tempestatis apparuerunt: quæ Virg. quoq; commemorauit. Sæpe etiam stellas uenio impendente uidebis: nō tamē labunt: sed quodammodo uident labi: physici. n. dicunt uentū ad superiorē ptem ascendere: & inde pte ætheris rapere: quā cū uentus impellat: casus imitatur stellarū quod signū dicit apparuisse cū primū uela soluit. Non solū lapsa. id est uisa sunt de cœlo cadere sydera: sed et quæcunq; occidunt scilicet septentrionis ursæ: quodammodo euanescere: quod uim magnam uentorum significat. Cadentia: quæ cadere uidentur. Dispersos: in diuersas partes sparsos: quia tractum longum ducunt ut ignis uideat per aera spargi. Virgilius. Flāmarū longas a tergo albescere tractus. Fixa astra: ut maior ursa & minor. Summis polis: arctico & antarctico.

Nec placet incertū q̄ puocat æquora d̄lphi
Aut sicū qd̄ mergū amat. qd̄q; ausa uolat
Ardea sublimis pennæ confusa natanti:

Quodq; caput sp̄gēs ūdis uelut occupat im
Instabili gressu metitur littora cornix (brē
Sed si magnarū poscunt discrimina rerū:
Haud dubitē p̄ber manū. uel littora tangā
Iussa uel hoc potiū pelagū flatusq; negabūt
Hæc fatus soluēs q; ratē dat carbasa uentis
Ad quorū motus non solum lapsa per altū
Aera dispersos traxere cadentia sulcos
Sidera. sed summis etiam quæ fixa tenent
Astrapolis sūt uisa q̄ti. niger inficit horror
Terga maris. logo p̄ multa uolūua tractu
Aestuat unda minax. flatusq; incerta futuri
Turbida testant conceptos æquora uētos
Tunc rector. trepidæ fat ratis. aspice sæuū
Quāta pet pelagū zefiros itēdat an euros
Incertū ē. puppi dubius ferit undiq; pōtus
Nubibus & cœlo notū ē. si murmura pōti
Cōsulimū. ueniēt cori ī mare gurgite tāto
Nec ratis hespias tāget. nec naufragū oras

Terga: idest superficies maris horrescit. Longo tractu: quia a longe uidet albescere fluctus maris: & cū spu ma procul uidet significat uentos adesse. Incerta futuri: quāuis incertum esset quis uentus instaret manifestum tamen erat uentos adesse. Trepidæ ratis: pro ipse trepidus. Austros: meridionales: suadet a prudentia quia se peritū maris ostendit: & signorū quæ tempestatem significant. Vndiq; dextra atq; sinistra. Nubibus & cælo: notus semper agit nubes: & idem est quod auster. Chori: chorus a solstitiali occasu perflat: & dicitur & aure murmura sentiunt: intelligant qua parte uēti flaturi sint. Nec ratis hesperias. idest nauis cum uectoribus suis tanto fluctu periclitabitur. Vectores: dicunt qui uehunt: & qui uehunt. Gurgite tanto: idest tumultu & perturbatione maris. tapinosim epitheto eleuauit.

Desperare uia & uetito cōuertere cursus
Sola salus: liceat uexata littora puppe
Prædere: nec longe nimium sit proxima tellus.
Fisus cuncta sibi cessura pericula cæsar
Sperne minas inqt pelagi: uentoq; furenti
Trade sinum. italiã si cælo auctore recusas
Me pete: sola tibi cã est: hæc iusta timoris
Vectore nō nosse tuū quē numina nunq
Destituūt: de quo male tūc fortuna meret
Quū p^o uota uēit. medias prūpe pcellas
Tutella secure mea: cæli iste fretiq;
Nō puppis nræ labor: ē hãc cæsare pssam
A fluctu defendet onus: nec lōga furori
Ventorū sauo dabit mora: pderit undis
Ista ratis: nec flecte manus: fuge pxiã uelis
Littora: tū calabro portu te crede potitum
Cū iam non poterit puppi nostræq; salutē
Altera terra dari. quid tāta strage paratur
Ignoras. querit pelagi cæliq; tumultu
Quid p̄stet fortuna mihi: nō plura locuto
Auulsit laceros percussa puppe rudentes
Turbo rapax. fragilēq; sup uolitantia malū
Vela tulit. sonuit uictis compagibus alnus
Inde ruunt toto congesta pericula mēdo
Primus ab oceano caput exeris atlanteo

longior uidebitur: quia nō longo spacio desistat. Epirus ab adriatico sinu. Fisus cuncta sibi: ne timeas tempestatem inquit Cæsar nam dii gratum habent: si mihi rem gratam facere possint. Cessura: idest prospere euentura sibi. Ventoque scilicet audacter uela uenti pande. Si cælo auc. re. si cælum tibi auctor non est nauigandi in Italiam: ego tibi auctor ero. Sola tibi causa est: nescis quem uirum tua rate uehas. si nouis ses non dubitares ueher. Vectorem passiuē stat. Quem nunquam scias: me comites semper habere deos. De quo male: fortuna male de me meretur: nisi mea uota præuenerit: quia pœnas daret. Post uota uenit: id est cum non præuenerit uota mea: necesse est ut fortuna diuinet quod ego uelim. Mea tutela: idest presentia mea. Cæli iste fretique: uexatur inquit cælum & aer. Onus: Cæsaris: Nec longa: & me nauigante tempestas rate desistet. Ille dissuaserat a prudentia: hic suadet a fortuna: quasi a facili quod sit facile uincere tempestatem: quod argumentum trahitur a negociis personæ que multa sunt: consideratur in persona quid uenerit: & quid euenturum sit: quod si male euenit: & male eueniet. Si bene in præterito euenit: & sperandum est bene uenturum in futuro. Proderit undis: hoc proderit cæteris nauigantibus quod: ego nauigo: nam nauigatio mea faciet ui ex tempestuoso mare tranquillum efficiatur. Tunc calabro portu: sic tibi persuadeas: cum iam medium mare tenebis & nulla terra poterit nostræ salutē cōcedi existimato te tenuisse Calabriam. Cum iam non poterit: idest alibi salui esse non poterimus: nisi in Calabria. Quid tāta strage: scis quare uentus omnia inuolat: & iam tanta perturbatio imminet: signum est quod dii cogitant quid magnum præstaturi sint. Quod præstet: idest quod fortuna exhibeat mihi. Non plura locuto: sic de se & fortuna sua loquebatur cæsar: quasi nihil aduersi cōtingere posset: cum ex transuerso procella ruens uela sustulit: & fracto prope malo nauis quoque iuncturas soluit. Auulsit: fregit. Turbo rapax: ex: transuerso ue-

CSVLPI. Desperare uia: nō ulterius ire & reuerti. Nec fit minimū longe. nec multum: distat terra, ppin quior. Fisus cuncta sibi: postquā gubernator retrocedere statuit & clauū e manibus abiecit Cæ. apprehesa dextra eius. Perge inquit generose pgenec extimesce quicquā Cæ. quippe & fortunā eius uehis. Auctores sunt Appianus & plutarchus: qui tradūt Cæ. nō igressum fuisse mare sed ab hostie ipsius fluminis fuisse repulsum. Poeta uero & tranquillius aliter sentiunt. Cessura: datura sibi locū & successura. Trade sinū: cōmitte uela. Auctore cælo: uento & tempestate dissuadentibus & aduersis. Me: auctore. Nō nosse uectore tuū: me ipm quē uehis: nā nondū illi se indicauerat. Destituunt: relinquunt sed fouent. Male meret: maleficium infert. Quū uenit post uota: quū expectat desiderari & nō preuenit. Procellas: fluctus maris. Tutela: defensione. Cæli & freti: uentorū & maris. Iste labor: hoc periculū. Hanc Cæsare pssam: magna cōfidentia pollicet & quod nauis quæ ipm uehit mergi nō possit & quod tempestatē sit sedatura. Nec lōga. i. statim cessabunt uenti. Ne flecte manus: ne uerte temonē i terrā. Tum calabro pge inquit & extimate puenisse brūdisium quū primus i medio mari & nequerimus alio ire sed illuc necessario ire cogemur. Calabro: brūdisino. Strage: maris & cæli ruina. Tumultu: perturbatione. Prestet: cōferat blandit enī mihi ostendens quod cū possit nocere beneficiū conferat. Turbo rapax: uetus uahemens & uolubilis qui distat a uortice ut fragora stridore. Auulsit rudētes: abstulit funes. Alnus sonuit nauis crepitum dedit. Congesta: collecta.

OMNIBO. Desperare uia: quod erga melius cōsiliū fuerit: dicam: una salus superest ut a nauigatōe desistamus. Desperare: idest de spe nauigandi decidere salus est. Conuertere: scilicet ad littora: dum puppis uexata est. Tellus quæ uidet. proxima fortasse nauū

niens: turbo dicitur uentus qui circuit & omnia una pcella inuoluit. Vicia tulit: quia sustulit uela usq; ad summitatem mali. Alius: idest nauis: materiã p forma posuit: nam alnus est arbor: ex qua naues cõficiuntur.

Victis compagibus: idest solutis iuncturis: Toto mundo: a toto cœlo quale ẽ illud Virgili: Omnia uetorum cõcurrere plia uidi. Atlanteo oceano. i. occidete.

¶ SVLPI. Core: hic aduersus aquilonem orientalem flagellio teste. Mouens æstus: cõcitans tempestatem. Exeris caput: oriris & flas. Ab atlanteo oceano: ab occasu solstitiali qui ẽ ad atlantem. Tollente cõcitãte & erigente. In scopulos: in fluctus scopulorum similes.

Occurrit: ex cõtraria parte flat. Retũdit: repercutit repellit. Pendet dubium: sustinet se ambiguũ. Cui cõcidat: cui pareat. quem sequat. Rabies: uehementia. Torfit. uoluit cõtra corum. Et abstrusas penitus uada fecit arenas: & fecit ut fundum maris quod arenosum ẽ esset uadosum hoc ẽ nõ profundum. Perfert ad saxa pducit ad rupes littoris. Suũq;: quod ipse impellit. In fluctus cori: in undas a coro impulsas: fluctus eni fluctibus collidebãtur. Motaq; possunt: tanta erat maris concitatio ut etiam si uenti cessarent obuiis & contrariis fluctibus agitentur. Minas euri: eorum uahemẽtem & minacẽ. Atrum nubilũ & pluuiosum. Latuisse inclusum fuisse in antro æoli regis uentorũ qui regnauit in æolia regione iusta siciliam quæ complectit infulas septem in quibus & Strongilem. Ruentes: uehementer flantes. Defendisse suas terras: ne a mari mergerent: q; cum sit altius terra facile potuisset. Turbine uiolẽto: uolubilitate uahemẽti. Mansisse loco: nõ egressum fines suos nec mersisse terrã. Parua æquora fluctus qui imiscet mare mari ut ioniũ ægeo. Feruũt uenti ipsi. Tyrrhenũ. tuscũ dictũ quod tyrrheniam. i. tuscã illuit. In undas i mare. Adria uagus: mare adriacum. Sonat ionio: cum sonitu impellitur in ioniũ. Illa dies: illud tẽpus. Obruit: submersit. Frustra pulsatos: in uanũ pcussos fluctibus: nã nec prostrati sunt nec mersi ppetuo remãserũt. Victa: supata a mari uel quassa ta terremotu. Quã cesa cacumina: q; altos montes. Dedit pessũ: in pfundũ demisit: siue qd subfederint: siue quod sub fluctibus obruti fuerint Po. ullo: in nullo alio nisi in hoc ad quod nauigat cæsar. Validi: uehementes. Voluti ex alio orbe: alliatu ex alio mari & ipso oceano. Vndas coercẽs mundũ. Oceanus q; circuit terrã.

¶ OMNIBO. Tollente: idest iã te erigete funes. In scopulos: i medio mari positos. Gelidus: a septẽtrione Retundit: repellit. Dubiũ æquor: hic a borea: inde a coro agitabat fluctus ideo icertus: in quã partem caderet. Sed scythici: sed uis maior aquilonis fuit. Abstrusas: recõditas. Fecit arenas: quia ita erectus est fluctus ut arena in fundo maris sicca destituereẽ. Vada: ut per ea iri posset. Ad saxa: ad littera. Perfert puntũ: qã q; uis uicerit boreas: tñ nõ ita licuit ut ui & impetu suo ad littora pferretur. Frangit mare: qã ex altera parte repellat: ut nõ posset ad saxa littoris puenire. Suum: quod possederat: qã superior erat. In fluctis: in alios fluctus a coro erectos: ita ut ad saxa littoris peruenire non posset. Motaq; possunt: & tãta fuerat agitatio maris ut ẽt deficiẽtibus uetis mare agitãtũ cõcurreret: qã nõ simul atq; ueti desierit statim mare pccat: sed sentit pximã tẽpestatẽ. Nõ euri. ego crediderim uetos nullos destitisse. quin maria laceraret a septẽtrione & a meridie. Atrum: nebulosũ: nã notus nebulas semp agit & pluuias. Sub carcere saxi: idest antro æolio. nã apud Virgiliũ itelligit æolũ uentorũ Regẽ seruare uetos i atro: quod nũc carcerẽ uentorũ appellat. sicut Virgilius. Aeolus & clauso uentorũ carcerẽ regnet. Solita de parte: ab oriẽte: ab occidete: a septentrione ubi sedẽ suã obtinẽt. Defendisse suas: ut Eurũ orientalem uetũ. Defendisse suas: ne pflarent a zephyro uel noto: sic nota defendisse meridiẽ: ne pflaret a coro. Pelagus: nã flantibus uentis undiq; in nullam partem oceanus p̄ndi poterat: sed mediterranea maria pcellis agitata ruebant alia in alia æquora mediterranea appellauit: & omnẽ hũc fluore accessũ uel recessũ. sunt q; sentiãt a ponticis faucibus inundare: alii a gaditão freto nasci (ut refert Solinus) potes igit illud superius aliter exponẽ: oceanũq; negat solas admittere gades: idest negat solas gades admittere oceanũ in mare mediterraneũ: sed ẽt admittit a faucibus ponticis: nõ inani argumento: q; æstus e punto profluus nunq; reciprocetur. Ferunt tyrrhenum mare: uidelicet inferũ: nam adriacum mare superũ dicitur. Est aut adriaci sinus forma ipsi Italiae per quam similis magnitudine: quam Appennini montes terminat: & utrunq; mare usq; ad lapygiam: terramq; sinu: Tarentino & posidomate circumdata: ita refertur a Strabone. Ionio ponto: nam ionium mare a superiore promontorio maleæ sumit initium unde terminatur ægeum. Aegæas undas: idest ægæi maris: quod circa promontorium maleæ terminatur & inde ionium incipit. Adria: idest mare superum. Adria ut inquit Strabo libro quinto: inclyta ciuitas fuit:

Core moues: æstus: iam te tollente furebat
Põtus: & i scopulos totas erexerat undas
Occurrit gelidus boreas: pelagusq; retũdit
Et dubiũ pendet uento cui cõcidat equor
Sed scythici uicit rabies aquilõis: & undas
Torfit. & abstrusas pẽit uada fecit arenas
Nec perfert pontũ boreas ad saxa: suumq;
In fluctus cori frãgit mar motaq; possunt
Aequora subductis etiã cõcurrere uentis.
Nõ euri cessasse minas nõ hymbrib; atrũ
Aeoliũ latuisse notum sub carcere saxi.
Crediderim: cũctos solita de parte ruẽtes
Defendisse suas uiolento turbine terras
Sic pelagus mansisse loco: nã parua pcellis
Aequora rapta ferũt: ægeas trãsit in undas
Tyrrhenũ: sonat ionio uagus adria ponto
Ah quotiẽs frustra pulsatos equor montes
Obruit illa dies: q; cæsa cacumina pessuni:
Tellus uicta dedit non ullo littore surgũt
Tam ualidi fluctus: aliaq; ex orbe uoluti:
A magno uenere mari: mundũq; coercẽs.

a cuius nomine modica transpositione sumpta sinus appellatus est adriaticus. An quoties. s. p. quoties inqt fluctus maris adeo erecti sunt: ut summa montium cacumina tegeter: quam multi montes eo die terremotu facto ceciderunt. Frustra: quia nihil eos mouebat fluctus: quasi referre uidetur ad Caesarem: quod quauis uenti adeo magni incubuerint. tamen ipsi nihil nocuerunt. Illa dies: Caesar nocte nauigabat: sed dies dixit respiciens ad diem naturalem qui. xxiiii. horarum est. Victa. s. impulsu undarum maris: unde terremotu facto montes ceciderunt: graeci autem appellant mare εὐοιγαίου: id est terram concutiens: hinc est quod physici dicunt hanc unam rationem terremotus esse: quod terra impulsu maris concussa moueatur: & ita terremotus fiat. Alii dicunt uentum esse in uisceribus terrae conceptum: qui cum erumpit terram concutit: nunc dicit causa illius terremotus uidelicet concussione maris terremotus factus est: & concussa terra cacumina montium ceciderunt: quam mare per quod caesar nauigabat. Nam mare quod Caesar nauigabat incipit a cerauniis montibus epiro deinde a Sefaresios aliosque quam plurimos pupulos peruenit usque ad calabros. Apulos: & Salentinos: unde haud procul intendebat cursum suum caesar ut Antonius reuocaretur. Alio ex orbe: ab alia regione maris. Ahit sinus. s. quales nunc agebat in epiro. Unda. i. oceanus. nam unda que mundum coeret est Oceanus: dicit ergo ab oceano nuquam tantas procellas agitatae fuisse quam nunc agitabant ab hoc mari epirotico.

Monstriferos agit unda sin⁹ sic rector olympi
Cuspide fraterna. lassatum in saecula fulmen
Aduiuit regnoque accessit terra secundo
Quum mare uoluit gentes. quum littora tetys
Noluit ulla pati. caelo contenta teneri
Tunc quoque tanta maris moles circumiisset in astra
Nisi superum rector pressisset nubibus undas
Non caeli nox illa fuit. latet obsitus aer
Infernae pallore domus. nimbisque grauatus
Deprimunt fluctusque in nubibus accipit imbrem
Lux est metuenda perit. nec fulgura currunt
Clara. sed obscurum nimbosus dissilit aer
Tunc superae conuexa fremunt. atque arduus axis
Insonuit. motaque poli compage laborant.
Extimuit natura chaos. rupisse uidentur
Concordes elementa moras. rursusque redire
Nox manes mixtura deis. spes una salutis
Quod tanta mundi. nodum pericre ruina.

CSVLPI. Agit sinus monstriferos: facit mira undarum in uolucra & fluctus imensos. Sic rector: sic inqt erectus fuit in maximos fluctus oceanus diluuii tpe: cum Iuppiter defessus punire nocentes fulminibus neptuni auxilio humanum genus merisset. Lassatum: defatigatum propter nocentium multitudinem. In saecula: in multorum saeculorum homines. Saeculum enim non solum pro tpe sed pro humano genere ponitur. Virg. in geor. Hunc saltim euerso iuuenem succurrere saeculo Ne prohibete. Cuspide fraterna: fuscina neptuni. Accessit: addita est. Secundo regno mari quod sorte contigerat neptuno: cum terra esset fors tertia plutonis. Sed obruta mari iam erat neptuni possessio. Tethys: oceanus methonymia. Noluit pati ulla littora submersit omnem terram & habuit solos eatis terminos. Caelo: aere. Tanta moles: tanti fluctus. Nisi pressisset undas fluctibus: nisi nubes fluctibus opposuisset. Non caeli nox: non fuit naturalis qualis fit ex caeli conuersione sed obscurior & inferna. Ob sinus. obumbratus obscuratus squalidus. Tertius panis annisque obsitus. Nimbis: uentis & pluuia. Deprimunt: infra densant & restringunt. Fluctusque: & maris fluctus ad nubes usque erigebantur. Lux metuenda: fulgur uel fulgetrum. Perit extinguit in ipsis nubibus & pluuia. Dissilit: dissultat. Aer nimbosus: uentosus: nam ex nimbis id est uentis & nubibus oritur. Obscurum: nomen pro aduerbio. Conuexa superum fremunt: caeli concauitas resonat.

Axis arduus. Septentrio de quo: Virg. Hic uertex nobis semper sublimis. Poli: quibus sustinetur caelum. Mota compage. excussa coniunctione & cardine. Chaos: elementorum confusionem. Moras concordis: causas quibus coniuncta sunt: moranturque in concordia. Terra enim frigiditatis respectu est aquae cotermina. Aqua aeri humiditatis ratione coniungitur Aer ab igne ob communem calorem non dissidet. Nox: tenebrosus chaos. Mixtura manes dies: confusura infernum caelo. Una: sola & praecipua. Ruina mundi: elementorum concursione.

COMNIBO. Monstriferos: admirandos. Sic rector olympi: dicit non aliam fuisse procellam maris adriatici quam tunc fuisse credimus cum Iuppiter diluuium fecit. Sic: quemadmodum perturbatum erat hoc mare: eodem modo Iuppiter perturbauit oceanum: tunc cum fluctus supra excelsos montes euexit: postquam consumptis fulminibus. sicuti statuerat humanum genus perdere non potuit: nam prius Iuppiter humanum genus fulminibus perdere tetrauit. sed consilium ipsis cum id facere non posset fulmen suum adiuuit cupiditate fraterna. i. tridenti Neptuni quo concussit maris undas: ut excelsos montes transcenderint. Lassatum: uictum. In saecula: in eius temporibus homines quos perdere uolebat.

Cuspide fraterna: id est accepto tridente Neptuni: Regno secundo mari. primum regnum est caeli. secundum maris. Tertium uero terrae. Tethys. i. oceanus. Vlla littora: quia littoris & riparum legem contempsit. Caelo contenta teneri: sufficiebat mari: ut a caelo continetur sed nolebat contineri a terra: sicut ante consueuerat: omnia ergo erant caelum & pontus: tamen continebantur a caelo extrinsecus. Tunc quoque tanta: quo tempore inquit nauigabat caesar parum absuit quin diluuium fieret. Moles: magnitudo usque ad castra: sicut creuit tempore diluuii. Pressisset quia crasso aere undas circumdedit: ut terminos suos transiret. In astra: si superius elementum est aether: secundum aer: tertium a qua: quartum terra: ergo dicit a secundo elemento oppressum esse mare ne suos terminos transiret: quod nisi fecisset Iuppiter. ad sidera usque transisset. Non caeli nox: quem diem superius appellauit: nunc noctem ratione superius dicta: id est non fuit naturalis nox: sed supra naturam: non enim occidere sole facta est nox sed nubibus crassis inuoluit aerem. Latet obsitus aer: id est tanta erat aeris crassitudo & nigredo ut comparari posset pallori inferni: Nimbis. i. uentis cum pluuia. Fluctus accipit imbrem. nam mare adeo elatum erat in aera

ut ex nubibus fluentes pluuias statim acciperet. Lux etiam metuenda: dicit nubes adeo fuisse crassas: ut fulgura e nubibus erumpere non possent: audiebat quidem tonitrus cum fulmine: sed non procedebant fulmina sicuti consueuerat. Lux. s. fulguris. Perit: propter crassitudinem nubium. Dissilit: id est diuiditur. Obscurum pro obscure. Tum superum: aer & coelum ipsum concuti uidebat. Conuexa. id est coeli concavitates. Axis. i. polus arcticus Virgi. Hic uertes nobis semper sublimis. Poli. s. arcticus & antarcticus. Extimuit natura chaos natura rerum timuit: ne rursus elementa perturbarentur. & antiquum chaos rediret: chaos enim elementorum omnium confusio dicitur & rudis indigestaque materies. Concordes moras: hanc moram concordem. i. conexione elementorum. Homerus appellat Cithonem auream: nam elementa conueniunt inter se secundum diuersas qualitates. ut late Macrobius explanat. Nox manes mixtura deis. id est periculum esse uidebatur ne lux cum tenebris misceretur per deos lucem intelligit per manes obscuritatem. Spes una salutis. s. erat Cae. & amyclas quod quantum tanta tempestas ingruerit. nondum tamen perierant. postquam tantum periculi uitauimus. & id facile quod instat euitabimus.

ESVLPI. Quantum fluctuum altitudo rupi leucadiae comparat quae quidem altissima est iuxta ambraciam epyri oppidum ubi & Leucates promontorium est ad quod leucadium mare & littus. & Leucadia peninsula quondam neritus appellata. in ea & oppidum Leucas Neritum dictum. Despicitur. deorsum uidetur. Vertice: rupe de qua amantes se praecipitare solebant ut ait Strabo. Nautae: Caesar & amyclas. Praeceptus. decliue. Quum quod. quando. Hiant: descendunt & aperunt Virgi. his unda dehiscens terram inter fluctus aperit. Vix eminet equore malus: uix apparet summitas mali. Nubila tangunt: hyperbole. Terra: fundi maris arena. Sedet demittitur. Non caelat arenas: ostendit imam terram quam sustentatur. In tumulos: in fluctus instar montium & tumulorum. Est in fluctibus: erigit in fluctus & deserit ima. Artis opem uicere metus: prope tu arte uti obliuiscerentur. Frangat: secet. Cui cedat: quos fluctus uitet.

Succurrit: auxilio est. Fluctusque euertere puppim: ex fluctuum discordia nauis conseruabat: nam dextro eam impellente sinister obstabat & erigebat. Victum: iam inclinatum. Surgit ardua: erigit eminens. Non humile non metuebant inquit saxa & scopulos humiles: sed insulas motes & promontoria altissima. Saxona: Saxon insula inter brundisium & epyrum de qua libro secundo. Spumoso calaber pfunditur equore saxon. Thessaliae curua: sinus thessalici flexi: Malignos: periculosos. Ambraciae urbs in sinu Leucadio. Summa ceraunia: cacumina

cerauniorum quae sunt inter ionium & adriacum & a quibus ex epyro summae nauigatio italiam uersus. Virgi. prouehimur pelago uicina ceraunia iuxta. Unde iter italiae cursusque breuissimus undis. Digna suis fati tanti uiri morti congrua. Tantis ne: Diffidens Caesar euadere posse conuestus est: aliquantulum & mortem aequo animo laturum se dixit solatusque est seipsum breui suorum gestorum commemoratione & deos precatus est ut iuu cadauer in terras non deferatur: ut hostes semper metuant: & sui sperent. Tantis labor: nam facile est.

OMNIBO. Quantum leucadio: dicit non humilius erectos fuisse fluctibus quam sit uertex leucadis promontorii: sublati longe lateque maria porrecta despiciebant: quemadmodum despicitur mare de uertice leucadis promontorii epyrotici. Quantum despicitur: quantum de specula leucadi prospici potest tantum de summis fluctibus erecti Caesar & amyclas de puppe maria uidere poterant: ordo est. Nautae tremantes. scilicet Caesar & amyclas: & alii qui nauigabant aliis nauibus uidere tantum mare. Tremantes: imminenti periculo. tempestatis. Praeceptus: perturbatum. Cuncti tumentes. r. deinde in profundum maris mittebantur ut uix extra undas malus appareret. Hiant. i. dehiscunt. Terra. s. tangitur: quia ad imum maris & usque ad arenas descendebant: & est ociosa & poetica hyperbole. Nam pelagus: dicit uniuersum mare exhaustum turbine uentorum siccis in fundo maris arenas destituisse. In tumulos: in sublime. Non caelat non tangit arenas: quia nihil undarum in fundo maris relinquebatur: sed arena sola relicta erat. In fluctibus: non in aluo suo: sed in fluctibus erecta constiterat. Artis opem. u. m. nimio metu oblitus est Amyclas gubernationem nauis. Metus. s. manifestae mortis. Artis opem: id est arte gubernandi. Nescitque magister. i. nescit quam in partem dirigat nauem nec a qua parte retrahat. Discordia ponti. s. m. quomodo discordia proderit nauigantibus: hoc modo: nam cum a dextera fluctus in nauem impulisset: nisi tempestas aduersa fuisset nauis euerterebatur: at uero cum in eo esset ut obrueretur nauis: impulsus ab impetu uentorum flantiu a dextera flatus motus a sinistra retundebat nauem & ita eam obrui non permittebat: ideo perturbatio maris proderat. Discordia ponti: quia undique conflictabat mare. Euertere puppim: quia iam euerterat dexter fluctus sinister postea erigebat eam. Omni uento: id est undique flante. Non humilem: non metuebat inquit humilia saxa littoris & scopulos in medio mari: sitos. sed metuebat ima cacumina montium quia elidebant eos in mari. Saxona: insula est quae ipsius inter ualli quod inter

Quantum leucadio placidus de uertice potus
Despicit: tamen nautae uidere tremantes
Fluctibus e summis praecipit mare. cumque tumentes
Rursus hiant undae. uix eminet aequor malus
Nubila tangunt uelis: & terra carina
Nam pelagus qua parte sedet non caelat arenas
Exhaustum in tumulos: omnesque in fluctibus undae.
Artis opem uicere metus. nescitque magister
Quam frangat: cui cedat aquae discordia potus
Succurrit miseris. fluctusque euertere puppim
Non ualet in fluctum. uictum late unda repellens
Erigit. atque omni surgit ratis ardua uento:
Non humilem saxona uadis: non littora curua
Thessaliae saxosa pauent oraque malignos
Ambraciae portus. scopulosa ceraunia nautae
Summa timet. credit iam digna pericula caesar
Fatis esse suis tantus ne euertere dixit
Me superis labor est: parua quae puppe sedere

Brundisium & Epyrum interiacet: media sita est: ut refert Strabo. Thessaliae curuae: quia thessalia est in lit-
toribus maris. Orae ambraciae: ambracia iuxta argos est amphiloichium quod alemeon eiusque liberi condi-
dere ut refert Strabo. Credit: nunc digna. p. c. nunc demum Caesar timere coepit: & tanta pericula existima-
uit iam esse sua morte digna. quae magna nubes ad hoc demitteretur ut Caesarem interficeret. Tantus ne euer-
tere: cum uiderit undique maria perturbari: & uentos inter se conflagere: nec adhuc periisse: tamen se contine-
re non potuit: quin in hanc uocem prodiret. Parua quem puppe: parua puppe uehor: & cum uerisimiliter
mori hac cymba possim tamen undique uentos diu concitauerunt.

Tam magno petiere mari. si gloria lethi
Est pelago donata mei. bellisque negamur
Intrepidus quacumque datis mihi nuna mortem
Accipiam. licet ingentes abruperit actus
Festinata dies fatis. sat magna peregi
Arctos domui gentes. inimica subegi
Arma metu uidit magnam mihi roa secundum.
Iussa plebae tui fasces per bella negatos
Nulla meis aberit titulis romana potestas
Nesciet hoc quisquam: nisi tu quae sola meorum
Coscia uotorum es: me quauis plenus honorum
Et dictator eam stygias & consul ad umbras
Priuatam fortuna mori: mihi funere nullo
Est opus o superi: lacerum retinete cadauer
Fluctibus in mediis: desint mihi busta rogusque
Dum metuat semper terraque expectet ab omni
Hae fatum decimus dictu mirabile fluctus
Inualida cum puppe leuat. nec rursus ab alto
Aggere deiecit pelagi: sed prulit unda
Scruposisque angusta uacant ubi littora saxis
Imposuit terrae. pariter tot regna tot urbes
Fortunamque suam tacta tellure recepit
Sed non tam remeans caesar iam luce propinqua
Quae tacita sua castra fuga coitesque fefellit
Circumfusa duci fleuit gemituque suorum
Et non ingratis incescit turba querelis.

discessu fefellerat. Itaque cum quidam admittebant: quidam quarelis sunt persecuti: Remeans: reuertens. Fuga:
discessu. Circumfusa: Conquesti sunt milites cum fletu & eum libere accusauerunt. Incescit: inuasit aggressa est.

COMNIBO. Petiere: inuasit. Si gloria lecti: si ita semel statuistis: ut naufragus moriar non refugiam: sed
unum est tamen quod uos rogo o superi ut corpus meum occultum sit: & ut me ab omni parte mundi homines metuant
cum ignoret uiuam ne an mortuus fuerim. Donata pelago: ut pelagus mea morte glorie. Bellisque ne: id est ne bel-
la ciuilia committam. Licet ingentes: etiam si mors ante diem ueniens: maiora facinora preoccupet: tamen si modo iube-
ris: corpus meum nusquam inueniat: satis mihi erit: nam quantum ad gloriam pertinet: satis magna peregi: quia septentrio
nem omnem usque ad occasum meis armis subegi: & tantus iam euasera ut Roma Pompeium mihi secundum fecerit. Fe-
stinata: ante tempus occupas. Belli: quod iam perfecturus eram: & illi manum extremam impositurus. Arctos ge-
tes. s. Galliam uniuersam atque germaniam. Inimica arma: partis pompeianae. Magnam pompeium semper mihi cum
ille pulsus ex urbe in exilium quasi perfectus erat: ego autem Romae securus fui. Fasces: dictaturam & consula-
tum. Nulla meis aberit quonia aedilis & praetor & consul & dictator fui. Nesciet hoc: omnes inquit ignorent
mortem meam praeter te o fortuna: quae omnium meorum rerum semper conscia fuisti. Hoc: scilicet memori priuate. Plenus
honorum: quasi haec duo inter se contraria sint scilicet plenum aliquem esse honorum & priuatum sed priuatum dicit idem
more priuati hominis: quia moriebat. sine apparitoribus: sine ministris. Dictator: nam ipso dictatore habente
comitia seipsum creauerat consul ut superius uisum est. Mihi funere nullo: non quero inquit ut sepulchro corpus me

CSVLPI. Tam magno: cum uel paruo possint. Si
gloria. si in mari sum periturus. Negamur: phibemur
Festinata dies fatis: mors imatura quam fata urgent. In-
gentes actus: per clara quae erant actus. Arctos: gallicas
& germanicas. Subegi arma inimica: subiugauit pote-
tiam pompeii metu iniecto quem italia expulsi. Magnam
secundum: pompeium me minorem. nam sui primus in
urbe. Iussa plebe: factus sum consul iussu meo quod
prohibebant etiam bello mihi illato. Tuli fasces: sui
consul. Iussa: a me. Nulla meis. omnes titulos hono-
rumque romanorum gessi. Nesciet: solus sum mihi huius
rei conscius. Nisi tu apostrophe ad fortunam. Me quis:
id est quod cum peream magistratus morior secundum
uoluntatem priuatus. Plenus honorum: quae gessi omnes hono-
res. Mori priuatum. Vide hoc loco constituisse tyranni
de uelle deponere & ciuem agere ac si legeris nesciat in-
terpretare priuatum id est more priuati hoc est sine fre-
quentia & exequiis percutiturque fortunam ut mortem eius ce-
let. Funere Exequiis & pompa. Ennius snia est. Nemo me
lachrymis decoret nec funera fieti faxit. & homerus
ait Nil praesunt lachrymae uitali lumine functis. Nec ui-
tam reuocare ualeat nec fata mouere. Desint busta: non co-
burat non sepeliat. Decimus fluctus: qui maximus om-
nium est auctore festo & Ouidius in tristibus ait. Qui
uenit hic fluctus: fluctus supereminet omnes Posterior no-
no est undecimoque prior. Oua est decimana dicuntur
quia aliis maiora nascuntur. Leuat. tollit. Nec rursus:
nec praecipitauit indecliuem partem fluctus sed in ter-
ram pertulit. Aggere: fluctu. Imposuit terrae. Apianus
inquit quod in ista die Caesar fortunam accusans quod
felicitati eius inuidisset nauas retroverti iussit: & na-
uim in oram fluminis citam fuisse regressum. Vacant saxis
scruposis: ubi non sunt aspera. saxa. Scrupus enim la-
pis: asper a quo sit diminutio scrupulus: & possessiuum
scrupus Virg. Scrupea tuta lata. Recepit: in suam uis
accepit. Sed non tam remeans caesar iam. Non ita in
redditu suos fallere potuit quia iam aderat dies: ut in

um reponatur: imo libenter honore sepulchri caruerim dumodo quisq̄ nesciat me mortuū esse. Hæc factū hæc ubi dixit Cæ. mira inqt res dictu est cōtinuo fluctus nauē sustulit: & eā impulit: ut nō rursus redierit in undas: sed ad littora defereret: & ibi i sicco destituere: simulatq; terrā Cæ. tetigit oīa secū recuperauit & uictoriā & bellū exercitū atq; fortunā. Decimus fluctus. i. ingens: ideo aut̄ dī decimus ingens & maius: q̄a cū primū gallina oua parere cœperit decimū ē maius: hoc Festus Pōpeius affirmat. Deiecit: postq̄ nauē semel crexit: rursus nō deiecit in pelagus. Pertulit: pseueranter tulit. Imposuit. s. nauē terræ. Scrupolis: asperis saxis: uidelicet in medios scopulos. Vacant: uacua sunt. Pariter tot regna: seruato Cæ. seruata sunt oīa: quæ eius erāt. Sed nō tā remeās: cū cederet e castris secūda uigilia & Cæsar custodes & uigiles fefellit: at uero cū luce facta rediret illos nō fefellit: excitati. n. oēs cōquerebant de Cæ. absentia q̄ uiderent se in periculo: relictos grauiterg; de illo cōquerebant. Fuga: discedens. Sed nō: nā sicut fefellerat discedēs: sic nō decepit rediens. Incessit: cumulauit inuasit nō. Ingratis quærelis: nā placebat Cæsari q̄ de se conquererent milites.

CSVLPI. Quo te dura: Licetia est: hoc ē exornatio quæ fit: quū apud eos quos uereri aut metueri debemus aliquid pro nostro iure dicimus: quod minime offendat. Temeraria: inconsiderata & audax. Nos aīas uiles: nos quos spreuisti. Dabas tua mēbra: exponebas te morti quā elemēta & procellæ recusabāt inferi In hac anima: in tua uita. Pendent: nā sine te salui esse nō possunt nec uolunt. Et caput hoc: & te principem sibi maior pars mundi delegerit. Sauiitia est uoluisse mori: & in te & i alios fuisti crudelis cū ita morti te exposueris. Emeruit: meritis est ut te. cū periret: nec tibi mortuo superesset. Quū te raperet mare: quum fluctibus agitareris nos inscii & securi dormiuimus. Pudet heu: Temeritatis accusatur: quod urgentem eam tanto se discrimini exponēdi nō habuit. potuisset enī nuntiū mittere quoniā nō nisi necessitate cogente duces periculis se nō debent: excusatur tamen a pietate quod noluerit quēquā alium discriminibus tātis obijcere. Sors ultima: necessitas mortis metus. Permississe supple decuit. Lassas: defatigas nam ab innumeris q̄bus te exposuisti periculis conseruauerūt. Sufficit: q̄ seruatus es incolumis adeo magnum fortunæ beneficium fuit ut uideat̄ nil ulterius in bellis tibi debere p̄ stare. Impegit: affixit & deduxit. Hi ne usus: sic ne uis deis abuti tentareq; ipsos. Ut esses naufragus foelix ut mergendi periculo p̄pinquus ieuaderes. Patientibus: cessantibus. Nec: non impatiens moræ cæsar Posthumū brundisium misit ut Gabinium adducere iuberet exercitū. Si abnueret Antonio ut præciperet: post Antoniū Caleno: Sin omnes negaret epistolam ad exercitū scripsit ut posthumio obsequeret. Pōpeius uero interea paratas acies frustra educebat in pugnas. Duces hesperii: Antonius Gabinius & Caleno quia in italia erant. Lassatū fluctibus: iam mitius. Boream: Cæsar ait. Nacti austrum naues soluunt atq; altera die apolloniam Dyrrachiumq; peruehuntur. Facturum: impulsurum.

COMNIBO. Quo te dure: ponit quibus quærelis usi fuerint in cæsare. Est aut̄ exornatio sniarū quæ dicitur licentia: & græce παρρησία cū inferior sibi sumit aliquid de maiori: de eoq; cōqueritur: & ita obiurgat: superiorē quēadmodū putat illū se uelle obiurgari. Dure: qui potueris milites tuos in periculo deserere. Temeraria: nimīū audax. Nos uiles animas: quas paruifacere uidebaris. In hac anima. i. tui unius uita posita sit salus multorū. Caput hoc. s. demonstratiuū est. Sauiitia est uoluisse mori: quia ille nimīū sauius est in se ipsum qui mori uult: quū ab eo salus multorū pendeat. Nullus ne tuorū: nunquid inquit aliquis nostrum nō ita te amat: ut non unū tecū dixeris: qui tuorū fatorū comes esset. Cū te reperet mare: stentes hoc dicebant nos dormiebamus: tu uero tempestatē maris patiebaris. Pudet theu: cum in mentem uenerit q̄ nostra salus tibi carior fuerit q̄ tua. Petendæ hesperia: ut tu peteres & non mitteres. Sors ultima. i. cum ad extremā necessitatem redactus quis fuerit solet se spōte periculis tradere sed nulla fuit necessitas: quæ cogit te hoc facere. Præcipitare. s. homines. Prona: manifesta. Mundi iam summa te: nā rerū omniū dominus esse cœpisti: nā multos habebas in italia populos tibi obsequētes. Tenentē: supple decuit: eclipsis uerbi ē: quæ fieri solet in orationibus: quæ πειρασμός. i. passionē habent cū indignatiōe ergo dictū. Tantū quid numina lassas tu nimīū: inquit: fatigas deos & illos tētas: cui nō necesse: sit sed iuste fortasse nō erūt in bello tibi dii propitii quia dicet q̄ te ex undis seruauerint: & satis tibi propitios fuisse in mari. Labor fortunæ: quæ creptus es a me

Quo te dure tulit uirtus temeraria cæsar
Aut quæ nos uiles animas in fata reliquens
Inuitis spargēda dabas tua mēbra procellis
Cū tot in hac anima populorū uita salusq;
Pēdeat: & tātus caput hoc sibi fecerit orbis
Sauiitia ē uoluisse mori. nullus ne tuorum
Emeruit comitum: fatis non posse supstes
Esse tuis: quū te rapet mar corpora segnis
Nostra sopor tēuit pudet eu tibi cā petēdæ
Hæc fuit hesperia: uisū est cōmittere quēquā
Tam sauo crudele mari: sors ultima rerum
In dubios casus & prona pericula mortis
Præcipitare solet mundi iam summa tenentē
Permississe mari: tantum quid numina lassas
Sufficit ad fatum belli fauor iste laborq;
Fortunæ: quod te nostris impegit arenis
Hi ne usus placuer deū: nō rector ut orbis
Nec domūs reg; sed foelix naufragus esses
Talia iactantes discussa nocte serenus
Oppressit cum sole dies: fessumq; timentel
Composuit pelagus uētis patietibus undas
Nec nō hesperii lassatum fluctibus æquor
Ut uidere duces: purumq; insurgere cælo
Fracturū pelagus boream soluere carinas

dia marte. Impegit. idest adegit impulit Hi ne usus. uideat ne hoc tibi æquum: ut uelis abuti numine deorum in rebus nõ necessariis. Nõ rector ut orbis: nõ utebaris hoc deorũ fauore ut dominus esses orbis terrarũ sed ut a naufragio uoluntario te liberares. Fessũq; tumentes: & simul exorta luce pcella tempestaq; maris placata est. Patientibus. idest deficientibus. Nec nõ hesperii. & mare adriaticũ in ea parte tranquilũ effectũ erat uentis desinentib; uno tantũmodo uento: a glone leuiter tenebat: qui uent; secundus est nauigantib; ab italia in Epyrũ: ergo duces Cæ. q; adhuc tardati fuerant quibus crebro per litteras acciti tandem soluta classe nauigare cœperunt. Nec non. idest similiter. Duces. Ant. & P. Calenus & Gabinius. hi enĩ preerat copiis Cæ. Purũ: serenũ. Boream. qui secundus est ab italia nauigantibus in Epyrũ.

Quas uet; doctæq; pari moderaie dextræ
Permistas hñe diu latumq; pæquor
Ut terrestre coit consertis puppibus agmẽ
Sed nox sæua modum uenti ueliq; tenorẽ
Eripuit nautis. excussitq; ordine puppes.
Strymõa sic gelidũ bruma pellẽte reliquũt
Poturæ te Nile grues. primoq; uolatu
Effingunt uarias casu monstrante figuras
Mox ubi percussit densas notus altior alas
Confusos temerẽ imista glomerant i orbes
Et turbata perit dispfis littera pennis.
Ut primum redeunt die uiolentior aer
Puppibus incubuit phœbeo concitus ortu
Prætereunt frustra tentati littora lissi:
Nymphẽũq; tenent nudas aqlonib; udas
Succedẽs boreæ iam portũ fecerat auster
Vndiq; collatis in robur cæsaris armis
Sũma uidẽs durĩ magu; discrimina martis
Iam castris instar suis. se ponẽt tutum
Coniugi decreuit onus. lesboq; remota
Te pcul a sæui strepitu cornelia belli
Occuleĩ. heu qũtũ mētes dominaĩt i æquas

tus ab aphyrico tegebat ab austro nõ erat tutus. Sed subita fortunæ cõmutatõe auster. qui p biduum flauerat in aphyricũ se uertit: rostrataq; hostiũ naues. xvi. elisæ merisq; sunt Cæ. duæ naues tardius cõsecto: cursu cum ignoraret. quem locũ reliquæ cepissent cõtra lissum in anchoris cõstituerũt: quas cũ Otalicius qui lissi præerat oppugnaret aliqui se dedidẽre nonnulli occisi sunt. ueterani uero cõpluribus cesis ad suos se receperũt. Nudas aquilongibus. in quas non flat aquilo. Succedens: qui flauit post boreã. sed contra ait Cæ. ut diximus. Vndiq; collatis: ubi põ. uidit iudicatis suis & Cæ. uiribus magno periculo esse pugnandum cõiugem in lesbon mittere statuit. In robur. in potentiam & fortitudinem. Sũma: extrema. Onus coniugii: cornelia coniugem quã non poterat satis cõmodæ apud se retinere: nec absq; molesta segregare. Tutum: ut tuta eẽt Lesbo: lesbos in troade insula est i qua oppida sunt tymna & Mitylene. Heu quantũ: conscius suæ impollãmentis poeta. Magna inquit uim het iugulis amor in iustis homib; põ. n. in mediis bellis non potuit amore non tangi. In equas mentes: iniqui. n. sprenũt cõiugia in qbus est priã generis humani societas.

COMNIBO. Quas uentus: dicit uelis pariter & remis aliquãdiu nauigasse: ut celerius p medios põpeianos trãfrent. Latãq; per æquor: ita ferebant naues æqualiter currentes ut uiderent quasi agmina in continenti terra instructa. Diu: qã nõ ppetuo. nã mutat; est uent;. Sed nox sæua: qã supueniente nocte uentus ex aduersa pte flare cœpit desinẽte a glone. Excussit. diremit puppes q; añ uelut agmen uæhebant. Strymona sic. g. p similitudinẽ oñdit quõ ordo nauigãtis classis pturbat; e queadmodũ inqt pturbat; ordo Gruum tũc cũ de strymone flu. uolãt i Epyrũ: nã hæc auis amat tẽperatas regiones ergo tpe æstatis relinquũt ægyptũ calidissimã regionẽ: & i traciã trãsuolãt ubi e strymon flu. e diuerso tpe. hyemis Grues (ut inqt Solinus) excubias nocte diuidũt: ut ex omni decima sit quæq; uigiles ponduscula digitis aplectunt quæ si forte exciderint somnũ coarguant qd cauedũ erit clangore indicãt: harenas deuorantes nõ prius euomunt q securæ sedis suæ fuerint nigrescũt senectute: & sic ætas in illis pdiẽ colore: uolũtates at p aerẽ suo ordine Y litterã imitãt. si uæhemtior uetus icubuerit diuersas lras imitant; eodẽ mō dicit pturbatũ fuisse ordinẽ nauigantiũ. Primoq; uolatu: cum primum uolare incipiunt. Effingunt: formant uarias figuras litterarum. Ca

SVLPI. Dextræ doctæ: hoc est ducti remiges & gubernatores pares duxerunt. Permistas: coniunctas & ordinatas. Diu: hoc est interdium quia sequit; & nox. Agmẽ: classis. Coit: coniungit; conuenit. Consertis connexis uicinis. Ut terrestre. ut turmæ & cateruæ militum incedentiũ per terrã. Modum: mensurã quia cessauit. Tenorem: cõtinuationẽ. Excussit ordine de turbauit. Strymona: fluuiũ in hæmo ortum qui macedoniã a tracia separat hyeme congelat; æstu a gruib; frequentat; quæ hyeme in nilum euolãtes. Y litteram faciunt sed uæhementiori uento impulsæ ordinẽ turbant. Grues: quæ ut ait plinius uolant ad pspiciendũ alte. Ducem quem sequantur eligunt: in extremo agmine per uices qui acclament dispositos habent & qui gregem uoce contineant: excubias habet nocturnis temporibus lapillum pede sustinentes: qui lassatis somno decidens indulgentiam sono coarguat Cæteræ dormiunt capite subter alam condito alterius pedibus insistentes: dux erecto prouidet collo ac prædicit Figuras uarias: ut Y. A. L. In orbes: in rotunditatem & globum. Littera. Y. q; ut plurimũ faciunt. Perit: delet. Pennis: ipsis gruib;. Aer uiolentior: uentus q; nil aliud est q; aer impulsus & uæhemens. Concitus ortu: surgens oriente sole. Lissi: lissus oppidum in macedonia post sinum Ciricum iuxta Acrolissim. estq; citra nympeum milia passuum tria. Frustra tẽtati. ad quæ cursum ne qeã dixerant: qã hostes tenebat; & alii eos psequabant;. Cæ. n. sic habet. Cũ nostri eẽnt ex cõtinẽte nisi. Q. Coscõius qui dyrrachii classi rhodi præerat naues e portu educit: & cũ iã nostri remissiore ueto a ppinquassent. idẽ auster increbuit: nostrisq; præsidio fuit: & nacti sunt & portũ q; nympeũ appellat; q; por

su monstrante: quia non ingenio sed casu litteras formant uolatu. Percussit: inuasit. Tensas alas: scilicet uolatum. Altior: ab alto flans. Littera: quam ante imitabant a uento perturbata est atque confusa. Hinc martialis turbabis rursus nec littora tota uolabit: Vnam perdidit si palamedis auem. Dispersis pennis: disperso uolatu. Cum primum: dicit qua iter nauigans intenderunt: primo inquit ad lissum uenerunt quod (ut inquit Strabo) oppidum est quod sinum Rhizicum: non longe ab epidanno: qua Corcyrei edificauerunt. deinde ad nympheum locum celebrem: auctore Strabone in Apolliniatarum finibus ibi petra est ignem uomens. cui fontes subsunt. qui aquas tepidas bitumenque scatent. Lisso autem praerat octacilius dux ex Pompeianis partibus. Redeunte die. i. cum lucefceret rediit uentus: & primo oppugnare tentarunt Lissum oppidum: quod cum oppugnare non possent deinde ad Nympheum portum redire. Violentior aer: uahementior uetus. Phoebeo ortu. i. lucefcente die: quia uenti mutantur ut plurimum & aeris qualitas mutat in ortu & occasu. Nudas a glonibus undas: quia desinente borea auster flare coeperat: nympheus erat in similitudine portus & nullo uento perturbari potest: nisi a borea: desinente ergo borea cum flare coepisset auster a meridie. ibi naues portum getum habebant. Nudas. i. ab a glonibus liberatas. Succedens borea. i. flate austro. Undique collatis: nunc dicit quod nam comitium fuerit Pompeii: postquam uidit ipsum Antonium aduentasse cum reliquis copiis & nihil iam abesse: quoniam Caesar pugnantem copiam faceret: constituit uxorem suam Corneliam: se iungere: nam nunquam tempus & occasionem aperiendi consilii sui inueniebat: ne perturbaret uxorem. In robur: ad roborandum exercitum. Summa discrimina: extrema pericula imminere suis fatibus. Seponere separe. Lesbosque. re. i. in secessu posita. Occulere: occultare. Heu quantum mentes quantum inquit uirum habuit: qui tametsi ductor fortissimus esset: tamen non sine molestia uxorem suam a se potuit se iungere.

SVLPI. Iusta uenus: iugalis amor. Quod nolles stare: quod uolles praesertim te committere: essent quae tibi illa molestiora. Ictu: conflictu & pugna. Coniunx sola fuit supple causa: quae abstinuisti. Verba destituunt enunciarum non potest animi conceptum & decretum hianti enim uerba non succurrebant. Blandeq; iuuat: differebat rem in longum ut minori molestia afficeret coniugem. Ventura i. discessum corneliae: & praesertim futura. Subducere fatibus: subtrahere necessitati quae instabat. Nocte sub extrema in diei principio. Pectus grauidum: pompeium sollicitum bellicis curis: & impatientem absentiae coniugis quam unice amabat. Aduersi: oppositi. Humetes genus: lachrymabant enim pompeius. Percussa. perterrita. Deprendere. interpellare sermone & quare fletet interrogare. Gemens: suspiria emittens: Non nunc: hac oratione pompeius ut a quo animo ferat abscessum conatur efficere. est autem sensus. O dulcior mihi uita foelici & ante acta non praesentis & misera cuius me tedet. Mcesta: quia segregacionis. Nimum: respectu belli & publici commodi. Parum: respectu amoris pietatisque nostrae. Totus caesar: tota caesaris uires. Latebra: latendi locus. Negauit iam mihi: non potui a me impetrare: quia est comodum & periculo plenum quanquam quanuis fuisset mihi quam suauissimum. Nec longos patiere recessus: non longe a me distabis: nec diu absque me eris.

OMNIBO. Dubium nulla causa fuit quae te fecerit ciuilia bella metuere praeter uxorem. Quod nolles stare: sola coniunx fuit causa quae recusares fortunam. quam comitis erat non uni ciuitati. sed toti mundo. quia uniuersus terrarum orbis Romanis subiectus erat. Fata: fortuna imperii. Metem parata: dicere sententiam separanda uxoris incipiebat quodammodo: ut o Cornelia deinde cum incepisset hoc uerbum ingrediebatur aliam orationem: quis parat? esset plura dicere. Destituunt mentem. p. nunquam audebat hanc uoluntatem aperire: quam sciebat molestam futuram Corneliae. Trahentem: platanem. Subducere. i. clam furari sibi tempus. Nocte sub extrema: Cornelia ignorabat quod agitare animo Pompeii: nocte enim quae praecessit die separationis cum uirum suum (ut consueuerat amplecteretur. Ille auersus est & gemitus & suspiria non poterat retinere admirata Cornelia quasi quae manu clam terfisset lachrymas eius & tamen se sensisse dissimulabat. Non audebat. quia non audebat ostendere Pompeio quod sensisset illum lachrymantem. Sub ex. nocte. i. circa ultimam partem noctis. Pulso torpore: quia propter sollicitudinem quiescere non poterat. Genas humentes. quia manus ad uultum coniecerat. Caeco uulnere. id est oculi dolore. quia nesciebat eam lachrymarum. Ille gemens: cum Cornelia amplecteretur pompeium. & ille ab ea auersus fletet. postquam illa sensit uirum fletentem: uultum lachrymis rigatum absterfit: sed pompeius eam cum gemitu in hunc modum allocutus est. Mihi non uita. tenet locum exordii oratio haec in qua suadet Corneliae pompeius: ut uelit ab eo discedere. Beni uolam quoque facit Corneliam cum dicit de suo erga eam animo & si quid ad eos pertinet qui audiunt referemus: nam pertinet ad eam quod dicit pompeius: uxorem suam sibi ui

Iusta uen? dubium trepidumque ad praesertim magna
Te quoque fecit amor. quod nolles stare sub ictu
Fortunae: quo mundus erat: romanaque fata
Coniunx sola fui mentem iam uerba paratam
Destituunt: blandaeque iuuat uentura trahente.
Indulgere morae: & tempus subducere fatibus
Nocte sub extrema pulso torpore quietis.
Dum fouet amplexu grauidum cornelia curis
Pectus: & aduersi petit oscula blanda mariti
Humentes mirata genas: percussaque caeco
Vulnere non audeat fletum deprædere magnum
Ille gemens: non nunc uita mihi dulcior inquit.
Quum tedet uita: lato sed tempore coniunx
Venit mcesta dies: & quam nimiumque parumque
Distulimus. iam totus adest in praesertim caesar
Cedendum est bellis: quorum tibi tuta latebra
Lesbos erit: desiste preces tentare. negauit
Iam mihi non longos a me patiere recessus.

ta dulciorem fuisse: cum læta tpa forent & oñdit se inuitum aliquid dicere qđ ipsi molestū sit futurū. Nō uita nunc dulcior. non hoc tpe cum me meaq; uitæ tædeat. Sed dulcior. Læto tpe: felici & secundo. Venit me ista dies: oñdit se inuitū dicere qđ Corneliæ displicet uidelicet necessariū esse ut a se diuellat. Nimium quantum ad belli rationem. Parum: quantum ad effectum: quia parum distulisse uideor ne se peraret a te: sed nimium distuli: ut multo ante cum Cæ. confligerem: ante quam Antonius cum eo coniungeret. Totus Cæ. coniunctis exercitibus: Non longos: suadet a facili: quia non diu ab ea diuulsus erit: Negauit: scilicet precibus tuis aquiescere: interdicit ne tentet: quod concessurus non est.

Præcipites aderunt casus: pperante ruina
 Sūma cadūt. satis est audisse picula magnū
 Meq; tuus decepit amor. ciuilia bella
 Si spectare potes: nā me iā marte parato
 Securos cœpisse pudet cū cōiuge somnos
 Eq; tuo quatiūt miserū cū classica mundū
 Surrexisse linu. uereor ciuilibus armis
 Pompeiū nullo tristem cōmittere damno.
 Tutior interea populis & tutior omni
 Rege late. positāq; procul fortuna mariti
 Non tota te mole p̄mat: si numina n̄ras
 Impulerint acies: maneat ps optima nostri
 Sitq; mihi: si fata p̄māt: uictorq; cruentus:
 Quo fugisse uelim: uix tm̄ infirma dolorē
 Cœpit: & attonito cesserūt pector̄ sensus.
 Tandē uix mœstas potuit p̄feri querelas.
 Nil mihi de fati thalami superisq; relictū ē
 Magnæ q̄ri. n̄ros nō rūpit funus amores
 Nec diri fax summa rogi sed sorte sequenti
 Plebæaq; nimis careo demissa marito.
 Hostis ad aduentū rūpamus fœdera te dæ
 Placemus socer̄: sic est tibi cognita magne
 Nostra fides credis ne aliqd mihi tutius eē
 Quā tibi non olim casu pendem⁹ ab uno?
 Fluminibus me sæue iubes tantæq; ruinae
 Absentem præstare caput. secura uidet

quod dixit pompeius. Meque tuus decepit amor. Non olim casu pendemus ab uno: non ne ex quo coniugii una niuimus eo connexi uinculo sumus ut una salus ambobus sit unum & commūne periculum. Fulminibus me: Allegoria est uis inquit ut ego absens eodem afficiar dolore quo & uos qui proeliis interestis. Secura uidetur: immo mestissima est: & occurrit illi superiori Tutior interea populis.

COMNIBO. Præcipites aderunt casus: uel in bonam uel in malam partem casus terminabūtur: Prope rāt e ruina. translatio sumpta ab ædificiis. quando enim ædificia sunt in sublimē erecta celeriter cadunt cū ruina incubuerit. Summa idest omnia quæ summa sunt. Satis est audisse. Sumit argumentum ab obseruantia idest a beniuolentia quam uxor in uirum habere debet si me amas non libenter interesse debes periculis nostris. quod si libenter interesse non uidereris me amare sicut fingis. Ciuilia bella: idest si forte bello ciuili uis interesse in quo salus nostra periclitabitur. Tuus amor decepit me. idest minus a te amor quam putabam. Nā me iā: nūc a modestia: qđ cōtinentis iperatores est nolle cū sopore bella gerere deide et patientia: uidelicet posse aliqd pati cōtra uolūtate suā: primū ergo a cōtinētia. Parato: instate bello. Vereor: nūc a patiētia pati nollo inqt aliqd dānū i gerēdo bellū ciuile: aliud at erit mediocre: ut abs te patiar diuelli q̄ unice amo. Tutior iterea: arguit ab utili: utile: est istic discedas in tutiorē locū: & tibi & mihi: nā si qua aduersa fortūa fuerūt hēo quo me recipā. Positaq; pcul: qđ si tū pcul a fortūa non absis. males te oīno premet ut tm̄ uulnus sustinere non possis: sed si procul eris: erit tibi leuior quæcunq; fortuna. Fortuna. m. si forte aduersa fuerit.

SVLPL. Casus præcipites: subito enī aut uictores aut uicti: erimus. Properante ruina sūma cadunt: snia seu parcemia quæ enim sunt altissima celeri⁹ corruunt: Satis est audisse: Minus enim dolet qui audit q̄ qui uidet aduersa. Meq; tuus decepit amor. Nō amas me uere si potes interesse præliis: nam est mihi turpe in tantis periculis tecum cubare. Securos: quietos id est me quietum & sine assidua cura belli uxorium esse: & tuis uacare cōplexibus. Marte: certamine. Classica quatiunt: idest quū datū est signū pugnae quo tremūt oēs natōes. Sinu: gremio: & complexu. Vereor: dubito inquit hac tristitia de te suscepta pugnare itaq; deponenda est. Nam decet pugnaturum Imperatorē ila rem esse. Committre: exponere. Late: latita. Fortuna: aduersa scilicet. Non tota te mole premat: nō te toto dolor affligat. Impulerit: euerterint. Optima pars nostris tu ipsa sis salua. Si fata prement: si aduersa fortuna uexabor & casar me persequetur. Sit quo uelim fugisse: habeam locum in quem libenter fugiam. Infirma: debilis animi. Cœpit: continē potuit capax eius fuit & ei resister quin moreretur. Cæsare e pectore sensus: exanimata est. Proferre: enuntiare. Nil mihi: A cōmiseratione exorditur & cōqueritur quod a uiro diu datur non morte: sed quod contemptui habeatur. Nil relictum est queri: non possum conqueri & incusare fata coniugii ut Iunonē & hymeneā quod nos in uita non seruauerint. Funus: mors. Summa fax: mors ipsa interpretatio. Diri: funerei. Demissa humilis & uilis apud te: uel dimissa idest repulsa abducta. Sorte frequenti: ut multis solet accidere. Plebæa: humili nā uiles solent coniugia negligere. Hostis aduentū Argumentatur ab eo quod fiat quod faciendum non est: Nam par est ut amicis non inimicis gratas res faciamus: Rumpamus fœdera. separemus coniugium nostrum. Placemus socerum: mitigemus Cæsarem qui turbatus est quod simus concordēs atque coniuncti. Sic ē tibi cognita: sic uideor tibi infida occurritq; illi

Numina: scilicet aduersa. Impulerint: fugauerint. Maneat: incolumis sit quia ubi tu reposita fueris ille loc⁹ mihi tutus erit. Vix tm̄ infirma: quia non timebat tale quicquā Cornelia: iō uix pati potuit pferre querelas. Attonitos sensus: id est cecidit in syncopim. Nil mihi de fatis: hoc quoq; obtinet pœmii locum quia sua refert incōmoda. ppter quæ ad cōmiserationem cōmouet. ueluti plæbea (inqt) deseror a uiro meo nec de fortuna est quod quicquā conquerar. nā si a marito diuellerer morte nihil esset illi ascribendum nisi fortunæ at uero non illi. sed culpa tibi o coniunx ascribenda est. Fatis superis. id est fatis superiorum. quia si mors inter uenerit conquerer de fortuna. non de te. Summa. ultima. Sorte frequenti. quia frequenter nimis abs te diuellor. Sorte: plæbeia fortuna. Dimissa. deserta frequenter a uiro quia plæbeorum est relinquere frequente uxores cum negociis impediuntur. Hostis ad aduentum: nūc arguit a parte iuris: quod est par: par est ius quod inter omnes æquabile est. quod sit ex æquo & bono id est iusto & honesto: honestum est ut gratificemur amicis: non autem inimicis: tu uero gratificaris non amicis: sed inimicis: arguit a cōtrario: cum nostra coniunctio displiceat Cæsari: ergo eidem nostra disiunctō placet: quod est contra ius æquabile. Tædæ: cōiugii. Placemus focerum: mitigemus Cæ. qui iratus est quod coniuncti sumus. Sic est tibi. c. a fide coniugii plane arguit quia fides coniugalis eiusmodi debet esse ut omnis fortuna utriusq; communis sit: sed me uis a fortuna communi seiungi dum uetas me interesse casibus tuis. Tutius esse: id quod tibi tutum nō est: nec mihi quidem. Fulminibus me: o fæue Pompei nunquid uis tutum caput: tuamq; salutem exponere periculis me absente. Iubes. id est uis. Fulminibus. scilicet belli. Secura uideť quia Pompeius superius dixerat ipsam in Lesbo tutissimam fore: Respondet qđ securum tu appellas: id mihi miserium est.

CSVLPI. Etiam nunc: dum assum & antequā prælium in eas Cum facia perisse uota: cum nolis me exaudire & patiaris me in mœstitia uiuere. Ut nolim se uire malis: ut nolim in aduersitate crudeliter in me agere. Parata: prompta non lenta. Feriat dum: tam diu superuiuam tibi quamdiu ignorauero te uictum ul mortuum eē. id ubi rescuero mihi inferam necem. Feriat terras remotas: perueniat lesbon. Assuescis: assuefacis me actiue posuit. Tantum dolorem: quantus est suscipiendus ex morte calamitate ut tua. Posse pati: posse dolori resistere: ne statim ex ipso enecere. Si sunt uota: si succedunt desideria mea. Euentus successus. Rupes: lesbos ipsa spera. Solicitam. me timidam. Feret fata tam læta: afferet mihi tam lætum nuntiū. Nec soluēt audita audita tua uictoria adhuc timebo Vacuis: desertis & sine defensoribus. Vel fugiente: etiam si fugiat. Notescent: nota fient & refutat illud late. Exilio nominis clari: exilio meo quæ celebror ob cōiugium tuum. Quis: unusquisq; enim scit. Latebras mityleneas: id est me apud mithilenas lateť est autem mitylene urbs in lesbo. Si nil tibi uicta. si fugere cogaris p mare in lesbon nō uenias: sed diuerte quocunq;. Infaustam: infelicem qa uirū tam præclarū fugientē uehat. & c̄ methonymia: Exiliit stratibus: rapti extra lectum saltauit. Tormenta: dolores discessus qui erant sibi p tormentis. Non sustinet pectora: non succumbit uiro nō uult amplexari ab eo. Sustinet: partiť. Extremus fructus: hoc est complexus ipsi & extrema uoluptas diurni amoris quā tunc capere potuissent: nō decerpit non est grata. Perit: amittitur.

COMNIBO. Sors tibi cum facias: sensus est mea uota sunt non ut post te misera niuam: sed tecum moriar: qbus uotis nunc resistis cū me speres a pntia tua diueller. Morte parata: qa p̄mpta sum mori tecū: iō facis ut mea uota pereant. Supstes: qa si mihi aliud aderit: saltē supstes ero: dū fama tristis ad me pferet. Adde qđ assuescis: Accedit qđ me sensim docebis posse carere tui: qđ ergo minime uellē: nā fatebor timeo. ne pati possim hoc post prælia. sed cū me seiūgas abs te paulatī efficies qđ mihi nūc itolerabile uideť. Assuescis: assuefacis me. Fatis: tuis aduersis ut possim tua fuit q̄cūq; fuerint ferre cū abs te seiūgat. Tātūq; dolore: scilicet q̄tū ex morte tua capere: si qđ tibi aduersis cōtingerit. Ignosce fatcti: fateor qđ timeo ne possim pati mortē tuā. Qđ si sunt uota: titur dilemate: qđ ab utraq; pte cōcludit: necesse ē enī alterū duorū fieri aut uinceris: & si tu cū exercitu tuo uinceris: hoc incōmodi consequr: nā aliquādiu post te uiuā: si uincas ego postrema gaudebo: hoc incōmodi habebō ex absentia tua: quod si essem fortunæ tuæ socia nec possem uiuere post te. Euentus successus. Deis audior. id est si dii mihi

Sors tibi cum facias etiam nūc uota perisse
 Ut nolim seruire malis sed morte parata
 Te sequar ad mænes: feriat dū mœsta rēotas
 Fama procul terras: uiuā tibi nēpe supstes
 Adde qđ assuescis fatis: tātūq; dolorem
 Crudelis me ferre doces. ignosce fatenti
 Posse pati timeo: qđ si sunt uota: deisq;
 Audior euentus rerum sciet ultima cōiunx
 Sollicitam rupes iam te uictore tenebunt.
 Et puppim quæ fata ferat tam læta timebo.
 Nec soluēt audita met⁹ mihi prospera belli
 Cum uacuis proiecta locis a cæsara possim
 Vel fugiente capi: notescent littora clari
 Nominis exilio: positaq; ibi cōiuge magni.
 Quis mitylenas poterit nescire latebras.
 Hoc p̄eor extremū: si nil tibi uicta reliquēt
 Tutius arma fuga cum te commiseris udis
 Quolibet infaustā potius deflecte carinā
 Litoribus quærere meis. sic fata relictis
 Exiliit stratibus amens: tormenta q; nulla
 Vult differi mora: n̄ mœsti pectora magni
 Sustinet: amplexu dulci nō colla tenere
 Extremusq; perit tam longi fruct⁹ amoris

propitii fuerint ut preces meas exaudiant. Sollicita rupes: et si uictoria ex hostibus consecuta fueris. timebo tamen rupes & scopulos ne nauis nuncia uictoriae tuae in scopulos illisa frangat: & cum ad me uenerit sine periculo non ero: nam Caesar est fugiens Lesbos poterit conuertere cursum: & uel aliquid inferre Corneliae. Fata. i. fortunam tuam. Ferant puppim: scilicet ne frangat ut scopulis. Non solent audita metus: et si nuntius uenerit: omnia tibi feliciter successisse: non tamen sine metu ero: ne Caesar fugiens aliquid incommodi nobis inferat: sciet enim uxorem Pompeii hic oppositam. Vacuis: desertis locis. Vel: per est. Notescent littora clari: dicere posses: nesciet Caesar ubi sis: sed hoc fieri non potest: uidelicet ut locus ille obscurus sit: ubi relegata fuerit uxor Pompeii. Clari nominis: Corneliae. Ibi: in insula Lesbos: ubi est Mytilene inter Methymnam & Maliam iacens ciuitas maxima quae a Malia distat stadiis septuaginta (ut inquit Strabo). Hoc precor extremum: adhuc refellit quod dixit Pompeius: uidelicet ut sit locus tutus quo me conferre possim: siquid aduersi contigerit: illa e conuerso dicit si uictus fuerit: quocumque potius nauiget: quam ad insulam Lesbos: quia ubi Cornelia erit: eo coniciet Caesar Pompeium se contulisse amore coniugis. Deflece. q. c. f. quae ad insulam Lesbos. Victa arma: quae uictus fuerit a Caesare. Tutius fuga: ut salutem tuam nisi in fuga constituas. Commiseris undis. i. ut nauiges ad aliquem locum tutiorem. Infaustam: infelicem. i. uictam. Sic fata re. haec ubi dixit Cornelia statim surrexit e strato: ubi cum Pompeio quiescebat & noluit animi supplicium curamque differre: quando semel erat disiungenda a Pompeio: statim hoc facere properauit & auertit se ab illius conspectu: post hac uero Pompeium non uidit: donec uictus a Caesare Tormenta: absentiae uisum. Nulla mora: quia statim ab eius conspectu aufugit. Non moesti pectora: non sustinuit amplexum Pompei nec brachia collo circumdedit: ut consueuerat.

Præcipit atque suos luctus: neuterque recedens
Sustinuit dixisse uale. uitamque per omnem
Nulla fuit tam moesta dies: nam caetera dæna
Durata iam mente malis firmaque tulerunt.
Labitur infelix manibusque excepta suorum
Fertur ad æquoreas ac se prosternit arenas
Littoraque ipsa tenet tãdẽque illata carinae est.
Non sic infelix patriam portusque reliquit
Hesperios saui premeret cum caesaris arma
Fida comes magni uadit duce sola relicto
Pompeiumque fugit. quæ nox sibi proxima uenit
In somnis: uiduo tunc primũ frigida lecto.
Atque insueta quies uni: nudumque marito
Non hærente latus: somno que saepe grauata
Deceptis manibus uacuũ complexa cubile est
Atque oblita fugæ quasi uisit nocte maritum.
Nam quis flamma tacitas urgente medullas
Non iuuat in toto corpus iactare cubili.
Seruat pars illa tori: caruisse timebat
Pompeio: sed non superi tam lata parabant.
Instabat miseræ magnũ quæ redderet hora.

xit quod extremum dici solet uale. Vitamque per omnem: per omne uitae tempus quo Pompeius & Cornelia disiuncti sunt nullum: diem tam molestum uiderunt. Nam caetera damna: quia post cladem acceptam iam animus induruerat ut fortius fortunam aduersam pateretur. Durata mente: id est forti animo. Labitur infelix quia exanimata est propemodum absentia uiri. Manibus excepta: intra manus suorum suscepta. Fertur ad æquor. ut naue imposita uehatur ad insulam Lesbos. Littora: ubi parata nauis erat. Illata: imposita. Non sic infelix: dixit maiore dolore discessisse ab Epiro Corneliã quam discesserat ab urbe Ro. quia cum disceret a patria comita est Pompeium: nunc uero discedens ab Epiro sola uirum suum relinquere cogebatur. Hesperios: italos. Fida: quæ nunquam uirum in ulla fortuna deseruit. In somnis: sine somno: quia tota nocte uigilauit. Insueta quies uni: quia non sola dormire consueuerat. Vacuum. s. uiro suo. Deceptis. m. quia oblita erat uiri sui absentiam quæ cum amplecti crederet lectum uacuũ amplectebatur. Fuge: quia somno oblita erat a uiro se disiunctam esse: Nam quis flamma: quis inquit arderet amore Pompeii Cornelia: tamen locum in quo iacere consueuerat Pompeio. relinquebat uacuũ: id est quasi oblita mariti sui absentiam: locus ille ab illa uacuuus relinquebatur. In toto cubili: ut totum lectum lustraret. Pars illa: in qua solebat iacere uir. Caruisse: timebat Pompeio: nemo timet quod euenit: sed

SVLPI. Præcipitant: impellunt: nam festinant in dolores. Sustinuit dixisse uale: potuit more discedentium salutare. Caetera damna. ut fugam ex urbe & Italia. Durata malis: firmata & assueta aduersitatibus. Labitur. cadit exanimata. Suorum domesticorum. Ad æquoreas arenas: ad littus. Prosternit: abiicit se in terram. Tenet: occupat membris Illata: importata immissa. Non sic: non tanto cum dolore & gemitu. Præmeret urgerent: persequerentur. Fida comes: Cornelia quæ nunquam deseruit magnum. Vadit sola: non quod sola esset sed sine uiro. Virgilius Sola domo moeret uacua. Quæ nox sibi proxima uenit in somnos: hoc est nox sequens qua dormitura erat. Frigida lecto: supple fuit. Atque insueta quies uni: tum primum iacuit sola. Nudum: quasi nudum non enim calebat. Quam saepe: admiratiue certe saepissime. Deceptis: nam putabat se complecti Pompeium. Nam quanuis: licet amore uexaretur tamen non iactabat corpus per totum totum ut amantes præ molestia consueuerat: sed partem tanquam si uir adesset seruabat intactam. Non iuuat in toto. Ouidius Esse quid hoc dicam quod tam mihi dura uidetur Strata nec in lecto pallia nostra sedent. Et uacans somno noctem quam longa peregi Lassaque uersati corporis ossa dolent. Caruisse: penitus amisisse eius consuetudinem. Tam lata ut esset Pompeio caritura: Hora: breue tempus. Instabat: uicina erat Quæ redderet magnũ: quæ esset uisura magnũ uictũ & peuentẽ.

OMNIBO. Præcipitantque suos luctus festinant separationem: quæ utriusque luctus causa erat. Neuterque recedens: & cum separaretur Vir ab uxore: nec illud di

euenturū est. i. abstinebat se ab eo loco tāq̄ incerta an Pōpeius adesset. Nō tā læta: q̄a hoc fatius fuisset q̄ a Cæsare uinci: sed uinci a cæsare fecit ut pōpeio cornelia non careret: q̄a statū ut uictus ē se cōtulit ad corneliā.

Io. Sulpitii in Sextum Lucani interpretatio.

Ostq̄ castra duces: cū Antonius nymphi appulisset receptusq̄ eēt lyssi post Otaciliū fugā Cæsar ut cum eo se coniungeret. Pōpeius ut uenienti se opponeret pperabat. Cumq̄ his castra nō multum distantia posuisset & antonius unum diem ī castris se retinuisset Cæsar ad eū peruenit Pompeius ne duobus circumclauderet exercitibus ad Asparagum se cōtulit castraq̄ posuit. cæsar uero missa una legione cū ducentis equitib⁹ in thessaliam & ætoliam unde legati uenerant pollicentes omnes ciuitates eius imperata facturas ī macedoniā iter arripuit: expugnatoq̄ in itinere oppido patinorū tertio die ad pompeium peruenit. iuxtaq̄ eum posuit castra & postridie eductis omnib⁹ copiis acie instructa potestatem decertandi pompeio fecit. Sed cū suos ille contineret postero die cæsar magno circuitu difficili angustaq̄ itinere. Dyrrachium profectus est: Sperans pōpeium aut Dyrrachium compelli aut ab eo intercludi posse ut accidit. pompeius eodem accellerās cū prauētu cæsaris esset Dyrrachio interclusus ædito loco qui appellatur petra castra communit: eo partē longarum nauium conuenire frumentum commeatumq̄ undiq̄ comportari imperat seq̄ suis cōtinet locis Cæsar uero munitionib⁹ ipsum circūdedit ne inde posset exire. Cumq̄ ille peste hic fame afficeretur consertum est prælium quo pompeiani erumpentes fuere uictores. Propinqui pugnae mente: breui pugnaturi uolūtate & consilio. Iugis: mōtibus macedoniæ ad asparagum. Admota: uicina. Par suum. dominos rerum sunt ipsi qui dominantur in cælo uel par suum dixit quia si erant in uoluptatem spectantium deorum inter se digladiaturi ut patria in arena. Caperi mœnia: expugnare ciuitates epyri. Martemq̄ secundum: negligit ullā nisi de Pompeio habere uictoriam. Funestam mundo uotis petit omnib⁹ horam: leth: ferum humano generi tempus tota mente desiderat. In casum: in euetum pugnae incertum. Alea: periculum & casus incertus. Est enim Alea omnis ludis in fortunæ uarietate consistens traduciturq̄ ad euentus incertos. Hora Periculosæ plenum opus aleæ tractas. Plinius extra omem ingenii aleam positus. Alterutrum: alterum de duob⁹ aut suum aut pompeii. Ter explicuit turmas ter ad prælium incandum acies ordinauit. Signa: uexilla aq̄llas Testatus: promptum se ostendens ad euertendum romanum imperium. Exciri ad tumultus: ad prouocationes excitari quoniam intra castra suos continebat. Clauso uallo: castris:

Ostquam castra duces pugnae iam mente propinqui. Hic liber cōtinet quomodo positus prope castris ad Alorem fluuium a Cæsare: teste Appiano: & a Pompeio ad Dyrrachium pperabat Pompeius expeditionem: sensimque potestate decertandi Cæsari fecit: eductis in aciem copiis: quod cum recusaret Cæsar a Brundusio uenturos milites expectans: deinde iter Dyrrachium tendit quomodo etiam secutus est Cæsarem Pompeius & cum illum peruenire non posset: ut cupiebat castra ad locū posuit qui appellat̄ petra. eo ē Cæsar se contulit: iā Cæsari tunc exercit⁹ oīs in unū aderat. Aderat uicissim & pōpeio & ad inuicē ī colle quodā magnis presidii castra habuerūt. Et cū pōpeius se suis locis teneret. statuit eū Cæsar munitionib⁹ intercludere. sed cū maiore inopia laboraret Cæsar qui obsidebat: quā pōpeius qui obsidebat: non potuit tñ pōpeius. hanc in dignitatē ferre: statuitq̄ erūpere in cæsare cū exercitu simul que cōmissa pugna cū scæua supra hoīem egregie pugnasset tandē eo cōfecto uulnerib⁹ in fugā Cæsariani cōuersi sunt: & eos usq̄ ad castra pōpeiani psecuti sunt unū eo die si uoluisset pōpeio de Cæsare & exercitu suo actū erat Appian⁹ uero r̄fert cæsare dixisse: bellū ea die finē hiturū fuisse si hostes ducē q̄ uictoria uti sciuisset

Io. Sulpitii argumētū in sextū Lucani.

Dyrrachium in sexto dum magnus ab hoste tuetur
Tallatur muro in campis. & peste laborat.
Esurit & Cæsar. pugnaque

erumpit aperta.

Pompeius scæuæ uires & nobile fatum
Thessaliæq̄ situs. mox q̄ tulit illa canuntur
Hic magicā ericto stygias ut cōsulat ūbras
Sextus adiciet illa deos. cogitq̄ cadauer
Tristia fata loq̄. morit̄ qd̄ carmina rursus

Marci Annei Lucani Pharsaliæ Liber Sextus.

Ostq̄ castra duces pugnae iam mente propinqui

Imposuere iugis. admotaq̄ cominus arma

Parq̄ suū uiderē dei. capere omnia cæsar
Mœnia graiorū spernit. martemq̄ secundū
Iam nisi de genero fatis debere recusat.
Funestā mūdo uotis petit omnibus horā.
In casum quæ cūcta ferat. placet alea fati
Alterutrū mensura caput. ter collibus oēs
Explicuit turmas. & signa minātia pugna.
Testatus nunq̄ latia se deesse ruina.
Ut uidet ad nullos exciri posse tumultus
In pugnam generū. sed clauso fidere uallo.

habuisset. Iugis: Dyrrhachinis. Admotaq; cominus arma: idest constitutis prop; castris consistere utriq;
 Parq; suū uidere dei: idest postquā dii uiderunt Cæ. & Pō. pares sibi: quia dii dominant in cælo Cæ. & Pō.
 in terra. Moenia graiorū: qui si uoluisset facile erat: sed ad id animū intendebat: in quo summa rerū steterat
 uidelicet ut Pō. uinceret. Martē q; secundū: quanquā fata ei propitia essent: tamē nihil cedere sibi existima-
 bat: nisi Pō. uinceret. Et nisi de genero: licet cætera secunda essent: tamē nō existimabat se fatis obligatum.
 Funesta mundo: hanc horā qua bella ciuilia committenda essent uniuerso orbi funestam: tota mente pete-
 bat. In cām: in dubium. Alea fati: fortuna belli incerta: qualis est ludus aleæ. Horatius: periculosa; plenum
 opus aleæ. Placet: quia ad extremū uenire properabat. In collibus omnis: asparagus est egri dyrrhachini lo-
 cus in quo castra Pō. posuerat: eodē Cæ. cum omnib; copiis expugnato oppido pratiorum profect;: haud
 procul inde castra posuit. & cū exercitū e castris duxisset: structa acie Pō. decernendi facultatē fecit: at ubi
 Pō. se suis locis detineri animaduertit: cū exercitu pficisci instituit ad ipsum oppidū Dyrrhachiū: sperans
 Pō. haud procul e castris exiturū esse: aut illū intercludere posse q; Dyrrhachii oēna com meatum belli q; ap-
 paratū Pō. reposuerat: nec Cæ. sefellit opinio: nā ubi e castris sensit Pō. illū exisse: ipse breui itinere p mare
 nauigauit: ut ei occurreret. nā Cæ. difficiliore & arduo magis itinere ibat: sed ubi cōsiliū illud nō cessit i aliā
 auersus est: nā locus qui petra dī ignē emittentē (ut refert Strabo) haud procul a moenibus dyrrhachii cœ-
 pit: ibiq; Pō. castra posuit eodē Cæ. perfectus est: Pō. aliquas longarū nauiū eo conuenire iubet. Ex omniq;
 Asia & regionib; quas Pō. tenebat cōmeatum eo comportari iussit: id ubi Cæ. uidit munitionibus claude-
 re constituit: sed tamen parum profuit. Explicuit turmas. idest extendit aciem & pugnandi facultatem Pō.
 fecit. Turmæ proprie sunt equitum: sed abusiue peditum dicunt hoc loco. Turma est nonaginta equitum
 multitudo quasi terdena: q; ex tribus tribubus. Tatiensium. Rannium. Lucerum: terdeni eligebant.

Signa mouet tectusq; uia dumosa per arua
 Dyrrhachiū p̄ceps rapiendas tēdit ad arces
 Hoc iter æquoreo: p̄cepit limite magnus
 Quēq; uocat collē taulantius incola petrā
 Insedit castris. ephyreaq; moenia seruat.
 Defendens tutani uel solis turribus urbem
 Nō op; hāc uetere nec moles structa tuet
 Humanusq; labor. facilis licet ardua tollat
 Cederē uel bellis uel cūcta mouētibus ānis
 Sed munimen habet nullo quassabile ferro
 Naturam sedemq; loci. nam clausa pfundo
 Vndiq; p̄cipiti scopulisq; mouētibus æquor
 Exiguo debet quod non est insula colli
 Terribiles ratibus sustētāt moenia cautes
 Ioniūq; furens rapido quum tollit austro
 Tēpla domosq; q̄tit. spūatq; i culmia pōtus

CSVLPI. Signa mouet: discedit. Tectusq; uia: oc-
 cultus per loca spinosa alterū ex altero sequit. Præ-
 ceptus: celer. Dyrrhachii: hæc in cherroneso colonia
 qua; epidanos dicebat pp nauspiciatū nomē quia ue-
 lut in damnū ituris omē esse uidebat a Romanis est
 Dyrrhachiū appellata ut ait Mela. Præuenit uel præ-
 cepit: idest præoccupauit breuiori enī iuxta littus uia
 accelerauit. Limite: uia termino. Incola taulantius. tau-
 lantii in lyburnia populi auctore plinio sunt ex quib;
 nonnulli iuxta Dyrrhachiū habitatū se cōtulerunt: &
 ideo eos icolas appellat poeta. Est enim incola qui in
 alterius regione ciuitateq; habitat: Insedit: occupauit
 Seruat: tuet aui Cæsaris. Ephyrea moenia. Dyrrhachi-
 um qd auctore Strabone corcyrei cōdiderunt: sed qa
 Ephyrei id est Coryntii Apolloniā uicinū oppidū co-
 loniā habere ob uicinitatē rē poeta confundit. Vel so-
 lis turrib;: et solo præsidio turriū: & sine exercitu. Est
 enim natura & arce mūta. Nō opus. Dyrrhachiū a si-
 tu laudat & nō opere hoīum quod facile a tormentis
 uetustateq; soluit sed natura munitū cē ait. Opus ædi-
 ficiū. Moles structa. fabricata compositio. Facilis ce-
 dere: dissolubilis: facile enim corrumpiē quod hoīum
 labore construitur. Cedere: ad cedendū. Vel annis
 cūcta mouētibus hoc est uetustati quæ omnia diruit

Ouidius tempus edax rerum tuq; inuidiosa uetustas: oīa cōsumitis. Licet tollat ardua quū ipse labor e rigat
 altissima & munitissima. Munimē: firmamentū. Quassabile: qd quassari euertiq; possit. Naturā sedēq;: ap-
 positio est & endia dis: idest naturalē sedē. Vndiq; clausa pfundo: circūdata mari & præcipitib; rupib;. Vo-
 mentib; æquor: idest haustos fluct; emittētib;. Debet exiguo colli: exiguo collis quo cōtinēti iūgiē efficit.
 Terribiles ratib;: terrentes nautas ad nauigantes: nā ex eis facile lædi possent. Cautes: saxa. Sustētāt mœ-
 nia sustinent oppidū. Ioniūq; furens: austro ioniū turbantē moenia cōcutiunt. Spumat: cū spuma attollit in
 summa tecta. Huc auidā Cæ. cōsiliū cœpit ex loci natura. Erāt enim circū castra Pō. p multi æditi atq; aspe-
 ri colles hos primū præsidii tenuit castellaq; ibi cōmuniuit. Inde ut loci cuiusq; natura ferebat ex castella i
 castellum perducta munitione circunuallare Pō. instituit ne rei frumentariæ angustia laboraret. & ut Pō
 equitatum quo ualebat inutilem redderet & ut eius auctoritatem minueret.

COMNIBO. Signa. uexilla aquilas. Testatus. se nunq; deesse. idest paratū esse italiā euertere si facultas
 dare. Ut uidet ad nullos Cæ. ubi aliquando tentauit: an Pō. uellet se permitttere pugna: postquā id nō per-
 fecerat: arduo ac difficili itinere iter Dyrrhachiū intendit. Tumultus: quoscūq; tumultus Cæ. moueret eos
 parui faciebat Pō. Signa: castra. Tectusq; uia: quia difficili & operto itinere Dyrrhachiū petit. Dumosa per
 arua: unum sequit ex altero: quia dumosa: idest tecta uia incedebat. Præceptus: hoc ideo fecit Cæ. ut alterum
 ex duobus sequerē uel e castris exiret pō. uel ut ipsum Dyrrhachio intercluderet. ubi com meatum: & om-
 nem belli apparatus pō. collocauerat. Taulantius: taulanti pertini & pirei: super Epidanum siue Dyrrha-
 chium & appolloniā sedes habent usq; ad cœraunios mōtes: ut refert Strabo Epyriq; mœ. i. Dyrrhachii

Vel solis turibus. quæ sine pugnatōe & defensione ulla loc⁹ ille p se munit⁹ & expedit⁹ erat: Nō opus: non humana manu munitū erat: sed naturali situ: nā quæ humano labore cōstruunt: liceat ardua sint: tñ credunt uel bellis uel uetustati tps & quæ naturalia sunt fere ppetuo durant. Hæc: urbē dyrrhachii. Annis: nāq; oīa tps edax cosumit. & oīa capit. Ardua tollat: idest si humano labore munita fuerit. Natura sedēq; idest naturalem sedem loci. endiadis est. Clausa pfundo: ab una pte qua collis est opp. cōtinenti terræ cōiungit. Nō est insula: sed urbs: aut peninsula. Terribiles ratib⁹: est cōdita in rupib⁹ adeo altissimis. ut qui nauigāt suspi- cientes altitudinem mœnium admiratōe quadā attoniti fiant. Terribiles cautes. nō solū admiratōe sed pe- riculi timore: quia si muri caderent naues frangerent. Ioniūq; furens: uñ ionii maris. quæ uentis impellunt tñ fragorem incutiunt: ut templa & oīa mœnia cōcutiant. Furens: uentis pturbatū. Spumatq; iculmina. i. usq; ad culmina tectorū erigit.

¶ SVLPI. Huc: in hanc sniam. Diffusus: sparsus nā eos occupauit. Hostē ignarū: pō. iprouidū. Ducto p cul: pducto e colle in collē. Metit⁹: cōsiderat. Tñ e ce- spite fragili: tñmō terra solubili. Attollere: ad attollē- dum. Cautes. montiū ptes. Euulsa merallis excisa ex natiuis uenis de hoc uerbo diximus li. iiii. idq; signifi- cat q; uulgo minera dī. Domo graiorū: materiā do- morū & urbium epyrotarū. Extruit⁹: erigit munitū Sæuus aries: tormentū illud uāhemens. Impellere: diruere. Vlla machina: ullus apparat⁹ & instrū. Fran- gunt⁹: æquant muro ut p mūtōes facilis sit discursus. Planūq; p ardua Cæ. ducit opus: æquū aggerē p altos mōtes extendit. Pandit fossas: effodit añ murū. Dispo- nit castella: collocat arces muro munitas. Magnoq; re- cessu: ingenti spacio q; erat mille ducentorūq; stadio- rum ut scribit appianus. Saltus: siluosa pascua. Tesca: loca ut inqt Ci. aspera & difficilia. Sunt et loca augu- rio designata. Indagine: apto uerbo est usus est eni in- dago circuit⁹ ille inq; sitōis & rætiū quo feræ claudun- tur. Pabula pascua. Mutat castra: aplitudo septorū oñ diē quæ tanta erant: ut itra ipsa sine incōmodo castra mutaret. Fulmina: diuersa peryphrafi immensum am- bitum munitiōnū oñdit multa enī flumina intra ipsas oriri & longo cursu defatigata in mare submergi dic. Illic: intra munitōes. Sūma operū: ultimū aggerē. In- termanet: idest noctē ducit q̄tū cōtinuo itinē sine in- termissione tñ nequibat spaciū peragrarē. Nūc uet⁹: infabulosam uetustatē utiē ironia idustriā celeritatēq; Cæ. extollendo. Attollat iactet & laudet. Fabula: fa- bulosum est enim ipsos a phœbo & neptuno lyræ so- nitu fuisse cōstructos. Iliacos: troianos q; ferunt hūisse

in ambitu quadraginta milia passuū. Babylonia mœnia ambitus babylonis cuius mur⁹ ex coctis lateribus & aspaltho cōstabat treceta sexagita stadra dī hūisse: eā semiramis cōdidit. Testa fragili: laterib⁹ n̄ duris. ¶ OMNIBO. Huc auidā belli: postq; uidit se loco tutissimo tenere Pōpeium Cæsar nec inde duci posse ad pugna constituit illū munimentis claudere ut inde exire nō posset. Vt uastis collibus. quia late loca pa- tebant: ubi Pompeius castra posuerat: ergo constituit illum munimentis claudere: Metit⁹: terras quantum p̄spectus erat. Nec cespitē tñ idest nō satis hūit Cæsar circūcludere Pōpeii. Aggere terræ: sed muris lapi- deis cingere parat. Cespitē: terra cū radicib⁹ immixta. Metallis: instris fereis: ut uectib⁹. Diruptaq; mœnia transfert mœnia quæ oppugnādo euerterat uisa sunt idonea ad hæc munimēta cōstruēda. Extruit⁹: scilicet munimentum q; ualidum esset ad mœnia urbis struēda. Frangunt⁹ montes: si collis obsister frangebatur & mœnia cingebatur & per montes ducebat muros. Turrita castella: propugnacula ualli. Magnoq; recessu: & tantum terræ circundabat: ut lucos & siluas simul cum feris clauderet. Recessus: dicit⁹ locus seorsum posi- tus: quia procul a castris Pompei munimenta hæc struebat. Nemorosaq; tesqua: tesqua aspera & inculta lo- ca appellauit ut Horatius: namq; deserta & inhospita tesqua credis. Vasta indagine: hoc dixit ad feras respi- ciens quia indago dicit⁹ circuitus rætium cum feræ claudunt ne qua exire possunt. Nō desunt campi. quan- uis Cæsar circūdediderit Pompeium undiq; munimentis ualidis ut non uideret exire posse: tamen ita late patebat campus ubi constiterat: ut nec pabula equis deessent: commeatus longis aliquot nauis ex omni asia & regionibus. quas Pompeius tenebat comportari iussit. Mutat. scilicet tantum quātum cāpi patent. Flu- mina huc et: quantū mittere equites potuerat. Illic: in alia parte tantū spaciū erat: ut ibi fontes essent fluui- o rī & p alueos suos in alios fluuios discurrerent. Mersa: cū descenderent p alios fluuios. Operūq; ut summa Cæ. quæ tam longa munimenta duxerat: castra in medio posuerat: ut extrema reuiscere posset. Sūma princi-

Huc auidā belli rapuit spes improba mētē
Cæsar ut uastis ^{grauibus} diffusis collibus hostem
Cingeret ignarū. ducto pcul aggere ualli
Metitur ^{mede} terras oculis. nec cespitē tantum
Contentus fragili. subitos attollere muros
Ingentes cautes auulsaq; saxa metallis
Graiorūq; domos diruptaq; menia trāffert
Extruitur. quod non aries impelere sæuus
Qd non ulla queat uiolenti machina belli
Frangunt⁹ montes. planūq; p ardua cæsar
Ducit opus. pandit fossas turritaq; summis
Disponit castella iugis. magnoq; recessu
Amplexus fines. saltus nemorosaq; tesqua
Et siluas. uastaq; feras indagine claudit.
Nō desunt cāpi. non desunt pabula magno
Castraq; cæsareo circūdat⁹ aggere mutat.
Flumina tot cursus illic exorta fatigant
Illic mersa suos. operūq; ut summa reuiscat
Defessus cæsar mediis intermanet agris
Nūc uetus iliacos attollat fabula muros.
Ascribatq; deis. fragili circūdata testa
Mœnia mirent⁹ refugi babylonia parthi